

23999 Կ. Բազմապատկեր

Չի բացարձակ հասցեագրու-
ման հարկադրանքով բնակիչ-
ները

331. 87

Դ-28

1932

Վ. ԽԱԶԻԿՈՂԼՅԱՆ

Ա. Շ. ԽԱՏԱՆՔԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ
ՄԱՐՏԱԿԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

331.87

Խ-28

ԳԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԲՈՎԱՆ

1932

15 JAN 2010

ժող. Զարգացում

Վ. ԽԱՉԻԿՈՂԼՅԱՆ

պ

31.87

Խ-98

տ

ԱՇ Խ Ա Տ Ա Ն Ք Ի
ԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ
Բ Ա Ր Տ Ա Կ Ա Ն
Ս Ն Դ Ի Ր Ն Ե Ր Ը

8 MAY 2013

23999

Պետերատի տպարան
Գլավլ, № 7129 (p)
Հրատ. № 2088
Պատվ. № 544
Տիր. 4000

1375-32

ԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՓՈՆԱՐԵՆ

Դեռ ընթացիկ տարվա ապրիլ ամսից բան ուժի հալա-
բարկումը տնտեսավարներին հանձնելու հետևանքով առա-
ջացած վճարությունները, գլխավորապես բանուժի պա-
կասի մեծացումն ու հոսունության անման փաստերը միտք
առաջացրին ձեռնարկել նման մի աշխատություն, նպատակ
դնելով տալ բանուժի և աշխատանքի կազմակերպման հետ
կապված հարցերի պատկերն ու լուսաբանումը, հրապարակ
հանել այդ ասպարիզում յեղած թերությունները, և հնարա-
վորության սահմաններում ակնարկներ անել մեր հետադա-
անելիքների մասին: Մեր նպատակն է, այդ վճարակա հար-
ցերի շուրջը ստեղծել վորոշ հասարակայնություն, մյուս
կողմից՝ աշխատանքի ու տվյալ հարցերի հետ անմիջական
ստեղծություն ունեցող մարմինների աշխատանքներին ցույց
տալ վորոշ ոգնություն:

Չնայած այս աշխատությունը բավական ուշ սկսեցինք
ձեռնարկել, բայց և այնպես մեր ուշացումը ունեցավ իր
դրական կողմը: Ընկ. Ստալինի վեց ցուցումներն իրեն ու-
ղեցույց ունենալով, հնարավորություն ունեցանք ներկա
աշխատությունն ամբողջապես վերակազմել ու բղխեցնել
մեր առաջնորդի այդ ցուցումներից:

Անշուշտ, գրքույկում թերություններ կլինեն: Վորոշ
խնդիրների մեջ տվելի պետք է խորանալ և տալ տեսական
վերլուծություն, ինչպես որինակ՝ կանանց հարցի, կամ
մեր կենցաղի մեջ բարեփոխություններ մտցնելու վերաբե-
րյալ և այլն: Սակայն դրանք տվյալ աշխատության մեջ չո-
ղավաճ են համառոտաի, այնքան, վորքան կապված են
մեր բուն նյութի հետ: Վստահ ենք, վոր ընթերցողներն
այս դիտողությունները նկատի կառնեն:

Վ. Խ.

Հանձնված է արտադրության 15/II 1932 թ. Ստ. Զ. Բ.

տպագրված է 22/II 1932 թ.

ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

«Կուսակցության ֆալսեականության կիրառումը հնգամյա պլանի իրագործման խնդրում հենվում է բանվոր դասակարգի ամենալայն խավերի աշխատանքային խոշորագույն վերելի և ստեղծագործական վազեություն վրա, վորի արտահայտությունն է մասսայական անցումն աշխատանքի կազմակերպման նոր սոցիալիստական մրցման ու հարվածայնության, վոր նոր դարագույն է բացում սոցիալիստական շինարարության մեջ»:

(16-րդ ԿՈՒՍՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԲԱՆԱԶԵՎԻՑ)

Կուսակցության այս ցուցումն այժմ դարձած է լիակատար իրականություն: Յեր կապիտալիստական Յեվրոպայում և Ամերիկայում աստիճանաբար խորանում, ուժեղանում է տնտեսական ճգնաժամը, յերբ 1931 թ. Գերմանիայում արդյունաբերության արտադրանքն ընկնում է 28 տոկոս, Ամերիկայում՝ 32 տոկոս, Անգլիայում՝ 19 տոկոս, Լեհաստանում՝ 25 տոկոս, մեղ մոտ, ԽՍՀՄ-ում գոյություն ունեն աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման չտեսնված տեմպեր: 1929-30 թ. խորհրդային Միության գործարաններն ու Փարբիկները 25 տոկոս աճելի արտադրանք են տվել, քան նախորդ տնտեսական տարում: Իսկ 1931 թ. արդյունաբերության արտադրանքն աճել է 1930 թ. արտադրության համեմատությամբ 20-21 տոկոսով:

Նրանց մոտ արտադրողականությունը, գործարաններն ու Փարբիկները կրճատվում, փակվում են՝ հարյուր հազարավոր բանվորներ փողոց չպրտվելով: Այժմ 40 միլիոնի հասնող գործազուրկների հետ միասին, նրանց ընտանիքի հարյուր միլիոնավոր անդամները մատնված են սովի ու ջաղջի: Սոցիալիզմի կառուցման յերկրում, կուսակցության գլխավոր գծի անշեղ կիրառման հետևանքով, հսկայական

ծախալ և ստանում և վարդանում մեր արդյունաբերությունն ու դուրդի սոցիալիստական վերակառուցումը, հիմնականորեն լուծելով «ով-ումը» պրոբլեմը թե քաղաքում և թե գյուղում: Սոցիալիստական շինարարությունը փոխանակ գործադրություն, միլիոններով նոր աշխատավորական կադրերի կարիք ունի:

ԽՍՀՄ և Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի տնտեսական-քաղաքական հիմքերի ամրացումն ու հզորացումը ուժեղացրել ու ամրացրել են նաև Սորհրդային Հայաստանի տնտեսական քաղաքական հիմքերն ու նվաճումները: Ցարի ու դաշնակիցների ծայրահեղ հետամնաց գաղութ և «Անկախ» Հայաստանն այժմ իր տնտեսական կառուցվածքով դառնում է առաջադեմ արդյունաբերական գյուղատնտեսական յերկիր: Յեթե 1923 թ. ժողտնտեսության մեջ արդյունաբերության արտադրանքը կազմում էր 25 տոկոս, 1930 թ. 38 տոկոս ապա 1930 թվին այդ հասնում է 45 տոկոսի: Նախնիքաց 1931 թվին առաջին կիսամյակում մեր արդյունաբերության արտադրանքը տվեց 31,4 տոկոս աճում 1930 թվին համեմատությամբ: Սոցիալիզմի կառուցումը հեղափոխական տեմպերով առաջ է գնում, և Սորհրդային Հայաստանի բանվորությունն ու ամբողջ աշխատավորությունը մեկը մյուսի յետևից գործի յեն դրել հսկա ձեռնարկություններ ու գործարաններ, ինչպես՝ նախկին դաշնակցական վորքաքաղաք Լենինականի Տեքստիլը, Արթիկ և Պեմդայի արդյունաբերությունները, դաշնակցական չարչիներ, տիրացուների նախնիքներ (վորն այսօր նույնպես դարձել է պրոլետարական արդյունաբերական քաղաք) Մեխանիկական, Կարբիտի, Կոնսերվի, և այլ տասնյակ գործարանները, ելեկտրոկայանները և այլն: Շուտով գործի յեն դրվելու Յեմենտի ու Քիմիական գործարանները, Զորագետն ու Քանաքեռգետը, չաքարի գործարանը և այլն:

Սոցիալիստական հունով, ուժեղ թափով վերակառուցվում է մեր գյուղատնտեսությունը: Դաշնակցության հենարան կուլակ դասակարգը համառարած կոլեկտիվացման հիմունքներն ջախջախվում-վուչնանում են: Նախընթաց 1931 թ. տնտեսական տարում մեր գյուղացիական տնտեսությունների 40 տոկոսը ընդգրկված է կոլեկտիվ տնտեսություններում: Աշխատում են 45-ից ավելի խորհրդայինություններ և պետք

և աշխատեն 8 մեքենատրակտորային կայաններ: Լայնանում և ուժեղանում է գյուղի մեքենայացումը:

Մատնանշված նվաճումների հետ միասին մեր առաջ ծառացած են աճման ժամանակավոր դժվարություններ: Դեռ մեր արդյունաբերության և գյուղատնտեսության վորոշ ոգակներում կան աղաղակող թերություններ՝ պլանների թերակատարումներ ու ճեղքվածքներ, վորոնք պլանավորապես արդյունք են աշխատանքի վատ կազմակերպման և կուտակցություն դիտավոր դժի անշեղ կենսագործման համար մղվող թույլ պայքարի: Հնգամյակի 3-րդ, վճռական տարվա նվաճումները հանրազանարի բերելիս, մենք պետք է չոտնելված արագությունը Հայաստանի խորհրդայնացման 12-րդ տարեդարձին վերակուցենք մեր աշխատանքները, վորպեսզի հնգամյակի 4-րդ և յեգրափակիչ տարում Սորհրդային Հայաստանի բանվորն ու գյուղացին ապահովեն իրենց հնգամյակի կատարումը:

Շնորհիվ մեր սոցիալիստական շինարարության վարդացման դերապանց տեմպերի, մեր առաջ դրված ամենադժվարին հարցերից մեկը դարձել է բանվորական ուժի հայաքարումը, պատրաստումը, նրա ավելի լավ կազմակերպումը: 1931 տնտեսական տարում Սորհրդային Միության արդյունաբերության մեջ ընդգրկվել է մոտ մեկ միլիոն 300,000 վորակալ բանվոր, մոտ մեկ միլիոն 600,000 կին: Բանուժի մեծ կարիք ունի նաև Սորհրդային Հայաստանի ժողտնտեսությունը: Յեթե 1929-30 տնտեսական տարում, առանց յերկաթուղային տրանսպորտի և գյուղատնտեսության, զբաղված բանուժը կազմել էր 55,880 հոգի, 1931 թ. այդ թվով հասնելու յե 68,008: Տվյալ տնտեսական տարում ամբողջ մեր ժողտնտեսությանը լրացուցիչ կերպով պետք է մոտ 53,500 տղամարդ բանվոր և մոտ 12,000 կին հաշված նաև բանուժի չըջտնտեսությունը):

Աշխատանքի կազմակերպման, բանուժի ռացիոնալ ոգատ գործման և նման այլ հարցերն այսպիսով դառնում են որվա մարտական խնդիրներ, վորոնց հաջող լուծումով մենք կհաղթահարենք այդ ասպարեղում ծաղող դժվարությունները, միջնչեռ այդ խնդիրները մեր տեղական կազմակերպություններին ու խորհրդային լայն հասարակայնության ուղադրության կենտրոնը յեն դարձել: Բանուժի խնդիրը մարտական խնդիր է, վորը նույնպես մեզնից պահանջում է բայլչելիկյան զգոնություն ու կազմակերպվածություն,

վորովհետև այդտեղ ևս մեր դատակարարային թշնամին խան-
դարում և դիմադրում է մեզ: Այստեղ ել պետք է բայելե-
վիկյան հարվածի տակ առնել ու ջախջախել բոլոր դժվարու-
թյուններն ու դիմադրությունները:

Վորպեսդի բանուժի ու աշխատանքի կողմակերպման
ասպարիզում մենք կարողանանք անհրաժեշտ ու ցանկալի
արդյունքի հասնել, մենք պետք է ուժ ու յեռանդ չխնայենք:
Հետևողականորեն և անշեղ կերպով պետք է իրադրոժենք
մեր առաջնորդի արած բոլոր ցուցումները տնտեսավար-
ների խորհրդակցությանը:

«... Այլևս առաջվա նման չի կարելի հույս դնել
բանվորական ուժի իրքնահասի վրա: Արդյունաբերու-
թյունը բանվորական ուժով ապահովելու համար այժմ
բանվորական ուժի ինքնահասի վրա: Արդյունաբերու-
ված ձեւով, պետք է մեքենայացնել աշխատանքը:
Կարծես, թե կարելի չէ գործն առաջ տանել առանց
մեքենայացման, աշխատանքի մեր ընդունած տեմպի,
արտադրության ներկա մասշտաբի պայմաններում,
նշանակում է հույս ունենալ, վոր կարելի չէ գլավով
ծով դատարկել» (ՍՍՍՀ):

Բանվորական ուժի մատակարարման, պատրաստման հար-
ցերը թերագնահատել կամ բանուժի պլանները թերակատա-
րել նշանակում է ամբողջ ժողտնտեսության պլաններում
ճեղքվածք առաջ բերել, վտանգել մեր արագ տեմպերը, ընկ-
նելով ուղորտունիքի դերը:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱԿԱՆ ԼԻԿՎԻԴԱՑԻԱՆ

Գործադրության լիկվիդացիան, վոր տեղի ունեցավ
դեռ 1930 թվից Խորհրդային Միության մեջ՝ պրոլետա-
րիատի դիկտատուրայի, սոցիալիզմի կառուցման խոշորա-
դույն նվաճումներից մեկն է հանդիսանում: Այդ արդյունք
է մեր տնտեսական բնույթի և նրա մեջ կիրառվող աշխա-
տանքի սոցիալիստական ձևերի, մեր տնտեսության սոցիա-
լիստական ռեկերի վրա աճման և վերակառուցման:

Խորհրդային Միության մեջ գործադրության լիկվիդա-
ցիայի իրական փաստը՝ նրա միջադրային տնտեսական-բա-
ղաճական նշանակությունը նախադրելու համար կապիտա-
լիստները դիմեցին մի նոր հերթական պրոլիդացիայի, հնա-
բելով «հարկադրական աշխատանքի» առասպելը:

Այս առթիվ ընկ. Մուրտուլը Խորհրդային Ս-րդ համա-
դումարում շատ բնորոշ կերպով ասում է.

«Բուրժուական մամուլը անբարեխիղճ կերպով
ստեր է տարածում «հարկադրական աշխատանքի»
գոյության մասին ԽՍՀՄ-ում և գերադասում է լուռ-
թյամբ անցնել կապիտալիստական յերկրներում վար-
ձու բանվորության և աշխատավոր դյուղացիության
ստրկության իսկական փաստերի կողքից: Սակայն
չնայած նրա բոլոր ճիգերին, ճշմարտությունը դուրս
է պոռթկում: Բանվորության և աշխատավորության
լայն դանդաղածների համար քանի դնում, ավելի չի
պարզվում կապիտալիստական սխտեմի ստրկական
բնույթը և դրա կողքին՝ Հոկտեմբերյան հեղափոխու-
թյան ստեղծած Խորհրդային իրավակարգի ազատա-
գրական նշանակությունը»:

Ձարմանալի և պատահական չէր Ֆրանսիական բուրժու-
ադիայի իմպերիալիզմի գործիչ Ռայմոնդ Պուանկարեյի
«ԽՍՀՄ ծանկերը» հոդվածը՝ Միութենական Աշխողկոմատի
հոկտեմբեր 9-ի վորոժման առթիվ: Պուանկարեն ու նրա բու-
լոր տեսակի հետևորդները, հաղթանակող պրոլետարիատի
հանդեպ ամեն տեսակ ստոր ու պրոլակացիոն դավեր սար-
քելու համար, միշտ ել պատրաստ են, սակայն այդ բոլորն
ապարդյուն են անցնում: Խորհրդային Միության բանվորու-
թյունը դեռ 1917 թ. հոկտեմբերին հիմք է դրել իսկական ա-
զատ աշխատանքի, և այսօր լծվելով ու գլխավորելով սոցիա-
լիստական մրցման ու հարվածայնության հսկա շարժումը՝
չտեսնված տեմպերով առաջ է տանում սոցիալիստական աղ-
տադրությունը:

Ստրկության կամ հարկադրական աշխատանքի կիրու-
նումը միայն հատուկ է հենց իրենց՝ կապիտալիստական կար-
գերին: «Քաղաքակիրթ» աշխարհի այժմյան պարծանք կաղ-
մող Ամերիկայի մի շարք խոշոր ձեռնարկությունները կա-
ռուցված են բացառապես հարկադրական աշխատանքի մի-
ջոցով: Կապիտալիզմի դեմ պայքարող պրոլետարիատի լա-
վազումն ներկայացուցիչները, վորոնք աղատվում են ե-
լկերտական բողկաթոռներից, գնդակահարումից ու կախա-
ղանից, վորոշ ժամանակ բանտերում մնալուց հետո աշխա-
տանքային բանակներ են կազմում ու հարկադրաբար քվում

յերկրի դանազան մասերը՝ ամենադժգոյն կլիմայական պայ-
մաններում աշխատելու համար: Նրանցից շատ քչերն են վողջ
մնում և դուրս պրծնում ստրկութեան և ճորտութեան կա-
պանքներից: Նման հարկադրական աշխատանքի միջոցով կա-
ռուցված են հազարավոր կիլոմետր յերկաթուղիներ, տա-
նյակ նավահանգիստներ, ցամաքեցված են հազարավոր հեկ-
տար ճահիճներ և այլն: Ահա թե վորտեղ և հարկադրական
աշխատանքը:

Շրանսիացի հայտնի գրողներ՝ Պոլ Մոնեյի և Անդրեյ Ժի-
դի վերջերս լույս տեսած գրքերը կենդանի որինակներով քւ-
փաստերով ապացուցում են հարկադրական աշխատանքի
կիրառումը Ֆրանսիական և անգլիական կապիտալիստների
ձեռքով: Ամեն տարի հարյուր հազարավոր կուլիններ (չին
սեւագործ աշխատավորներ) 3-4 տարով վաճառում են պլան-
տատորներին և շահագործվում դժոխային պայմաններում,
ստրկին հատուկ տանջանքներով: Անդրեյ Ժիդի գիրքն ա-
պացուցում է, թե ինչպես կառուցուի պլանտացիաներում կի-
րառվում է հարկադրական բռնի աշխատանքը և ինչպես դե-
մագրողները բանտ են նետվում: Այդ հեղինակը գրում է՝
«... Բոդայի բանտում բանտարկյալների 50 %-ը մահանում
են անբավարար սննդի պատճառով: Դրանից յերեք քառորդը
բանտարկված է՝ վորոշված քնակութեամբ կառուցուի չքերե-
լու համար»: Ահա, թե վորտեղ և հարկադրական աշխատան-
քը: Իրականութիւնն այն է, վոր կապիտալիստական աշխա-
րհը մի բանտ է ամբողջ աշխատավորութեան համար, հար-
կադրական աշխատանքի ու ստրկութեան մի վայր:

Մեզ մոտ, վորտեղ իշխում է բանվոր դատարարը, վոր-
տեղ կապիտալիստներից ու բոլոր տեսակի ճրիակներներից
առաջնորդում հալածված ու ճնշված աշխատավորական զանդ-
վածներն իրենք են պետութիւնը կառավարում ու դարձնում
սոցիալիզմի կառուցումը, հարկադրական աշխատանք չկա,
և չի ել կարող լինել:

Խորհրդային Հայաստանի բանվորութիւնը ևս իր հեր-
թին լուծեց գործադրութեան պրոբլեմը: Հայաստանի
խորհրդայնացման տաճարակին մեզ մոտ արդեն գործա-
դուրկներ չկային: Տասնյակ հազարների հասնող անապա-
տան վորերի բանակները, վորոնք ժառանգութիւն էլին
մնացել հին կարգերից, դաշնակ-մատուցելիստների ուժիմից,

այսոյ չկան այլևս նրանց փոխարեն հարյուր հազարներ
հասնող բանվորական և դուրդացիական մասնակները լծված են
մեր սոցիալիստական շինարարութեան մեզ մոտ՝ բացի տնտե-
սական-քաղաքական խոշոր եֆֆեկտ տալուց, մեր առաջ աշ-
խատանքի լայն տարածելու և բացել և հսկայական հնարավո-
րութիւններ և ստեղծում նորանոր աշխատավորական խա-
վերի հայտարարման, նրանց կադմակերպման և պատրաստ-
ման աշխատանքներն ավելի լայն հիմքերի վրա դնելու համար:

ՊԱՅԳԱՐԵԼ ԲԱՆՈՒԺԻ ՊԼԱՆԱՅԻՆ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հնգամյա պլանի գերազանց տեմպերը և դրա հետևանքով
բանվորի չտեսնված պահանջն ավելի, քան մեծ ուժերի լա-
րում են պահանջում, մեր ժողտնտեսութիւնը բանվորական
ուժով ապահովելու համար: Մեր առաջ վճռական պահանջ է
գրվում, ել ավելի պրանային ու կորացրած, յեռանդուն ու
հետեւողական աշխատանք կատարել:

Այս լուրջ ու հրատապ հարցի մասին մեր կուսակցու-
թիւնը ժամանակին համապատասխան դիրքերի վրա տվել
է: Ընել, Ստալինը տնտեսավարների խորհրդակցութեանն ա-
սում է՝ «... Ինքնահոսի քաղաքականութիւնից պետք է անց-
նել արդնարբերութեան համար բանվորների կադմակերպ-
ված հավաքարկման քաղաքականութեանը»:

Ամենից առաջ և ամենից շատ այս հարցի կանոնավոր-
ման պարտականութիւնները ծանրանում են Աշխօղկոմա-
տի մարմիններին վրա, և այդ տեսակետից ել պետք է աշխա-
տանքի մարմինները ճկունացնել ու վերակազմել՝ հարմա-
րեցնելով նրանց մեր ներկա պահանջներին: Դեռ հնգամյա-
կի առաջին տարում, Համկոմկուսի Կենտկոմի ղեկավար
Միլիթենական հանրապետութիւնների Աշխօղկոմատին և
Միլիթենական հանրապետութիւնների Աշխօղկոմատին
ընդհանուր ստեղծել Աշխատանքի Շուկայի Խորհուրդներ,
վորոնց մեջ մտնելու յեն ներկայացուցիչներ տնտեսական
մարմիններից, արհմիութիւններից և կոմպետենտ անձնա-
վորութիւնների: Խորհուրդներին կադմ հաստատում են
Աշխատավորական Խորհուրդը և Միլիթենական հանրա-
պետութիւնների Տնտեսական Խորհուրդները»:

Կուսակցութեան այս դիրքերի վրա արդեն վկայում է, վոր

բանուծի մատակարարման աշխատանքը վճարական նշանակու-
թյուն ունեցող մի գործ է։ Պետք է ավելի խոր ուսումնասի-
րությամբ լուծել բանուծի հետ կապված հարցերը և ավելի
սլանալ նույն ժամանակ մտցնել այդ աշխատանքի մեջ։ Աշխատանքի
մարմինները ժամանակին այդ գիրքերովը հիմնականում
կատարել են, վերակառուցել են իրենց աշխատանքները, սա-
կայն դեռ նրանք այս ուղղությամբ անհրաժեշտ հաջողու-
թյունների չեն հասել։

ԽՍՀՄ Կենտրոնականի 3-րդ նստաշրջանը 1931 թ. հուն-
վարի 14-ի իր վերջնամբ ասում էր, վոր Միութենական
Աշխատանքի մարմինը «պետք է դառնա հիմնական կազմակերպող,
կարգավորող ու սլանալորող կենտրոնն այն բոլոր հարցե-
րի, վորոնք վերաբերում են աշխատանքի ու բանուծի ող-
տագործման»։ Արդյոք մեր աշխատանքի մարմիններն այս
վորոշումը կամ ընկ։ Ստալինի պատմական 6 ցուցումները
լավ յուրացրել են և իրագործել։ Պատասխանը դեռ այնքան
եղ ղրական չէ։ Աշխատանքի կարգերի վարչութիւններին
կից խորհուրդները, ինչպես նաև տեղական աշխատանքները
դեռ իրենց կոչումը չեն արդարացնում։ Նրանց մոտ ծրագ-
րային հետևողական աշխատանքները դեռ բացակայում են։
Այդ խորհուրդների առանձին ներկայացուցիչները, թերա-
գնահատելով իրենց դերը, շատ աննորմալ և թույլ են մա-
նակցում խորհրդի աշխատանքներին։ Նրանք, ինչպես նաև
Աշխատանքի մարմնի մատակարարման ու սլատրաստ-
ման վարչութիւնն առնթեր խորհուրդը և բոլոր աշխատ-
մանները, վորոնք կոչված են բանուծի մատակարարման և
սլատրաստման չափազանց պատասխանատու հարցերը կազ-
մակերպելու և կանոնավորելու, պետք է իրենց աշխատանք-
ներում առաջ բերեն արմատական շրջադարձ և արդարացին
իրենց կոչումը։

Գործադրութեան լիկվիդացիայից հետո անհրաժեշտու-
թյուն առաջացալ աշխատանքի շուկաներում աշխատանք-
ները նորից վերակառուցելու, պահպանելով հիշյալ խոր-
հուրդները։ Համամիութենական Աշխատանքի մարմնի 1930 թ.
նոյեմբեր 5-ի հրահանգի հիման վրա աշխատանքի բորտաները
լիկվիդացիայի յենթարկվելին և վերածվելին աշխատանքի
կարգերի վարչութիւններին։ Յեթե աշխատանքները ղրադվում
էին գլխավորապես գործադրականի հաշվառումով, նրանց
նպատակովման և աշխատանքային ողնութեան կոյնկտիվ-

ների կազմակերպումով, այժմ այդ բոլոր ֆունկցիաները
գործադրութեան լիկվիդացիայի հետ միասին վերացան։
Աշխատանքի կարգերի վարչութիւնները ներկայումս հան-
դիսանում են բանուծի նորանոր արդյունքներ հայտարարող,
կարգավորող ու կազմակերպող, նրանց ժողտնտեսութեան
համար սլանային կարգով սլատրաստումը ղեկավարող մար-
միններ։

Այս վարչութիւններին թիվը շատ սահմանափակ է։ Ղա-
րաքիլիսայում վերջերս վերացվեց և մնում են միայն Յե-
րանի և Լենինականի վարչութիւնները։ Մնացած բոլոր
շրջաններում նրանց ֆունկցիաները կատարում են շրջանային
աշխատանքի մարմինները։

Հիմնականն այն է, թե վո՛րքան է մեր ժողտնտեսութեան
բանուծի պահանջը և ի՛նչպես է այն բալարարվում։ 1931
տնտեսական տարում մեր ժողտնտեսութեան բոլոր ճյուղերի
բանուծի լրացուցիչ պահանջը հասնում է 53,500 հոգու (հաշ-
վելով բանուծի շրջանառութիւնը), վորից արդյունաբերու-
թեան պահանջը՝ 5,000, շինարարութեանը՝ 30,000, գյու-
ղատնտեսութեանը՝ սեզոնային՝ 11,000 և մյուս բնադավառե-
րում՝ 7,500։ Բանուծի այդ բալական խոշոր պահանջը, վո՛ր-
տեղից սկսած է հալաբարկել ու արամադրել մեր ժողտնտե-
սութեանը։ Ամենից առաջ՝ այդ հարցում մեծ հնարավորու-
թիւններ է տալիս Համկոմկուտի Կենտկոմի 1930 թ. հոկ-
տեմբերի 20-ի հայտնի քիւրեկտիվը, վորն առաջադրում է՝
բացի մինչև այժմ տոմարագրման արտոնութիւններ ունե-
ցող աշխատավորներից, լրացուցիչ հաշվի առնել և տոմա-
րագրել հինգ կատեգորիայի նոր աշխատավորական տարրեր
ևս։

Այս կատեգորիաների մեջ ամենախոշոր թիվ կազմող աշ-
խատավորական ռեզերվները հանդիսանում են գյուղի ար-
տադնացները, կոլտնտեսութիւնների ավելցուկ բանվորական
ուժը և ալա՝ բանվոր-ծառայողների լնտանիքի անդամներն
ու հատկապես կանայք։ Մանավորապես կոլտնտեսական
արտադնացների մասին ընկ։ Անդրյեվը ԿՎՀ հուլիսյան պե-
նումի իր ճառում ասում է՝ «Արդյոք մենք յերկրում բանու-
ծի ռեզերվներ ունե՞նք արդյունաբերութեան մեջ յեղած բա-
նուծի պակասի հանդեպ։ Այո, անպայման։ Այդ ռեզերվները
հիմնականում կենտրոնացած են կոլտնտեսութիւններում,

վորտեղ բանուժը ոգտագործվում է 25—30 %-ով: Ուրեմն՝ մենք այնտեղ ունենք խոշոր աշխատավորական ռեզերվ: Մենք պետք է այդ աշխատավորական ռեզերվները պայմանադրային փոխհարաբերությունների կարգով ներգրավենք արդյունաբերություն մեջ: Կոլանտեսությունները պետք է արդյունաբերությունն ուղղակի ոգնություն ցույց տան, պետք է իրենց ձեռքը վերցնեն այդ դործը և ապահովեն արդյունաբերությունը բանվորական ուժով:

Այսպիսով խոսք անգամ լինել չի կարող այն մասին, վոր մենք նորանոր աշխատավորական մեծ ռեզերվներ ունենք, միայն մենք պետք է հայտարարենք այդ ռեզերվները և կարողանանք կազմակերպված ձևով կատարել հավաքարկումը:

Մինչև 1931 թվի ապրիլ ամիսը բանուժի հավաքարկման, մատակարարման ամբողջ պարտականությունները դրված էին՝ աշխատանքի մարմինների վրա: Աշխատանքի Պաշտպանության խորհրդի 1931 թվի մարտի 3-ի վորոշման հիման վրա այդ աշխատանքները պետք է հանձնվեին տեղական մարմիններին: Աշտողկումատը, յեխելով դրանից, մարտի վերջերից սկսած մինչև մայիսի 1-ն այդ վորոշումը կիրառելով, իր տեղական մարմինները՝ հավաքարկող ապարատներն արձակեց և ամբողջ հավաքարկման մատակարարման աշխատանքները հանձնեց տնտեսական մարմիններին:

Անշուշտ, Աշխատանքի և Պաշտպանության խորհրդի այս վորոշումը միանգամայն բղխում է մեր ժողտնտեսության վերելքից, դործադրկության լիկվիդացիայից և մասնավորապես մեր տնտեսական մարմինների շահերից: Հավաքարկման աշխատանքները հանձնել տնտեսական մարմիններին՝ նշանակում է ավելի ձկուն և բնդունակ դարձնել վերջիններիս կազմերի բաժինները և նրանց ավելի պատասխանատու դարձնել բանուժի վարձման, արձակման ու ռացիոնալ ոգտագործման ասպարեզում: Դժբախտաբար՝ մեր տնտեսական չինարարական մարմինները դեռ այս լուրջ աշխատանքում իրենց ֆունկցիաները թերազնահատում են և անտարբեր են վերաբերվում: Կան՝ այնպիսիները, վորոնք դեռ չեն կազմակերպել իրենց հավաքարկող ապարատները և յեղածներումն են մեծ մասամբ աշխատում են անբնդունակ մարդիկ: Փոխանակ հսկայական ժամանակ վատնե-

լու, որերով քարշ դալու և աշխատանքի ու դիրեկտիվ մարմիններում տասնյակ սեադործ բանվորների հարց դնելու, անհրաժեշտ է, վոր այս խնդրում նրանք վոչ մի ջանք չխնայեն՝ թե կազմակերպչորեն լավ հավաքարկող ապարատներ ստեղծելու և թե նյութական միջոցներ տրամադրելու տեսակետից:

«Մեզ մոտ դեռ քիչ չեն այնպիսի մասնագետներ, վորոնք «չեն հավատում» վոչ մեքենայացմանը, վոչ ել՝ կոլտնտեսությունների հետ կնքած պայմանագրերին: Դրանք այն տնտեսավարներն են, վորոնք չեն հասկանում նոր իրադրությունները, չեն ուզում աշխատել նոր ձևով, հոգոց են քաշում «հին, լավ ժամանակավ» համար, յերբ բանվորական ուժը «ինքն եր գնում» ձեռնարկություն: Ավելորդ է ասել, վոր այդպիսի տնտեսավարներ այնքան են հեռու տնտեսական-չինարարության նոր պայմանների առաջադրած նոր խնդիրներից, վորքան յերկները յերկրից: Նրանք ըստ յերևույթին կարծում են, կինքը յերկրից: Նրանք ըստ յերևույթին կարծում են, վոր բանվորական ուժի ասպարեզում մեր հանդիպած դժվարությունները պատահական յերևույթներ են և բանվորական ուժի պակասությունը կվերանա, այսպես ասած՝ ինքնահոգով:

Դա մոլորություն է, ընկերներ: Բանվորական ուժի դժվարություններն իրենք իրենց չեն կարող վերանալ: Նրանք կվերանան միմիայն մեր սեփական ջանքերի շնորհիվ» (ՍՍՍՐՆ):

Ընկ. Ստալինի այս ցուցումները, հատկապես Աշխ. և Պաշտպանության վորոշումն աշխատանքի մարմիններին բորոլին չի աղատում բանուժի հավաքարկման, մատակարարման պարտականություններից: Այս վորոշումն ավելի քան պատասխանատու յե դարձնում Աշտողկումատի մարմիններին, վորոնք մեծ պարտականություններ ունեն բանուժի հայտաբերման, պլանավորելու և բաշխման հարցերում: Յեվ յեթե տնտեսական մարմինները դեռ լրիվ և բավարար չափով չեն կազմակերպել իրենց հավաքարկող ապարատները, նրանք չեն ձկունացրել կամ իրենց հատկացված չրջաններից ու դյուղերից նախատեսված բանուժի հավաքարկումն իր ժամանակին չեն կարողանում կատարել, այդ բոլոր դեպքերումն ել մեծ հանցանք ունեն և պատասխանատու յեն աշխատանքի

մարմինները: Նրանք վաղ միայն հսկող, բաշխող ու պլանա-
վորող մարմիններ են, այլև տնտեսական մարմինների կա-
տարած բանուժի հավաքարկման աշխատանքների անմիջա-
կան ուժանդակն ու մասնակիցը:

Դեռ Աշտողկոմատի տեղական մարմինները կիս չեն մո-
տեցել այս չափադանց լուրջ աշխատանքներին: Այս ուղղու-
թյամբ դեռ զգալի չընդարձակվա: Կան աշխատանքի բաժին-
ներ, վորոնք այս կարևոր աշխատանքները թողնել են ուրիշ
տունիստական ինքնահոսի: Յերբ Այլաբայի աշխատանքի
տեսչին Աշտողկոմատը հրահանգում է Աղբաբայի շինարարու-
թյունն ու խորհանտեսությունն ապահովել բանուժով և կոլ-
տնտեսություններին ու անհատական տնտեսություններին
մինչև 100 բանվորական ուժ դուրս հանել և ուղարկել Յե-
րևան՝ Դավալի Յեմչինին տրամադրելու համար, պատաս-
խան այն է լինում, թե «յես չեմ կարող, դժվար է, ինձ ա-
զատեք աշխատանքից, ինձ փոխադրեք ուրիշ շրջան, ուղում
եմ գնալ սովորելու և այլն»: Ահա ուրիշտունիքի մի խախտա-
ռակ արտահայտություն դործնականում: Դժվարություն-
ներից փախչող, իրենց անկարությունը զանազան կերպ ար-
դարացնել ցանկացող, հանգիստ ու խաղաղ կյանք յերազող
մարդկանց համար մեր դպրոցների դռները պետք է ամուր
փակել և նմաններին վերցնել բայլևիկյան ամենախիստ հսկո-
ղության տակ:

1931 թվի հանրապետական բանուժի մատակարարման
պլանն ընդգրկում էր 8300 կոլտնտեսական (բանուժի ավել-
ցուիլը) մոտ 18000 հոգի դյուղական անհատական սեկտորից
և մոտ 23,000 հոգի քաղաքներում յեղած աշխատավորական
խավերից: Սրանք գլխավորապես անորակ և կիսորակ
մարդիկ են, վորոնք գլխավորապես առաջին անդամն են աշ-
խատանքի ուղարկվում: Թե բանուժի ռեզերվների այդ բաշ-
խումը վորքան ուսումնասիրված է և ոնալ, դրա պատաս-
խան բացատրական է, այդ աշխատանքները կատարված են
բավականին թերի:

Աշտողկոմատը Կոլտնտեսությունի տվյալների հիման վրա
և աշխատանքի տեղական մարմիններում տոմարագրված՝ ան-
ցյալ տարվա արտադրանքների տվյալներից յեխելով՝ ըստ այնմ
կազմել է որիենտիր պլան: Հիմնական և խոշոր բաց

այն է, վոր մինչև այժմ Պետպլանն ու Աշտողկոմատը չեն
կազմել հանրապետական աշխատավորական ռեզերվների
ընդհանուր բալանսը: Այդ լուրջ և բարդ դործ է, բայց ա-
ռանց վորի կատարման անհնար է բանուժի մատակարարման
հավաքարկման դործում խիստ պլանայնություն և կարգա-
վորում մտցնել: Պետպլանն ու Աշտողկոմատը վորքան էլ
ծախսերի և դժվարությունների առաջ կանգնած լինեն, պետք
է մոտակա ամիսներում ավարտեն այդ աշխատանքներն այն
հաշվով, վոր ամենաուշը 1931 թվի տնտեսական տարվա
վերջին ունենանք աշխատանքի բալանսը: Այսպես հասցնել
ու պատահական կերպով դործն առաջ տանելով, այժմյան
դրությունը չարունակելը կլուսանգի բանուժի կազմակերպված
մատակարարման աշխատանքները:

Թե ինչ պատկեր են ներկայացնում բանուժի մատա-
կարարման հավաքարկման աշխատանքները, այդ ցույց է տա-
լիս № 3 աղյուսակը:

(№ 1 աղյուսակը տես էջ 18)

Յերևանի, Լենինականի և Ղարաբաղի խաչի Աշխատանքի
Կադրերի վարչությունների տվյալներն ապացուցում են, վոր
նրանք բավական զգալի աշխատանք են կատարել: Մնացած
շրջաններում, կադրերի վարչություններ չլինելու պատճա-
ռով, հնարավոր չի յեղել հաշվառումը լավ հիմքերի վրա
դնել, իսկ ինչ վերաբերում է տնտեսական մարմինների կա-
տարած հավաքարկման աշխատանքներին, ինչպես հիշյալ
տվյալներից պարզվում է՝ չատ թույլ են, նրանք վեց ամսում
հավաքարկել են 20,238 հոգի, այն էլ չատ դեպքերում աշ-
խատանքի մարմինների անմիջական մասնակցությամբ:

Այս թիվը մի անգամ ևս ապացուցում է, վոր դեռ տնտե-
սավարներն այդ աշխատանքները լավ հիմքերի վրա չեն դրել:
Հավաքարկումը տնտեսական մարմիններին հանձնելուց հե-
տո, առավել ևս վատացել է բանուժի մատակարարման աշ-
խատանքների հաշվառումը, վորը խոշոր բաց է և կարևոր
նշանակություն ունեցող աշխատանք: Որերի հարց պետք է
դարձնել և միշտ ուշադրության կենտրոնում պահել հաշ-
վառման, վիճակագրական աշխատանքների կանոնավորման
դործը: Այդ խնդրում մեկտեղ են միջև տեղական աշ-
խատանքի մարմինները, յայնքան չափ իրենք հավաքար-
կում կատարող տնտեսական մարմինները և մասամբ էլ շր-

ԲԱՆՈՒԺԻ ՄԱՅԱԿԱՐԱՐՈՒՄ ՀԱՎԱՔԱՐԿՈՒՄ
1931 թ. հունվար-նոյեմբեր ամիսներին ներառյալ

Կադրերի վարչութիւն- ների միջոցով	Այդ թիւում	1931 թ. 1-ին խումբ.	Հավաքւորւածն միջոցով		1931 թ.	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական	Պատմական- հայագիտական
-------------------------------------	------------	---------------------	----------------------	--	---------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

ջանային գործադիր կոմիտեները: Տնտեսական մարմինները պետք է աշխատանքները լավ հիմքերի վրա դնեն և պարբերաբար տեղեկագրեր ներկայացնեն աշխատանքի մարմիններին, իսկ շրջանային գործադիր կոմիտեներն իրենց վիճահարմար և աշխատանքի բաժիններին միջոցով պետք է կատարեն այդ նյութերի ամփոփումը:

Վոչ միայն այս, այլև ընդհանրապես բանուժի մատակարարման, պատրաստման աշխատանքի բաժիններին առաջ դրված հարցերին վերոջ շրջագործկոմներ անտարբեր, թույլ վերաբերմունք են ցույց տալիս: Չենք խոսում աշխատանքների գրասենյակային տեխնիկական աշխատանքների դրուժյան մասին: Աշխատանքի այն անհրաժեշտ պայմանները, վերոնք պետք են նրանց, բացակայում են: Որինակ՝ փոխադրական միջոցները, վերոնցից դուրկ են աշխատանքի բաժիններին շատերը, մինչդուռ գրանցից կախված է դյուղի հետ սերտ կապ պահպանելը: Մի շարք շրջագործկոմներ, ուղղակի առանց կենտրոնական համապատասխան մարմինների հետ համաձայնեցնելու, փոխում են կամ դանադան կուրսեր ուղարկում աշխատանքներին, նրանց աշխատանքները թողնելով իրենց բախտին, կամ ավելի ճիշտ՝ մատնելով ինքնահոսի: (Ստեփանավան, Դարալաղյաղ և այլն): Ահա մի ընտրոշ ուրինակ. Աշտողկումատի ներկայացուցիչը գործուղվում է Թալինի և Դուղբյանդի շրջանները՝ Սարգարաբատի խորհրդատեսութեան բանվորական ուժի հարցով: Այնտեղ պարզվում Դիլիջանի աշխտեսչին մեկ-յերկու որում 40 քարտաշխատանքի տեսուչները բացակայում են, վերոյհետև մեկն են կուրսեր: Բավական չէ, վոր նրանք այդ մասին նույնիսկ Աշտողկումատին իրադեկ չեն դարձրել, նրանց փոխարինել են պրոֆաշխատողներով: Կարծես այդ խորհրդային աշխատանքին, գործկոմի հիմնական բաժիններին մեկի աշխատանքներին պատասխանատու յեն միայն արհմիությունները: Մի ուրիշ որինակ. հեռագրական կարգադրություններ են արվում Դիլիջանի աշխտեսչին մեկ-յերկու որում 40 քարտաշխատանքիները փոխադրելու Յերևան, Չանգեղուրի վերաչինման կոմիտեի տրամադրութեան տակ դնելու համար: Անվերջ լուռությունից հետո պարզվում է, վոր աշխտեսուչը մորիլիզացիայի յի յենթարկված: Այստեղ անհորմալ և ան-

հանդուրժելին այն է, վոր նման դեպքերում փոխարինողների հարցը չի լուծվում, իսկ դրա համար ամենից շատ պատասխանատու յն չընդործկումները: Այդ և նման որինակներ շատ կան: Պետք է դրանց վերջ տալ: Աշխտողկոմատը յուրաքանչյուր շրջանում ունի մեկական աշխատակից, վորոնք միաժամանակ Սոցապլի վարիչի պարտականություններ են կատարում: Շատ տեղերում նրանք կատարում են նաև սոցապլ դրամարկղների վարիչի պարտականություններ: Այդ բոլորին ավելացրած հիշյալ աննորմալ յերեույթները՝ կատացվի այն, վոր շրջաններում աշխատանքի բաժիններ չկան, կնշանակվի վտանգել շրջանային աշխատանքի բաժինների աշխատանքները բոլոր բնագավառներում: Անհրաժեշտ է, վոր մեր տեղական համապատասխան մարմիններն անհրաժեշտ ու չաղրություն դարձնեն և վերջնականապես կանոնավորեն ու նորմալ աշխատանքի պայմաններ ստեղծեն նրանց համար: Համամիութենական Կոմկուսի Կենտկոմի 1930 թվի հոկտեմբերի 20-ի իր վորոշման մեջ ասում է՝ «Նշելով ապարատի վորակյալ կուս. աշխատողների չափազանց անբավարար կազմն աշխատանքի որդաններում, հանձնարարել Կենտկոմի քարտուղարությանն ուրվագծել ձեռնարկումներ՝ Միության Աշխտողկոմատը և նրա տեղական որդանները վորակյալ կուսաշխատողներով ամրացնելու համար»:

Այդ դերեկտիվը մեզ մոտ շատ անբավարար է կատարված: Պահանջվում է լրիվ կենսադործել այն: Պետք է ավելացնել նաև, այն, վոր 1931 թվի ապրիլին տեղի ունեցած աշխատանքի և սոցապլ մարմինների հանրապետական խորհրդակցությանը բոլոր աշխատանքի տեսուչներն ու սոցապլ մարմինների ներկայացուցիչները հատուկ ռապորտով ինքնակառարակությանի յենթարկվեցին, խոստանալով մինչև հնգամյակի վերջն ամրանալ Աշխտողկոմատին:

Մեր տեղական կուսակցական մարմինները նրանց ձեռնհաս ուժեր արամադրելու և մնայուն դարձնելու համար խոշոր անելիքներ ունեն: Յեվ միայն այդ կերպ հնարավոր կլինի անհրաժեշտ բարձրության վրա դնել աշխատանքի մարմինների գործունեյությունը՝ հատկապես բանուժի մատակարարման և պատրաստման ասպարիզում:

Աշխատանքի բաժինների հետ միասին կարելի յե մեղադրել շատ չընդործկումների, վոր դյուղխորհուրդներն ու

նրանց կից աշխատանքի սեկցիաները բանուժի մատակարարման ու պատրաստման հարցերում միանգամայն անտարբեր վերաբերմունք են ցույց տվել և հարկ յեղած ոգնություն չեն ցույց տվել, մինչդեռ նրանք իրենց մասսայական աշխատանքների միջոցով շատ բան կարող եյին անել:

Կոլտնտեսությունների բանուժի ավելցուկի հայտաբերման հարցն սկզբից մինչև այժմ անհաջողության է մատնված: Նախատեսված 8300 բանուժի փոխադն, մեր ձեռքի տակ յեղած նախնական տվյալներով, առ 1931 թվի նոյեմբերի 1-ը 3,547 հոգի արտադնացներ են միայն դուրս յեկել: Իհե՛հու չի կատարվել: Անշուշտ այստեղ խոշոր թերություններ ունեն աշխատանքի մարմինները, ինչպես նաև դյուղխորհուրդներն ու նրանց աշխատանքի սեկցիաները: Հատկապես տնտեսական մարմինները շատ քիչ բան են կատարում: Նրանք ամենախիստ քննադատներն են բանուժի հարցում, բայց շատ դանդաղ են շարժվում նախապատրաստական և կոնկրետ ձեռնարկումների դիմելու հարցում: Համարյա մինչև 1931 թվի հուլիս ամիսը վոչ մի տնտեսական մարմին կոլտնտեսությունների բանուժի ավելցուկի վերաբերյալ պայմանագրեր չի ունեցել կնքած, մինչդեռ այդ առթիվ կատարանագրեր չի ունեցել կնքած, մինչդեռ այդ առթիվ 11-ի Միութենական Աշխտողկոմատի 1931 թվի փետրվարի 11-ի Միութենական Աշխտողկոմատի 1931 թվի փետրվարի 11-ի վորոշումը: Չնայած մի շարք նախադրույացումների, տընտեսական մարմիններից շատերը մինչև 1931 թվի մայիսի վերջը բանուժի հավաքարկամն հարցում գրեթե վոչինչ չեն արել, անտես առնելով շինարարական սեկցիի դյուղատնտեսական աշխատանքների յեռուն շրջանը և դրանից բխող դժվարությունները:

ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1931 թվի հունիս 30-ի արտադնացների վերաբերյալ վորոշումներից և ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻ տնտեսավորանքի խորհրդակցության մեջ կատարած յեղույթից հետո միայն մեր տնտեսավարներն իրենց աշխատանքներում վորոշ բեկում առաջացրին բանուժի հավաքարկման գործում: Սակայն այդ բեկումը կրեց ժամանակավոր բնույթ, և ներկայումս բանուժի հավաքարկման աշխատանքները անմիջապես դրության մեջ են գրեթե բոլոր տեղերում Հ.Կ.Կ.Կ. Վ.Հ.-ի նախագահության և ԽՍՀՄ ու ԲԳՏ Ժողկոմատի 1931 թ. ոգոստոսի 28-ի վորոշումները, ինչպես և Միութենական Աշխտողկոմատի, ԺՏԳԽ, Հողտող-

կոմատի և Կոլտնտեխնորոնի սեպտեմբերի 28-ի վորոշումները՝ տնտնարմինների և կոլտնտեսությունների միջև պայմանագիր կնքելու մասին արդեն արձանագրում են այն դրությունը, վոր արտադնացության վերաբերյալ Կենտգործկոմի և ժողկոմխորհի հայտնի վորոշումը լավ չեն կերպարարում: Առավել ևս մեզ մոտ այդ ուղղությամբ կան թերություններ ու աղավաղումներ, վորոնց վերացնելու համար պետք է յեռանդ չինայել:

Առանց հիշյալ վորոշումների լայն մասսայականացման կոլտնտեսական աշխատվորական լայն խավերի մեջ, առանց նրանց անհեղ իրադրոժման, անհնարին է բանուժի հավաքակրումը լավ կազմակերպել: Մինչդեռ մեր տնտեսական մարմիններն այդ ուղղությամբ միանգամայն իրոյլ աշխատանք են կատարել: Մեր շատ կոլտնտեսություններ ու դյուդխորհուրդներ այդ մասին վոչինչ չգիտեն (Մ. Պյապիանակ, Դադանչի, Ուղունլար և այլն), կամ շատ քիչ բան գիտեն: Ավելի ձիշտ՝ կարելի չէ հանդիպել կոպիտ աղավաղված փաստերի: Փոխանակ կոլտնտեսական մասսայի ակտիվությունն ու աշխույժությունը հրապարակ հանելու և կոլտնտեսություններին, անհատ կոլտնտեսականներին ու մեծատնտես արտադնացների հետ պայմանագրեր կնքելու, կնքվել են տիպական և միակողմանի պայմանագրեր, այն ել միայն կոլտնտեսությունների վարչություններին ու դյուդխորհուրդներին հետ, վորպիսի հանգամանքը վոչ այլ ինչ է, յեթե վոչ կոպիտ խեղաթյուրում գոյություն ունեցող պրեկտիվների և վարչական մեթոդների գործադրում:

Տնտնարմինների և կոլտնտեսությունների ու անհատ արտադնացների միջև պայմանագրեր կնքելու, բանուժի կազմակերպված հավաքակրելու աշխատանքներն իր պատշաճ աստիճանի հասցնելու համար ամենից շատ է ամենից առաջ պատասխանատու յեն տնտնարմինները, զանի վոր հասկացողման աշխատանքների վաղուց արդեն հանձնված են նրանց: Նրանք պետք է վերջ տան սեզոնային ու յեռամսյա կային հավաքարկման ապարատներ պահելուն: Որինակ՝ Ալլաշվերդու կոմբինատը իր հավաքարկման ապարատը դրեթեյունաբեր է յենթարկել (1931 թ. նոյեմբերին), պատճառաբանելով, թե չենք չկան: Նույն վիճակումն է Տեքստիլ կոմբինատը, վորը հուսալքվել է այն բանից, թե դյուդերից

բանվորական ուժ հավաքարկելը «չատ դժվար է»: Պետք է մշտական ուժեղ և ճկուն ապարատներ պահել, վոչ մի ջանք չինայելով այդ ապարատներում ունենալու գրագետ, ձեռնահաս մարդկանց, վորոնք, բացի հավաքարկման կազմակերպչական-տեխնիկական աշխատանքները կատարելուց, լինեն այդ հարցում լավագույն ագիտատորները դյուդում: Հանրակացարաններ, բնակարաններ չլինելը չի արդարացնում բանուժի հավաքարկման վտանգումը և իրավունք չի տալիս վարկարկելու այդ աշխատանքները: Պետք է նախորոք մտածել բնակարանային ու բանմատակարարման հարցերի մասին և, վերջապես, դեկավարվել խիստ պլանայնությամբ: Ասել, թե քաղաքում, մասնավորապես դյուդերում բանուժ և կին արտադնացներ չկան, նշանակում է՝ հասկանալ մեր իրական դրությունը: Բանուժի մշտական պահասությունը, բանուժի պլանների թերակատարումը նաև բացատրվում է հոսունության դեմ թույլ պայքար մղելով, հավաքարկողների անընդունակությամբ ու անգործունեյությամբ: Որինակ՝ Փարաքարի բանջարաբուծական տրեստի հավաքարկողը փոխանակ իր պարտականությունները կատարելու, 23 դյուդից դրավոր տեղեկություններ է ներկայցանում, թե տվյալ դյուդերում բանուժ չկա: Այդպիսի հավաքարկողներ շատ կան: Այս հարցում մեծ մեղք ունեն հենց իրենք մեր տնտեսավարները: Նրանք փոխանակ իրենց ուժն ու յեռանդը գործ դնելու իրենց ամբացված դյուդերից հավաքարկումը կատարելու վրա, հսկայական ծախսեր են կատարում և հավաքարկում կատարում Խորհրդային Միության մյուս հանրապետություններից: Որինակ՝ Հայկաշինը դրոժից բերել է 240 հոգի, Հայկրտնտեսությունը 500 հոգի, Սարդարաբատի խորհրտնտեսությունը՝ 509 հոգի, Լամբալուի խորհրտնտեսությունը՝ 300 հոգի և այլն: Այդ բանվորների խոշորագույն մասը պայմանավորված ժամկետից շուտ աշխատանքները թողել ու հեռացել և և վնասներ պատճառել իրենց հրավիրող հաստատություններին:

Այս և նման շատ փաստեր կան, վորոնք ավելորդ անգամ տնտեսական մարմիններից պահանջում են վերջ տալ այդ սխալներին ու թերություններին, ուժեղացնել հավաքարկողների կազմը և հատուկ մարդիկ նշանակել պարբերապատուգումներ կատարելու հավաքարկման աշխատանքների ասպարիզում:

Վորջան եւ մեզ հաջորդիւ այս ուղղութեամբ աշխատանքները լաւացնել, աշուտամենայնիւ բանուծի համաքարկման այն կենտրոնացումը ձեռք, վոր այժմ կիրառւում է, կվնասի գործին, վորովհետեւ չի բոլորում տնտեսաշարի կիրառումից: Որինակ՝ Ալլահվերդու կոմբինատն իր բոլոր հանքերի համաքարկման աշխատանքներն ինքն է կատարում, այնինչն Մանեսի, Ալլահվերդու, Շամլուղի և Ախթալայի հանքերն առանձին-առանձին տնտեսական միավորներ են, վորոնցից յուրաքանչյուրը յեւնեղով իր արդֆինսպաններից, բնակչինաւարութեան և այլ պայմաններից, ավելի ճկուն ու ընդունակ կլինի բանուծի համաքարկման պլանները կատարելու ինքնուրույն կերպով, քան կոմբինատի կենտրոնացումը ապարատի միջոցով: Մոտ 3 ամսում Ալլահվերդու կոմբինատը համաքարկել է 986 բանվոր: Նույն ժամանակամիջոցում, հոսունութեան հետեանքով, նորից դուռ են դնացել 942 հոգի: Այս հոսունութեան հիմնական պատճառներից մեկը պիտի համարել կենտրոնացումը համաքարկման ձեռք, վորը պետք է անպայման ապակենտրոնացնել, տալ առանձին տնտեսական միավորներին, հատկապէս այնտեղ, վորտեղ տնտեսաշարի կիրառում է:

Բանուծի համաքարկման աշխատանքներն ավելի լաւ հիմքերի վրա դնելու, ինչպէս նաեւ հոսունութեան դեմ պայքարն արդյունավետ դարձնելու և մանավանդ համաքարկման դժուր ծախսերը կրճատելու տեսակետից անհրաժեշտ է համաքարկման աշխատանքները կատարել տնտեսաշարի բրիգադների միջոցով: Այդ բրիգադներն իրեն ավելի շահագրգռված մարմիններ, կհոգան վոչ միայն իրենց մեջ ընդգրկված բանվորների քանակի մասին, այլ նրանք մեծ գործ կկատարեն նոր ընդգրկված բանվորների վորակավորման, աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման հարցում: Այս վորձն արդեն կիրառւում է Խ. Միութեան մեջ: «Կրասնի Պուտիլովցի», «Սե Կարելը» և Լենինգրադի այլ ձեռնարկութեանները հսկայական արդյունքներ են ստացել: Այս ձեռք ամենալաւ միջոցներից մեկը կլինի, նաեւ այդ նոր բանվորներին հարվածային բրիգադներին նետուղիորդմով վարակելու, մանր սեփականատիրական տրամադրութեանների, թուլամորթութեան ու պոկողականութեան դեմ հաջող պայքար մղելու և այսպիսով, նրանց արագորեն պրո-

լետարական կաթալում կոփելու, արտադրութեան բարձրացման ու վորակավորման միջոցով լաւ հարվածայիններ ուստրատելու տեսակետից:

Արտադնացութեան վերաբերյալ վորոշումները կոլտնտեսութեաններում մասսայականացնելու, ինչպէս և բանվորական ամբիւրջում ուժը դուռ բերելու գործում ամենից շատ չեւտը պիտի դնել իրենց՝ կոլտնտեսութեանների վարչութեաններին և նրանց շրջանային մարմիններին վրա: Այդ աշխատանքը նրանց անմիջական գործն է: Նրանք ամենից շատ պարտականութեաններ ունեն կատարելու այդ հարցում: Դժբախտաբար իրականութեան մեջ մենք հակառակն ենք տեսնում: 1931 թ. հունվար ամսից մինչև մայիս կոլտնտեսութեաններում աշխատող ընկերները միշտ հակաճառում եյին, վոր «դժվար է, անհնարին է կոլտնտեսութեաններից բանվորներս բերել: Ընդհակառակը՝ պետք է կոլտնտեսութեաններին ոգնել և այլն»: Դեռ մինչև այժմ եւ շատ կոլտնտեսութեաններում նկատվում են այդ կոնսերվատիվ անթույլատրելի յերեւույթները: Ասել, թե այս հարցում տեղերը ժամանակին նախադատարարված չեն, այդ սխալ կլինի: Դեռ 1930 թ. դեկտեմբերի 18-ին հրատարակեց Հայկենտգործ կոմի վորոշումը և 1931 թ. հունվարի 1-ին Ալթոգլկոմատի հրահանգը՝ արտադնացների, կոլտնտեսութեանների բանուծի ամբիւրջուկը կազմակերպված ձեով մեր սոցիալարարութեանը տրամադրելու մասին: Դրանից հետո հրատարակեց Ալթոգլկոմատի և կոլտնտեսութեանների դիմումը «Խորհրդային Հայաստանում»: Բաղական խոշոր ուղեւորով պրակտիկ աշխատանքներ են կատարվել այդ ուղղութեամբ: Անվերջ հրահանգների, հեռագրական կարգադրութեանների, կենդանի կապի միջոցով հրահրվել է դրա անհրաժեշտութեանը և այլն, սակայն արդյունքները շատ աննշան են: Վորպետի կոլտնտեսացն այս հարցում զգալի շրջագործ առաջ բերի իր աշխատանքներում, հատուկ վորոշումներ են ընդունել կենտկոմը և Ժողկոմխորը: Այդ վորոշումները դեռ լրիւ չեն կրաւած:

Շրջանային և գյուղական կոլտնտեսութեաններն ընդգրկում են հսկայական ցանց, վորոնք քանակապես և վորակապես բաւական ճկուն ապարատներ են, կոնկրետ վեկավորման, հետեողական աշխատանքների միջոցով կա-

րող են ուժեղ չըջադարձ առաջ բերել: Ինքը, կոլտնտեսութեան ղեկավարութեանն է, վոր ամենից չատ և հեշտ կերպով կարող է տեսնել իր տնտեսութեան բանութի ավելցուկը, նա յե, վոր աշխատանքի կազմակերպումը լավ կ'իրադեցուի, պետք է կոլտնտեսականներէից չատ արտադնացներ հայտարարել, ոգնի ու աջակցի մեր արդյունաբերութեանը:

Արտադնաց կոլտնտեսականներին և իրենց վարչութեաններին միջև գոյութեան ունեյին նշուածական, աշխատանքային փոխհարաբերութեաններին խճճված պայմաններ, վորոնք նույնպէս յերկար ժամանակ խոչընդոտ եյին հանդիսացել և վնասել բանութի հաւաքարկման աշխատանքներին: Այս դժվարութեաններն արդեն վերացվում են Համախոլութեանական կենտրոնի և Ժողովրդի 1931 թ. հունիսի 30-ի վորոշմամբ, վոր կարգավորում է կոլտնտեսութեաններին, նրանց արտադնացներին ու տնտեսավարներին աշխատանքային փոխհարաբերութեանները և, վոր ամենազգլխավորն է, այդ վորոշմամբ արտադնաց կոլտնտեսականներին տրվում են մի չարք արտոնութեաններ:

Արտադնացներին արդյունաբերութեանն ամրացնելու աշխատանքներին խոչոր չափով վնասում է վորոշ տնտեսավարների անխնամ ու սառնասիրտ վերաբերմունքը: Ինչպէս նոր ընդունված արտադնացների կուլտուր-կենցաղային ու կոմունալ կարիքների վատ սպասարկումը, նույնպէս և մեր կոոպերատիվ մարմինների անկանոն սպասարկումը վնասում են այդ աշխատանքներին:

Ծնորհիվ մեր արդյունաբերութեան և գյուղատնտեսութեան աննախընթաց ուժեղ զարգացման և բանութի պահանջի ավելացման, բանութի հաւաքարկման—մատակարարման աշխատանքները դարձել են որվա մարտական խնդիր: Այդ պահանջում և ուղղակի արտաշարժութեան:

Պետք է վերջ տալ այս հարցում յեղած անտարբեր և դանդաղկոտ վերաբերմունքին և ե'լ ավելի արագութեամբ կատարել այդ ուղղութեամբ գոյութեան ունեցող և հետագայում հրատարակվելիք վորոշումներն ու հրահանգները:

Վորպեսզի մեզ հաջողի արագ և հիմնովին վերացնել այն բոլոր թերութեաններն ու սխալները, վոր կան բանութի հաւաքարկման և մատակարարման ասպարիզում և այդ աշխատանքներն առաջ տանել մեր տնտեսութեան տեմպերի հետ,

անրաժեշտ է, վոր մեր տնտեսավարներն ու աշխատողներն ավելի ուժեղ աշխատանք կատարեն և, միաժամանակ, մեր տեղական կուս-և պրոֆեսիոնալ կազմակերպութեանները հետևողական ղեկավարութեան և ոգնութեան ցույց տան:

ԿԱՆԱՆՑ ԱՌԱՎԵԼԱԳՈՒՅՆ ԶԱՓՈՎ ՆԵՐԳՐԱՎԵԼ ԺՈՂՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Մեր սոցիալիստական շինարարութեան բուռն ու աննախընթաց վերելքին դուզնեթաց, քանի դնում, այնքան ավելի վճռական, ավելի մարտական է դառնում կանանց ներդրումն հարցը մեր ժողտնտեսութեան մեջ: Կանանց հարցն առավել ևս ակուտալ բնույթ է ստանում քանի դեռ ընդարձակվում է բանութի պակասութեանը: Կանայք, իբրև բանութ, հանդիսանում են անսպառ ռեզերվներ:

Կապիտալիստական յերկրներում կ'ինը դեռ ճորտի ու ստրկի դերումն է: Այնտեղ նա վայրագ կերպով ճնշվում է իբրև ընտանիքի ու հասարակութեան անհավասար անդամ: Արդյունաբերութեան մեջ՝ կարիքի զոհ դարձած, կիսաքաղձ դրութեամբ նա չհազարժուում է, հավելյալ արժեք է արտադրում կապիտալիստի համար և ողորդորդվում է իբրև բանվորի աշխատավարձի իջեցման մի միջոց, մանավանդ ներկա մոմենտում, յերբ այնտեղ տնտեսական ճգնաժամը խորանում է և դրա հետևանքով կ'ինը կարիքից ստիպված ընկնում է պրատիտուցիայի, սոցիալական այդ չարիքի դիրկը:

Մեզ մոտ պայմաններն այլ են: Հսկումքերյան հեղափոխութեանից սկսած՝ թորհրդային Միութեան մեջ, առաջին անգամ պատմութեան մեջ կ'ինը ազատագրվեց և հավասար իրավունքների տեր դարձավ: Նա ազատագրվեց թե տնտեսական-կապանքներից ու ստրկութեանից և թե չհազարժուում է մից ու պրոստիտուցիայից: Մեզ մոտ կ'ինը վարձու աշխատանքի դնում է մոշ թե աղքատութեանից և քաղցից ստիպված, այլ նա մտնում է աշխատանքի կուլտուր կենցաղային ավելի լավ պայմաններ ձեռք բերելու համար և, վոր գլխավորն ու ամենակարեւորն է, նա դրանով մասնակցում է թորհրդային Միութեան սոցիալիստական շինարարութեան մեծ գործին, վորպեսզի առաջ մղի ամբողջ աշխարհի պրոլետար

րեաթի պայքարը: Կար ժամանակ, յերբ մի շարք զործազուկներ» բողոքում եյին այս կամ այն աշխատանքի մեջ ամուսիններ կամ մեկ ընտանիքից 2 աշխատող լինելու դեպքում, թե պետք ե 2-ից մեկին դործից հեռացնել և այլն: Իսկ այժմ պատկերն այլ ե. մեր բանվոր ծառայողները ընտանիքի աշխատունակ անդամները խոշոր մասը աշխատում ե զանազան ասպարեզներում:

Ներկայումս մեր ժողտնտեսության զարգացման տեմպերն են հրամայականորեն սլահանջ դնում, վոր ամբողջ աշխատավորությունն իր ընտանիքի աշխատունակ անդամներին, հատկապես կանանց, դնի աշխատանքի և այդպիսով միայն որենքով, այլև հավասարություն կյանքում, միաժամանակ ուժեղացնի իր բյուջեն:

Ահա այդ դրությունից, կանանց դիտակցական վերաբերմունքից յեղնելով, մեզ մոտ լայն հեռանկարներ կան կանանց ժողտնտեսության մեջ ներգրավելու համար:

«Որենքով հավասարությունը դեռ չի նշանակում հավասարություն կյանքում: Մեզ հարկավոր ե, վոր կին աշխատավորուհին ձեռք բերի հավասարություն վոչ միայն որենքով, այլև հավասարություն կյանքում, տղամարդ—աշխատավորի հետ: Դրա համար հարկավոր ե, վոր աշխատավորուհիներն ավելի և ավելի շատ մասնակցություն ունենան հասարակության ձեռնարկությունների կառավարման և պետության կառավարման գործում»:

Լենինն այս պատգամները մեզ տվել ե դեռ 1920 թ.: Մինչև այժմ բառական խոշոր աշխատանք ե կատարված Խորհրդային Միության մեջ: Կանանց իրավակենցադային հարցերի բարելավման, նրանց մեր արդյունաբերության և պետության կառավարման գործում մասսայականորեն ընդգրկելու ընդառնություն և այլն: Այս ուղղությամբ մեր գլխավոր նվաճումներից մեկն այն ե, վոր աճում ե կանանց տեղիսը մեր ղեկավար խորհրդային, պրոֆեսիոնալ, տնտեսական և այլ մարմիններում, յերկրորդն այն ե, վոր մեր բարձրագույն գալորցներում և զանազան կուրսերում չտեսնված չափով աճում ե կանանց թիվը և, յերրորդ՝ մեր արդյունաբերության մեջ տարեցտարի խոշոր չափերով աճում ե բանվորուհիների ընդգրկումը: Յեթե 1929 թվի հոկտեմբերին Խորհրդային Միության մեջ վարձու աշխատող կանանց թիվը

կազմում եր 2.271.000, 1930 թ. հունվարին հասնում ե 3.594.000-ի, իսկ 1932 թվին հասնելու յե մինչև 4.921.000:

Լենինի պատգամները լրիվ կենսագործելու և մեր սոցիալիստական շինարարության մեծ պահանջը բավարարելու տեսակետից մեր նվաճումները դեռևս աննշան են: Այժմ, յերբ մենք ձեռնարկել ենք մեր սոցիալիստական յերկրի հիմնական վերակառուցման և գործադրկությունն իսպառ վերացրել ենք, հնգամյակի յերրորդ՝ վճռական տարվա մեր բուռն ու աննախընթաց վերելքին զուգընթաց, պիտի կենսագործենք Լենինյան այս պատգամները, հիմնականում լուծելով կանանց ներգրավման խնդիրը՝ նրանց մաքսիմալ չափով ներգրավելով մեր ամբողջ սոցիալարարության ղեկավարման ու սոցիալիզմի կառուցման գործին:

Որակարգի հարց պիտի դարձնել և որվա լողունդ՝ բոլոր աշխատավորուհիներին դուրս բերել ընտանիքից, հին կենցաղի պայմաններից ու ներգրավել ժողտնտեսության մեջ:

Խորհրդային Հայաստանում նույնպես զգալի աշխատանք ե կատարված կանանց սոցիալարարության ղեկավարման մասնակից դարձնելու համար: Յեթե 1923 թվին մեր ժողտնտեսության բոլոր ճյուղերում կանանց թիվը հասնում եր 3200-ի, ապա 1930 թվին արդեն հասնում ե, 9700-ի, իսկ 1931 թվին հասնելու յե մինչև 20 հազարի:

Յեղնելով բանուժի մեծ պահանջից և կանանց արդյունաբերության մեջ ընդգրկելու դրույթից՝ ՀՍՖՍՀ Աշխատողու մարտ 1931 թվի ապրիլի 4-ի վորոշմամբ հրատարակեց 34 պրոֆեսիաների ցանկ, վորոնց մեջ բացառապես պետք ե աշխատեն կանայք՝ նոր աշխատանքի ընդունվելու և տղամարդկանց փոխարինելու միջոցով: Առ 1931 թվի հոկտեմբեր, նախնական տվյալներով հաջողվել ե ընդգրկել մեր սոցիալարարության մեջ 8974 կին: Կանանց ներգրավման, հատկապես Աշխատողու մարտի վորոշման կատարման խնդրում, դեռ քիչ շոշափելի արդյունքների յենք հասել:

Կանանց ներգրավման հարցում բոլոր որչեղտիվ պայմանները մեզ մոտ կան, միայն հարկավոր ե այս վճռական նշանակություն ունեցող հարցի շուրջը ստեղծել լայն հասարակայնություն և յեռանդուն աշխատանք: Մյուս կող-

միջ՝ անհրաժեշտ է բայլելիկյան անողոք հարվածների տակ առնել դեռևս գոյություն ունեցող կոնսերվատիվները և բոլոր տեսակի թերահավատ ու քայլադյուր վերաբերմունքը դեպի այս կարևորագույն գործը: Դեռ կան մարդիկ, վորոնք գտնում են, վոր թե կինը չի կարող հանրագուտ աշխատանք կատարել, տղամարդն անխոխարինելի յե և այլն: Նման տրամադրությունները վերջին հաշիվով կուսակցության հիմնական դժի աղավաղումն են և ուղղորտունիզմ՝ պրակտիկայում: Ընդհակառակն՝ իրականություն տվյալներն ապացուցում են, վոր կինը մեծապես է ընդունակ և փոխարինելու տղամարդուն: Կինը տղամարդուց հետ չի մնում պարտաճանաչ աշխատելու և ավելի զիսցիպլինար լինելու տեսակետից: Նա նույնպես դառնում է մեռյալ աշխատող և, վերջապես, նա դեպի պետական և հասարակական գույքը խնամքով վերաբերվելու հարցում հետ չի մնում: Վորպեսզի կանանց արտադրության մեջ ընդգրկելու խնդիրն ավելի դժարանա, մեզ մնում է նրանց պատրաստման, վերապատրաստման աշխատանքները դարձնել մեր ուղղորտության առանցքը:

Յեղնելով գոյություն ունեցող դրություններից, Աշխատող կոմստը հատուկ ծրագիր է կազմել կանանց մեր ժողովրդականության մեջ ներգրավելու համար: Այդ պլանով նախատեսված է 1931 թ. ընդգրկել 11.140 հոգի, վորից նախատեսվում է արդյունաբերության մեջ ընդգրկել 2.715 հոգի, ավտոտրանսպորտում և ժողկապում՝ 111 հոգի, խորհրդային անտեսություններում՝ 2.880 հոգի, շինարարության մեջ՝ 772 հոգի, ժողաննդի և կոոպերացիայի ապարատներում՝ 1514 հոգի, ֆարգործաշրջաններում՝ 1037 հոգի, գրասենյակային և սպասարկող կազմում՝ 1499 հոգի և այլն: Ի դեմս Անդրաշխող կոմստի նախատեսված 5965 հոգու պլանի, այս հանդիպական պլանը մեր պայմաններում միանգամայն ռեալ է և իրագործվում է: Սակայն մենք չպետք է բավարարվենք նրանով, վոր ապահովված է այդ պլանի կատարումը, այլ մենք պետք է այդ ուղղությամբ հարատև և սխտեմատիկ աշխատանք կատարենք: Մեր կուս. և ԼԿՅՆՄ բջիջները պետք է անհրաժեշտ ուղղորտություն տվիրեն այդ աշխատանքներին: Հսկայական դեր ունեն պրոֆկոնկտիկներն այդ պլանների քննության, հաղիպական պլանների առաջադրելու

և կանանց իրենց հիմնարկ-ձեռարկություններում գործնականացնելու ընդգրկելու մեջ: Ավելի քան խոշոր դեր ունեն կանանց կենցաղը բարելավող կազմակերպությունները, վորանք բավական դանդաղ են շարժվում: Շատ դեպքերում նրանք բավարարվում են ընդհանուր զեկուցումներ լսելով: Պետք է կոնկրետ և դործնական աշակցություն ցույց տալ այդ աշխատանքներին: Ամենից շատ շահագրգռված են և պարտավոր են հարկ յեղած աշխատանքները կատարել մեր անտեսական մարմիններն այդ չափաչանց լուրջ ասպարիզում: Նրանք պետք է իրենց հավաքարկման ապարատներում հատուկ կին հավաքարկողներ պահեն և մաքսիմալ յեռանդ դործադրեն, վոր այդ պլանները փոչ միայն կատարվեն, այլև գերակատարվեն ու վորակավորվեն ընդգրկված կանայք: Նրանց ապարատները հսկայական դեր ունեն այդ աշխատանքները տեխնիկապես և կազմակերպչորեն կարգավորելու տեսակետից:

Կանանց ներգրավման խնդրում առնալուրջ խոչընդոտ, նրանց կուլտուր-կենցաղային կարիքների բավարարման հարցն է: Մեր բոլոր համապատասխան մարմինները պետք է իրենց ջանքերը լարեն և միջոցների դիմեն այդ դժվարությունները հաղթահարելու համար: Հրամայականն ու հիմնականը կանանց կենցաղային կարիքները կանոնավորելու հարցն է՝ մսուրների, մանկապարտեզների, հրտադրականների ինչպես նաև ժողաննդի և նման այլ աշխատանքների կազմակերպման հարցը, վորոնք մեզինք պահանջում են նյութական զոհողությունների առաջ կանգ չառնել, կատարել ավելին, քան որչեկտիվ հնարավորություններն ու մեր ֆինանսական միջոցները թույլ են տալիս: Տնտեսական մարմինների համար պարտադիր պետք է դարձնել մարտական պատվեր՝ վորտեղ աշխատում են 50-100 կին, նրանց ապահովել հիշյալ ձեռնարկումներով:

Կառվածից դուրս է, վոր մեր բոլոր շահագրգռված մարմինները և մեր ամբողջ ինֆրադային հասարակայնությունները կիպ մոտենալով տվյալ աշխատանքներին, հարմարացնելով իրենց աշխատանքի բոլոր ողակները կանանց ներգրավման հարցի լուծմանը, ընդունակ կլինեն մեր նախատեսած պլանները գերակատարել հանդիպական պլաններով:

Այն բոլոր միջոցառումները, վոր մինչև այժմ կատար-

ված են, կամ նախատեսված են ձեռնարկելու հետագա տարիներում, իրենց ամբողջ ելույթյամբ չեն կանոնավորի մեր սոցիալաբարութեան արագաճող զարգացման կարիքներից բխած բանութի հարցը, հատկապես չեն լուծի կանանց արդյունաբերութեան մեջ հիմնովին ներգրավելու խնդիրը:

Մեր արդյունաբերութեան ինդուստրացումը, նրա տեխնիկական առաջընթացը, ինչպես նաև գյուղատնտեսութեան մեքենայացումն ու համատարած կոլեկտիվացումը, վորը բանութի վորոշ խնայողութեան եւ առաջ բերում, այդ բոլորը դեռ քիչ են: Քաղաքի արդյունաբերութեան ցանցի լայնացումը, գյուղի սոցիալիստական վերակառուցումը եւ նրա գործարանային ու արհեստանոցային կյանքի աճումը կկլարեն բանութի այդ ավելցուկն ամբողջութեամբ: Դեռ առաջիկա մի քանի տարիներում ձեռքի աշխատանքը խոշոր տեղ եւ գրավելու: Յեկնելով նման դրութեանը, կարելի չե յեղբակացնել, վոր գյուղը միայն իր սղամարդ արտադնացնելով, բանութի ավելցուկի օգեբերվներով արդյունաբերութեանը բավարարել չի կարող: Մեր ամբողջ սոցիալիստական շինարարութեանը բանութով ապահովելու հիմնական աղբյուրներն են մեկը մոտակա տարիներում հանդիսանալու յեն կանայք թե քաղաքում եւ թե հատկապես գյուղում: Այս տեսակետից յեկնելով, պետք ե ավելի հեռուն մտածել: Դեռ ես գործադրկութեան լիկվիդացիայի առաջին տարին ե, եւ անտեսավարներից վոմանք հինգ-առաք բանվորի կարիքը հոգալու համար գլխապտույտի մեջ են ընկնում: Յեվ իրոք, այդ ուղղութեամբ վորոշ գծավորութեաններ կան, վորոնց հաղթահարելու ձեռնն ու մեթոդները դեռ մեղմից շատերը լավ չեն յուրացրել: Մեր տեմպերը մեղմից պահանջում են հիմնական բարեփոխում առաջ բերել մեր կենցաղի, հատկապես կանանց կենցաղի մեջ: Անշուշտ, այս գիտական հարց ե եւ կարոտ ե լայն յուսաբանման, սակայն իրականութեան ու յեկնութեանն այնքան են հասունացել, վոր իրենք են այդ պահանջը դնում:

Այժմ մեր բանվորների գերադանց մասը իր առօրյա կյանքում, ընտանիքում ձգտում ե դեպի նոր կենցաղը: Անհրաժեշտ ե գիմել կոնկրետ քայլերի, անհրաժեշտ ե լուսարանութեան, անհրաժեշտ ե այս չափադանց լուրջ ու կարեւորագույն խնդրի շուրջը լայն հաստրակայնութեան ստեղ-

ծել: Այստեղ մեծ դեր ունի մեր մամուլը: Միաժամանակ պետք ե որվա խնդիր դարձնել դործնական քայլերի դիմելն այս ուղղութեամբ՝ մեր ամբողջ աշխատավորութեան կենցաղում հիմնական շրջադարձ առաջ բերելու, մեր կենցաղը հիմնովին վերակառուցելու համար՝ հարմարեցնելով մեր յերկրի սոցիալիստական վերակառուցման պահանջներին: Խորհրդային Միութեան շատ բանվորական վայրերում արդեն հսկայական չափեր են ընդունել բանվորական արտադրական կոմունաները եւ կոլեկտիվները: Մեղ մոտ այդ սկսել ե կենտրոտիլ բանվորութեանը: Պետք ե քաջալիբել ե խորացնել այդ շարժումը:

Ժողտնտեսութեան մեջ կանանց մասնայորեն ներգրավելու ե նրանց վերջնականապես բուրժուական-մասնավոր սեփականատիրական սովորութեաններն, կենցաղի ալանդակ մնացորդներից աղատագրելու հիմնական ե վճռական նախադրարն ե հսկայական բանակներ կազմող մեր աշխատավորական լայն խավերի ներգրավումը դեպի կոլեկտիվ կյանքը, դեպի աշխատավորութեան հանրային սպասարկումը: Այս ճանապարհով ե, վոր մենք վերջնականապես կարող կլինենք կնոջն ազատել լվացքից, պրիմուսից, յերեխաներ խնամելուց ե անից ու նրան վերջնականապես ներգրավել մեր սոցիալիստական շինարարութեան մեջ: Այս կերպ միայն կլինի իրոք աղամարդուն համաար ուժ կղանա: Կոլեկտիվ կյանք ստեղծելու դեպքում հիմնական նշանակութեան ունի նաև այն, վոր հսկայական միջոցների, մեքենաների խնայողութեան առաջ կգա, վորի եֆեկտը մեծ ե:

Յեթե մեր արհմիութեաններն ու բնակոպերացիան ձեռնարկեն անհրաժեշտ բացատրական ու կազմակերպչական աշխատանքների, նրանք անշուշտ մեծ հաջողութեաններ ձեռք կբերեն: Նույնիսկ ամիսների ընթացքում կարելի չե այս ուղղութեամբ չոչափելի արդյունքների հասնել: Նույնիսկ բնակչիկոպերացիայի գծով ներկայումս կառուցված ե կառուցվելիք շենքերը կարելի չե հարմարեցնել կոլեկտիվ կյանքի: Մի թե Յերենանում «Խնտերնացիոնալ» կամ «Քլեյ» շենքերում չի կարելի նման բանվորական կոլեկտիվներ կազմակերպել: Կարծում ենք, վոր այս ուղղութեամբ ձգտողներ, բանվորական խմբեր ու ծառայողներ կլինեն, վորոնք համաձայն կլինեն 50-100 ընտանիքով իրենց ընտանիական

մեկուսի, ինքնահոս ու անանտեսարար ծախսերը կենտրոնացնել և կառավարվել տնտեսավարական հիմունքներով, վոր ավելի դյուրին, նպատակովոր ու անդաբար կլինի և վոր զլիսավորն է՝ դրա հետևանքով հսկայական թիվով կին աշխատավորուհիները կարելի կլինի ներգրավել արդյունաբերություն մեջ: Կամ միթե՝ չի կարելի նման դեպքերում մի շնափեց մյուսը տեղափոխություն կատարել և առաջնություն տալ դեպի հանրային սպասարկման ձգտողները: Ժամանակն է, վոր մեր բոլոր շահագրգռված կազմակերպությունները կանանց արդյունաբերության մեջ ներգրավելու անհրաժեշտությունը իրենց ուշադրության առանցքը դարձնեն կանացի կենցաղի վերակառուցման խնդիրը, այդ ուղիով ժամանակն է, այժմ մեր կատարած ձեռնարկումները պետք է համարել միևնույն և գիտնել ավելի միասնական, ավելի զորմոտական քայլերի:

Կանանց ներգրավելու հետ կապված հարցերը, լինեն դրանք կուլտուր-կենցաղային կարիքների թե ալ հարցեր, կլուծվեն այնպես, ինչպես մենք հաղթահարել ենք մեր անցած ժամանակաշրջանի բոլոր դժվարությունները: Այս խնդրում նույնպես Սորհրդային Հայաստանի բանվորությունը կորհրդային Միությունը պրոլետարիատի հետ միասին լինելույն պատգամներն արագ և լրիվ կենսագործելով՝ իրենք՝ կատեգորիալապես ստեղծագործող ու կատարելագործող միասնական բանակ:

ԲԱՆՈՒԺԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ

Հնգամյա պլանի կատարման ու զերակատարման նախագրյալներին մեկը կադրերի պատրաստման խնդիրն է, վորի մեջ առանձնահատուկ տեղ է դրավում վորակյալ բանուժի պատրաստման հարցը: Այժմ առավել ևս լուրջ բնույթ է ստանում բանուժի պատրաստման ու վերապատրաստման հարցը, քանի վոր գործադրվողություն ամբողջովին լիկվիդացիայի յե յենթարկվել, մանավանդ բարդացել են մեր արտադրության պրոցեսները, քանի վոր մեր ամբողջ ժողտնտեսությունը յենթարկվում է նաև տեխնիկական վերա-

կառուցման: Այլևս բանուժի խնդիրը ինքնահոսի կարգով չի կարող բավարարել մեր ժողտնտեսությանը՝ Հարկավոր է զբաղված բանուժը վորակավորել, վերապատրաստել և, միաժամանակ, յեռանդուն աշխատանքի միջոցով աշխատավորական նոր դանդաճներից հավաքակել և պատրաստել բանվորական նոր կադրեր: Մեզանից շատերը, հատկապես տնտեսավարները զեռ անհրաժեշտ չափով կիպ չեն մոտեցել այդ չափազանց լուրջ աշխատանքներին: Դեռ նախկին ինքնահոս դրուժյունը տիրում է մեր շատ տնտեսավարների շրջանում: Շատ քիչ է մտածված-զբաղված բանուժի ռացիոնալ ուղտադործման, աշխատանքի մեխանիզացիայի և սոհասարակ աշխատանքի լավ կազմակերպման միջոցով աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելու մասին:

Բացի բանուժի այն հիմնական ձևերից, վոր դոյուժյուն ունեն, անհրաժեշտ է նաև, վոր մեր տնտեսական մարմինները խիստ ծրագրային և հետևողական աշխատանքի միջոցով կիրառեն մոտացած բոլոր տեսակի ձևերը, ինչպես՝ և ՅԻՏ-ի մեթոդով կարճատև մասսայական կուրս-դասընթացները կազմակերպումը, բրիգադային, անհատական ամբույումները և այլն: Դժբախտաբար, այդ ուղղությամբ մեզ նում զեռ բավականին անտարբեր վերաբերմունք դոյուժյուն ունի:

Բանվորական ուժի պատրաստումը պետք է ընթանա յերկու հիմնական ուղղությամբ, առաջին՝ պատրաստել բանուժ արդյունաբերության համար, յերկրորդը՝ չինարտություն համար:

Բանուժի պլանավորման, պատրաստման ընդհանուր զեկավարությունն ու հսկողությունը, ինչպես նաև լուրջ գործնական ձեռնարկումներն այս առարկայում ընկած են Աշխոյդկոմատի մարմինների վրա: Թե վորքան են նրանք իրենց զերն արդարացրել այդ անհրաժեշտ աշխատանքի բնագավառում, դրա պատասխանն այնքան էլ դրական չէ: Աշխոյդկոմատի մարմինները զեռ, ինչպես հարկն է, չեն կարողացել իրենց աշխատանքներն այնպես վերակառուցել, վոր արմատապես ընդգրկեն, զեկավարեն ու աջակցեն այդ դործին:

Այս խնդրում պակաս չեն թերացել մեր տնտեսավարներից շատերը, վորոնք իրենց բանուժի վերապատրաստման

աշխատանքների և նրանց ընթացքի մասին համերաշխ, կոն-
տակտ չեն դործել աշխատանքի մարմինների հետ: Անդր-
աշխոթողի մասին 1981 թ. փետրվարի 15-ի և խորհրդային
Հայաստանի Աշխոթողի մասին նույն ամսի 24-ի վորոշում-
ների հիման վրա հատուկ ժամկետ էր տրված՝ մինչև մարտի
5-ը, վոր տնտեսական մարմինները ներկայացնեն իրենց
բանուժի պատրաստման պլանները: Այդ վորոշումները մինչև
այժմ մեզ չի հաջողվել լրիվ կատարել: Նման դեպքեր յեղակի
չեն: Այստեղից հետևություն կարելի յե անել, վոր նման
անորոշ դրուժյունը և դանդաղությունը նշանակում է
մի կողմից՝ չկատարել կուսակցության ղերեկալիները կամ,
ավելի ճիշտ՝ խեղաժյունը նրանց և աջ ուղորտունիստական
ինքնահոսի մասնել, և մյուս կողմից՝ չղիտակցել, վոր խոր-
հրդային դժով հրատարակվող վորոշումներն արտահայտու-
թյունն են կուսակցության հիմնական դժի: խորհրդային
դժով հրատարակվող վորոշումների դանդաղ կիրառումը
և յերբեմն ել մոռացության տալը վերջերս խրոնիկական
յերևույթ են դարձել ստորադաս մարմինների կողմից: ԲԳՏ
տեղական մարմինները պետք է ել ավելի սրեն իրենց ուշա-
դրությունն ու ամենախիստ պատասխանատվության հարցը
դնեն, իսկ դատախազությունը պետք է պարբերական ստու-
գումների միջոցով ավելի կոնկրետ ձեռնարկումների դիմի:

Արդյունաբերական բանուժի պատրաստման աշխատանք-
ները հիմնականում և անմիջականորեն կատարում են ի-
րենք՝ տնտեսական մարմինները: Նրանք ամենից շատ են պա-
տասխանատու այդ աշխատանքի համար: Արդյունաբերական
բանուժի պատրաստման հիմնական ձեռ հանդիսանում է
յերիտասարդությանը Փարզործաղարոցների միջոցով պատ-
րաստելը: Այս մասին 16-րդ կուս համագումարը ղերեկալի
է տվել:

Նկատի առնելով, վոր հնգամյակի զարդացման դե-
րպանց տեմպերի չնորհիվ վորակյալ բանուժի պահան-
ջն ընդարձակվել է, Փարզործաղարոցների և արդյու-
նաբերության մեջ յեղած պրոֆեսիոնալ դարոցների
այժմյան ցանցն ու կոնտինգենտը պետք է բավական
ընդարձակել:

Փարզործաղարոցների և արդյունաբերության մեջ յե-
ղած պրոֆեսիոնալ դարոցների ցանցի ու կոնտինգենտի լայ-

նացման և տեղացման մասին, 16-րդ համագումարի այդ
կարեորագույն մարտական ղերեկալիվ մեր տնտեսվարեն-
րը դեռ շատ վատ են կատարում: Պետք է վճռական միջոց-
ների դիմել դանդաղությունյանն ու թերահավատ վերաբեր-
մունքին վերջ տալու համար և յեռանդուն ջանք թափել՝ բա-
նուժի պատրաստման աշխատանքներին անհրաժեշտ տեմպ
հաղորդելու համար: Թե ինչպիսի պատկեր է տալիս Փար-
զործաղարոցների և շինաղարոցների դժով պատրաստվող
բանուժը, այդ յերևում է ՆՁ 2 աղյուսակից:

(Աղյուսակ ՆՁ 2 տես հաջորդ յերեսում)

Փարգործաւ, յիվ շինաւ, դարոցներ 1930 ր. աւան, 1931 ր. փետրարի յիվ աւան
հալափի պլաններ ու կատարեալ մասին

Գիւմար աւան	ՈՒՍՈՒՄՆ. ՀԻՄՆԱԿՆԵՐԻ ՏԻՊԵՐ ՅԵՎ ՀԱՎԱԳԻ ԺԱՄ- ԿԵՏՆԵՐ	Ըստ պլանի հալափի հալաք	Կատարված եւ հալաք		Այլ թվով հալաք	Արդիւն գործարար- նութիւն.
			Բացարձակ թվերով	Պլանի տո- կոսները		
Փարգործաւ. դարոցներ	1930 թ. աշնան հալաք	785	740	94,3	88	
	1931 թ. փետրարի հալաք	1670	1478	88,5	324	
	1931 թ. աշնան հալաք	2255	1685	70,3	324	118
Շինաւ. դարոց	1930 թ. աշնան հալաք	250	250	100,0	14	
	1931 թ. աշնան հալաք	265	143	54,0	31	9
	Իստակաւ. դարոց	620	310	50,0	33	1

Անշուշտ՝ անցյալի համեմատութեամբ այս ուղղութեամբ խոշոր հաջողութիւններ ունենալ: Այս թիւերը պարզութեամբ և, վեր թերակատարել են թե 1930 թվի աշնան, թե հաջորդ տարվա փետրարի տ. աշնան հալաքի մասնավոր վերջին պլանները, մի դրութիւն, վեր մեր ներկա պայմաններում անհանդուրժելի յե: Նույնը կարելի յե ասել շինողների և խորհրդատեութիւնների վերաբերյալ: Սակայն իրողութիւնը միայն այդ չէ, կատարված աշխատանքները գլուխ են յե-կել հաղար ու մի դժվարութիւններով և այն ել մի շարք վերադաս ու հակիչ մարմինների հետեղական ներգործման միջոցով: Կոնսերվի դործարանի դիրեկցիան մի քանի ամիս շարունակ, ամենախիտ դիմադրութիւն եր ցույց տալիս ֆարգործաւ պարոցի բացմանը, պատճառարանելով բոլորն յու-դումարներ չունենալ և մի շարք նման արգելքներ հարուցե-լով, բայց վերջիվերջո հաղիվ հաջողվեց համոզել նրան: Բանուծի պատրաստման, մատակարարման պլանների կա-տարման վերաբերյալ դիրեկտիվներն այնքան մարտական են ու հրատապ, վեր վոչ մի դիմադրութիւն և պատճառարա-նութիւն չպետք ե հալի առնել: Անհրաժեշտ ե ամեն ջանք թափել և բեկում առաջացնել այդ դործում, չմոռանալով, վեր բանուծի պահապար թերեւ վորոշ ժամանակ մեծանա-լու յե:

Փարգործաւ պարոցների նորմալ աշխատանքներին մեծ խոչնդոտ ե հանդիսանում շինքերի բացակայութիւնը: Յեթե աշխատեալ մեր տնտեսական և համապատասխան շա-հադրողված մարմինները արտակարգ միջոցներ չդիմեն, թեկուզ արտակարգ ֆինանսական հատկացումների և այլն, կվտանգեն հաջորդ տարվա պլանի կատարումը:

ՅիՏ-ի մեթոդական շինարարական բանուծի մասնաշա-կան կարճատե պատրաստումը գլխավորապէս կատարվում ե «Ռեստանովկա» ակցիոներական ընկերութիւն միջոցով, Աշխ. ժողովրդատի մարմինների ղեկավարութեամբ և ոժանդակու-թեամբ: Սկսած 1930 թվի հատուկ յեռամսյակից մինչե հու-նիսի մեկը կատարվել են հետեյալ աշխատանքները (տես №3 աղյուսակը):

ԲԱՆՈՒԺԻ ՊԵՏՐԱՍՏՈՒՄ

«Ունշանովկա» ակց. ընկ. միջոցով առ 1931 թ. դեկ.

նդ. № 3

ՊՐՈՑԵՍԻՆԵՐ	Ըստ Աշխատող-կամառի պլանի	Ավարտողների թիվն առ 25/IX 1931 թ.	Աշխատողի պլանի % 100	Սովորողների թիվը	Ընդամենը	Աշխատողի պլանի % 100
ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ						
1. Քարտաշ-վորմնադիր.	3550	3531	99,3	817	4348	122,5
2. Հյուաններ	850	946	111,3	146	1092	129,4
3. Ծխադործներ . . .	200	46	23,0	216	263	131,0
4. Արմ. բետոնշիկներ.	250	196	78,4	—	196	78,4
5. Փակաղաղթ-լըմողի	150	105	70,0	—	105	70,0
6. Վառարանադործներ	25	—	—	—	—	—
7. Ներկարարներ . . .	25	—	—	—	—	—
8. Քար կտրողներ . . .	1000	350	35,0	169	319	51,9
9. Սալահատակողներ .	50	—	—	—	—	—
10. Խնամողներ	200	—	—	—	—	—
11. Աղյուս շարողներ . .	200	63	21,5	—	63	31,5
12. Պիկերիստներ . . .	—	—	—	22	22	—
Ընդամ. շին-բանվոր.	6500	5237	80,6	1370	6607	101,6
13. Բերդադիրներ . . .	150	122	81,3	—	122	81,3
14. Մետաղադործներ . .	200	19	9,5	64	83	41,5
15. Ավտո-աշխատողներ	300	220	73,3	—	220	73,3
Ընդամենը	7150	5598	78,3	1434	7032	98,3

Հիշյալ տվյալները ցույց են տալիս, վոր շինարարական վորակյալ բանուծի պատրաստման համար բավական զգալի աշխատանք է կատարվել և հիմնականում պլանի կատարումն ապահովված է, նույնիսկ գերակատարվել է շին-բանվորների ընդհանուր պլանը: Այն բացարձակ թերակատարումները, վոր կան վորոշ արտադրանքների վերաբերմամբ, տեղի յին ունեցել այն պատճառով, վոր տվյալ արհեստների պահանջից յեղնելով, կատարումը հետաձգված է հետագա կվարտալներին: Իսկ մեկ-յերեքս արտադրանքներում թերակա-

տարման գլխավոր պատճառը մեր տնտեսավարներն են: Որին նաև՝ Մեխանիկական գործարանի դիրեկցիան պլանով նախատեսված 200 մետաղադործների պատրաստման հարցը մոտ յերեք ամիս ձգձգում էր և դիմադրություն ցույց տալիս: Նրա ներկայացուցիչը մի հեղինակավոր նիստում այդ հարցի մասին հայտարարում է «ձեք մեթոդով պատրաստված մարդիկ մեզ պետք չեն, նրանք վորակ չեն ունենա» և այլն: Մինչդեռ այդ կուրսերի կազմակերպման նպատակահարմարությոնը և նրանց ձևն ու մեթոդները քննված են Մոսկվայից սկսած մինչև Յերեսան և չեն կարող կասկածի յենթարկվել: Այս բոլորից հետո դիմադրել մետաղադործների պատրաստմանը, նշանակում է՝ կամ թեթևամտություն մը չգիտակցել բանուծի պատրաստման նշանակությունը, կամ աղտավաղել կուս. դիրեկտիվներն ու ընկնել ոպորտունիզմի ճանհիճը:

Շինարարական բանվորական ուծի պատրաստման ասպարիզում ևս կան հսկայական ու աղաղակող թերություններ: Այստեղ նույնպես ամենադժվարին ինդիքը հանդիսացել է չենքերի ու հանրակացարանների հարցը: Աշխատող-կուստի «Ուստանովկա»-ի գծով միայն հոգացվում են կազմակերպչական և սովորողների թոշակների ծախսերը: Մոսկվայից ստացվող գումարներից 1930 թվի հատուկ կվարտալից առ 1931 թ. դեկտեմբեր ամիսը ծախսված է մոտ 950.000 ռուբլի, իսկ չենքերի, հանրակացարանների վերանորոգման և կառուցման համար վոչ մի կոպեկ այդ գծով չի հատկացված: Այդ պարտականությունները դրված են քաղաքային և գյուղական խորհուրդների ու տնտեսական-չինարարական մարմինների վրա: Այս առթիվ կան վերադաս մարմինների հատուկ վորոշումները: Խորհրդային Հայաստանի Ժողկոմխորհի 1930 թվի դեկտեմբերի 22-ի բանուծի հարցի վերաբերյալ վորոշման մեջ նույնպես այդ մասին առաջարկված է հիշյալ մարմիններին ընդառաջել, ապահովել չենքերով, շինանյութերով ու հանրակացարաններով:

Սակայն այդ բոլորը շատ քիչ հետևանքներ են տվել: Միանգամայն անմխիթար և վատթար դրություն մեջ են մտնում այդ չենքերն ու հանրակացարանները: Այս հարցում Յերեսանի քաղխորհուրդը և ուրիշ շատ տեղական խորհրդային մարմիններ մատը մատին չեն խփել և վերին աստիճանի անտարբեր վերաբերմունք են ցուցաբերել:

Սոցիալ դեմոկրատները են հարուցվել նաև չինական թերի և գործիքների մատակարարման հարցում:

Մյուս խոշոր թերությունն այս ասպարիզում՝ պատ-
րաստված բանվորներին իրենց մասնագիտությամբ չուսա-
դործելն էր, վորը 1931 թ. սեզոնի սկզբում մասսայական
բնույթ էր կրում և այժմ դեռ վորոշ չինարարական մարմին-
ներում շարունակվում է: Նրանց պատճառարանություննե-
րից առաջինն այն է, վոր ցիտականները սովորած
բանվորներն են, իբր թե, անսրակ են: Այնինչ ապացույ-
ված է, վոր այդ պատճառարանությունը սխալ է, ցիտա-
կանները հին վորակյալ բանվորներից համարյա յետ չեն
մնում: Մյուս՝ վոչ այնքան բացահայտ պատճառարանու-
թյունը սևագործ բանվորների պակասը ցիտականներով
լրացնելն էր, վոր իրականության մեջ գոյություն ունի:
Այս յերևույթները արդյունք են այն բանի, վոր պատրաստի
բանուժը, փոխանակ ըստ մասնագիտության ոգտադործելու,
դնում են սևագործ աշխատանքի և անուշադրության մատ-
նում հավաքվածքի ման ապարատների ուժեղացման և նորանոր
բանուժ ձեռք բերելու աշխատանքները:

Այդ և նման պատճառներով, վորոնց թվում նաև վո-
րակի համապատասխան աշխատավարձով չբավարարելու
պատճառով այդ բանվորների վորոշ մասը լքեց իր գործը,
անցավ ուրիշ աշխատանքի: Նա դիտավորապես վերադար-
ձավ իր տնտեսությունը և այդպիսով ցրվեց, չնայած այդ
բանվորների կարիքը միշտ էլ շատ է դիպցվում:

Նկատի ունենալով, վոր մենք վորակյալ բանուժի մեծ
պահանջ ունենք, և այն, վոր Զանդեղուրի վերաշինման հա-
մար պլանից դուրս մոտ 3000 վորակյալ բանուժի պահանջ է
դրվում, մյուս կողմից՝ վորպեսզի պետության ծախսած
հսկայական գումարներ չուրը չընկնեն, ՀՍՍՀ Աշխտողկոմա-
տը հատուկ վորոշում է հրապարակել նախկին ցիտականնե-
րին հավաքելու վերաբերյալ: Անկախ այս վորոշումից, պետք
է մեր տեղական կուս., խորհրդային և պրոֆմարմինները
բացատրական աշխատանքների միջոցով ոգնեն, վոր վոչ
մի ցիտական դուրս չմնա մեր չինարարության աշխատանք-
ներից և հետագայումն էլ նման դեպքեր չկրկնվեն:

Մյուս զգալի թերությունները, վոր ունեցել ենք այդ չինա
րարական կուրսերի ընթացքում, մաղումն է այդ, վոր հա-
նում է մոտ 28,6 տոկոսի: Այս դրությունը պետք է վերա-
դրել հավաքի անհաջող կադմին և «Առատանովկա»-ի անմի-

ջական դեկավար կադմակերպչական, կուրսորդատի-
րակչական աշխատանքների թուլության: Անշուշտ այս հար-
ցում, մասնավորապես Փարգործաշրջապրոցների հավաքի դո-
րում Աշխտողկոմատի մարմինները խոշոր թերություններ
ունեն: Անհրաժեշտ է, վոր հետագա հավաքների վրա ամե-
նալուրջ ուշադրություն դարձվի, վոր կուս. և ԼԿՅՍՄ բջիջ-
ներն ու արհմիութենական կոլեկտիվները լայն բացատրա-
կան աշխատանք ծավալեն և, վերջապես, այդ կարևոր հար-
ցի շուրջը անհրաժեշտ հասարակայնություն առաջ բերվի:
Այս միջոցառումները նույնպես անբավարար են, անհրա-
ժեշտ է Աշխտողկոմատին կից պահիտ-տեխնիկական կարի-
ները կադմակերպել և դնել լավ հիմքերի վրա և ամենու
ծրագրային աշխատանք կատարել: Այս լրացուցիչ ձեռնար-
կումներով միայն հնարավոր կլինի հավաքը ճիշտ կատարել
և նախորդ ընտրություն անել, թե ով, վորտեղ լավ կարող
է սովորել կամ իր ընդունակություններով նա վորտեղ ոգ-
տակար կլինի:

Բանուժի պատրաստման հարցում մճռական նշանակու-
թյուն ունի և ակտուալ բնույթ է ստացել կանանց ներգրավ-
ման աշխատանքը: Այստեղ նույնպես կանայք անսպառ աղ-
բյուր են հանդիսանում դատելթացներում վորակավորվելու
տեսակետից: Պետք է աշխատել հետագա դասընթացներում
մաքսիմալ չափով ընդգրկել կանանց ռեզերվները: Մինչև այժմ
համարյա մեր բոլոր կուրսերում կանանց թիվը թերակա-
տարվել է. Փարգործաշրջապրոցներում 50 տոկոսի փոխարեն
1931 թվի աշնան հավաքին յեղել է 8 տոկոս, հաջորդ մե-
տրվարյան հավաքին՝ 20 տոկոս, իսկ չինբանվորների գծով
ավելի խայտառակ պատկեր գոյություն ունի, վորպիսի
դրությունը միանգամայն աննորմալ է: Անշուշտ, այս յե-
րևույթը դիտավորապես արդյունք է կանանց ներգրավումը
թերազնահատելու և մյուս կողմից՝ նրանց մեջ կատարվող
թույլ աշխատանքի:

Սոցիալդային Հայաստանում բավական խոշոր թիվ են
կազմում աղքատյին փոքրամասնությունների աշխատավորա-
կան տարրերը, հատկապես թուրքերն ու յեղիդները, վո-
րոնց պետք է հավաքարկել, վորակավորել և մտցնել արդյու-
նարերության մեջ: 10-րդ կուս. համագումարը աղքատյին
հարցի վերաբերյալ վորոշման մեջ, յեղելով Լենինի ցու-
ցումներից, ասում է.

«Կադմակերպել և զարգացնել թե հանրապետության

և թե պրոֆեսիոնալ - տեխնիկական բնույթի դասը-
թացների լայն ցանց՝ մայրենի լեզվով (առաջին հեր-
թին՝ կերպիչների, բաշկիրների, թուրքմենների, ուզ-
բեկների, տաջիկների, թաթարների, դաղստանցիների
և այլն), վորակյալ բանվորների տեղական կադրերի
պատրաստումն արագացնելու համար»:

Յեթե մեր թուրք և յեղիդ աշխատավորության մեջ դգա
լի աշխատանքներ կատարված են հանրակրթական և վորոշ
չափով պրոֆեսիոնալ տեխնիկական աշխատանքների գծով,
սակայն բանուժի պատրաստման մասսայական կարճատև
դասընթացների կազմակերպման և արդյունաբերության մեջ
նրանց ընդգրկելու հարցում շատ յետ ենք մնացել:

Միութենական Կենտրոնական 3-րդ նստաշրջանը իր
վորոշումով առաջարկում է Աշխտոկոմատին և տնտեսական
մարմիններին՝ «ԽՍՀՄ բանվորական ուժի պատրաստման,
ոգտագործման ու բաշխման ընդհանուր պլանում նախատե-
ռել աղգային կադրերի պարտադիր ներգրավումը արդյու-
նաբերության մեջ և նրանցից վարակալոր բանվորների
ստեղծումը» (ընդգծումը իմն է Վ. Խ.):

Այս խնդրում հետագա մեր աշխատանքները պետք է ըն-
թանան կուսակցության և կառավարության ղերեկտիվների
անչեղ կենսագործման ուղիով:

Մեզ մոտ մինչև 1931 թվի մայիս-հունիս ա-
միսներին միանգամայն անթույլատրելի կերպով զրե-
թե մոռացության են տրված Հայկոմկուսի Կենտ-
րոմի ղերեկտիվները՝ աղգային փոքրամասնություն-
ների մեջ կատարվելիք աշխատանքի, մասնավորա-
պես զանազան դասընթացներում նրանց ընդգրկելու վերա-
բերյալ: Մինչև այժմ յեղած պատկերը թե ֆարգործաչ-
դպրոցներում և թե «Ուստանովկա»-ի դասընթացներում
միանգամայն անմխիթար է և նրանց ընդգրկման տոկոսը
զերոյի և հավասար: Աշխտոկոմատը նորերն է շարժվել
տեղից, գործնական ցուցումներ տվել և հատուկ թվեր ա-
ռաջադրել «Ուստանովկա»-ի գծով աղգային փոքրամասնու-
թյուններից վորակյալ բանվորներ պատրաստելու և այդ ուղ-
ղությամբ առհասարակ ծրագրային աշխատանքներ կատա-
րելու համար:

Դասատուների բացակայության վերաբերյալ և նման
զանազան պատճառաբանություններ, վորոնք իբր թե խան-

գարում են արգային փոքրամասնությունների ընդգրկմանը
սոսկ անհիմն պատճառաբանություններ են:

Պետք է ուժ ու յեռանդ չխնայել, այս խնդիրը միշտ պա-
հել ուշադրության կենտրոնում, և խիստ պլանայնություն
մտցնել, վորի համար խոշոր անելիքներ ունի նաև Պետ-
պլանը:

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ԲԱՆՈՒԺԻ ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Աշխատանքի պետական սոցիալական ապահովագրու-
թյան մարմինները, բացի այն հսկայական աշխատանքից,
վոր կատարում են բանվորների և ծառայողների նյութա-
կան, կուլտուր-կենցաղային կարիքների բավարարման գծով,
զգալի աշխատանք են կատարում նաև ժողտնտեսությունը
բանուժով ապահովելու ասպարիզում:

Հենց գործադրելության լիկվիդացիայի առաջին որերին
ԽՍՀՄ Աշխտոկոմատի 1930 թվի հոկտեմբերի 9-ի վորոշու-
մից անմիջապես հետո, բոլոր այն միջոցները, վոր իբրև
նպաստ տրվում է յին գործադրելիներին, գործադրելության
լիկվիդացիայի հետևանքով հատկացվեցին բանուժի վորա-
կավորման նպատակին: Միայն Հայաստանում սոցալ մար-
մինների գծով գործադրելիներին տրվում էր տարեկան մոտ
400 հազար ուրլի նպաստ: Դրա ղիմաց միայն 1930 թվի
հատուկ յեռամսյակում սոցալմարմինների միջոցներից
բանուժի պատրաստման համար տրված է 222,161 ուրլի,
1931 թվին այդ նպատակով Խորհրդային Հայաստանին բաց է
թողնված մոտ մեկ միլիոն ուրլի՝ գլխավորապես չինարա-
րական բանվորական կադրեր պատրաստելու համար: Այդ
գումարները տրվում են կենտրոնացված կարգով Միութե-
նական Աշխտոկոմատի գծով:

Բալական խոշոր նշանակություն ունի նաև հաշմանդամ-
ներին և թոշակառուներին ժողտնտեսության մեջ ներգրա-
վելու հարցը, նրանց ըստ իրնց աշխատունակության գործի
դնելը: Նրանք հսկայական կենսաթոշակներ են ստանում
սոցալմարմիններից: 1929-30 տնտեսական տարում թոշակա-
ռուներին տրված է 633.100 ուրլի կենսաթոշակ: Հիմնա-
կանն այս չէ, անհրաժեշտ է թոշակառուների նյութական ող-
նությունն ալիլի և ուժեղացնել, և հենց այդ գիծն էլ առաջ է

տարվում: Մեր բանուժի հսկայական տրակտի պատճառով
անհրաժեշտ է այդ զգալի թիվ կազմող թոշակառուներից աշ-
խատողներին նույնպես դործի դնել: Ահա այս խնդրին
պետք է առանձին ուշադրություն նվիրել: :

Անցյալ 1929/30 տնտեսական տարում դրանց թիվը կոր-
հորդային Հայաստանում համում էր մինչև 1956-ի, իսկ
այժմ իջել է մինչև 1700-ի: 1931 թվի առաջին կիսամյակում
դեռևս դործի յեն ուղարկված 250 հոգի և հանված են թոշա-
կառուների ցուցակից: Թոշակառուների ընդհանուր թվի
35-40 տոկոսը հնարավոր է ուղարկել համապատասխան աշ-
խատանքների և վորոշ մասը հանել թոշակառուների ցուցա-
կից: Մեր սոցալդմարմինները պետք է վերջ տան իրենց դան-
դաղիտուությանը: Կասկածից դուրս է, վոր աշխատանքի ու-
ղարկվող թոշակառուների տնտեսական դրուժյունը չի վա-
տանում, այլ ընդհակառակը՝ լավանում է: Այդ անթիվ կան
միութենական Սոցալ. Կենտրոնացության (№ № 124 և 125)
վորոշումները՝ վորտեղ թոշակառուներին աշխատանքի ու-
ղարկելու մասին առված են՝ «Աշխատանքի ուղարկվող թոշա-
կառուների կենսաթոշակը լրիվ պահպանել, վորոշ դեպքե-
րում բարձրացնել 75 կամ 50 տոկոսով, յեննելով կենսաթո-
շակի և նրա աշխատավարձի չափից»:

Վորպեսզի ավելի արագացվի թոշակառուներին աշխա-
տանքի ուղարկելու դործը, պետք է վերջ տալ նաև նրանց
վորակավորման խնդրում յեղած անտարբեր վերաբերմուն-
քին: Դրա համար աշխատանքի մարմինները պետք է ավելի
աշխուժացնեն իրենց դործունեությունը:

Մեր ներկա սոցիալիստական բուռն վերելքի պայման-
ներում, յերբ մեր առաջ դրված է յերկրի աշխատավորական
ռետուրաների մաքսիմալ ոգտագործման մեծ պրոբլեմը,
հաճմանդամներին ու թոշակառուներին հնարավոր չափով
ոգտագործելու և նրանց սոցիալնարարության մասնակից
դարձնելու հարցը դառնում է այդ մեծ խնդրի լուծման աղ-
դակներէց մեկը: Հա այդ տեսակետից պետք է ամենամի-
նիմալ աշխատանքի ընդունակությունն ունեցող մարդը լծվի
գործի:

ՎԵՐԱՑԵԼ ԲԱՆՈՒԺԻ ՀՈՍՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յեթե այսօր կապիտալիստական հասարակարգում կա-
պիտալիստը բանվորական ուժը դնում է իրրև ապրանք,
բանվորական ուժը միշտ յենթակա յե աճուրդի, կամ այնտեղ
բանվորը մշտապես գտնվում է փողոց չարավելու սպառնա-
լիքի տակ, մեզ մոտ, մեր տնտեսության վիթխարի դարդաց-
ման հետևանքով, սոցիալիստական շինարարությունը լրա-
ցուցիչ միլիոնավոր բանվորական կադրերի պահանջ ունի:

«Առաջ, արդյունաբերության վերականգնման»
չրջանում, յերբ մեր տեխնիկական սարքավորումը
բարդ չէր և արտադրության մասշտաբը փոքր էր,
կարելի յեր մի կերպ հանդուրժել բանվորական ուժի
այսպես կոչված՝ հոսունությունը: Այժմ բանն ուրիշ
է: Այժմ իրերի դրուժյունն արմատապես փոխվել է:
Այժմ, ծավալուն վերակառուցման շրջանում, յերբ
արտադրությունը հասել է վիթխարի մասշտաբի, իսկ
տեխնիկական սարքավորումը դարձել է վերին աստի-
ճանի բարդ, բանվորական ուժի հոսունությունը մեր
արտադրության համար դարձել է մի չարիք, վոր
կազմավորւծում է մեր ձեռնարկությունները»:

(ՍՍԱԼԻՆ)

Հենց դրա համար այսօր բանուժի հոսունության դեմ
սլայքարելու հարցը մեզ մոտ դարձել է հրատապ ու մարտա-
կան խնդիր: Մեր արդյունաբերության ընդարձակման ու
դարդացման հետ միասին, գաղտնիք չէ, վոր դործադրվու-
թյան իսպառ վերացումից հետո մի շարք սրտաճառներով,
ինչպես որինակ՝ աշխատավարձի «ձախ» հավասարեցումը
վորոշ ասպարեզներում, բանվորության մի մասի կույա-
կենցաղային պայմանների թույլ բավարարումը և այլն,
կենցաղային պայմանների թույլ բավարարումը և այլն,
զգալի չափով ավելացրեց հոսունությունը: Հոսունությունն
ամենից շատ նկատվում է յերիտասարդ, դյուղից նոր յեկած
մանր սեփականատիրական տրադիցիաներով ու սովորու-
թյուններով լի տարրերի մեջ: Մեր բանվորական հիմնական
կադրերը, վորոնք ունեն տարիների և տասնյակ տարիների
ստաժ, անչափ հոսունություն ունեն, չնայած դեռ շատ տե-
ղերում, բանաժառանգարման, բնակարանային և նման այլ
խնդիրներն անկախոն վիճակի մեջ են:

Մեր արդյունաբերության առանձին ոլակներում խրջված են միջ միայն դասակարգային թշնամու դիտարկման հետևանքները և պայքար են մղում մեր դեմ, այլև մեր արդյունաբերության մեջ կան նրա կաշառված «բանվոր» ներկայացուցիչները՝ բուրժուական կուլակային տարրերի ադենտները: Սրա վրա պետք է ավելացնել արդյունաբերության մեջ նոր ընդգրկված, դեռ հետամնաց, մանր բուրժուական սովորություններով լի խավերին, վորոնք դեռ մեր ձեռնարկներին նայում են իբրև դուրսից ու հարստահարելու միջոցի: Ինչպես ասում է մեր մեծ ուսուցիչ Լենինը՝ «այն մի բուռն բանվորներն ու խավերը, վորոնք համառ կերպով հետևում են կապիտալիզմի տրագիկաներին ու սովորություններին, և շարունակում են նայել Սորհրդային պետության վրա՝ առաջվա պես՝ տալ «նրան» ավելի քիչ, ավելի վատթար աշխատանք և «նրանից» ավելի շատ փող գլխի»:

Հոսունության դեմ պայքարը միաժամանակ քաղաքական պայքար է: Անշուշտ, այդ կատեգորիաների «բանվորների» քանակը շատ աննշան է, սակայն նրանց հենց իրենց կողմից աշխատող բանվորության շահերն և պետության հասցրած վնասը մեծ է: Յուրաքանչյուր գործալիք, պարապորդ, ղեպի պետական գույքն ու գործիքներն անխնամ վերաբերվող աշխատավոր միջ միայն իջեցնում է արտադրողականությանը, բարձրացնում է ինքնարժեքը, դրոշմ է աշխատանքի դիսցիպլինան, այլև աշխատելու է հսկայական թիվ կադմոդ յերիտասարդ նոր բանվորությանը և վնասում է սոցմրցման ու հարվածայնության մեծ գործին, և, վոր գլխավորն է, նա վերջին հաշվով ողնում է մեր դասակարգային թշնամուն և ջուր է լցնում աջ և «ձախ» ոպորտունիզմի ջրողացին: Միայն համար պետք է մեր պայքարն առաջին հերթին արհմիությունների և մյուս մարմինների կոստուդուն աշխատանքների միջոցով և՛ ավելի ուժեղացնել:

Մեր արդյունաբերությունը չարամտորեն վնասողներին, սոցիալիստական շինարարության զարգացման տեմպերը դանդաղեցնողներին պետք է պրոլետարական անողոր հարվածներ տալ առնել և լիովին կենսագործել Համամիութենական Կոմկուսի Կենտկոմի սեպտեմբերի 3-ի մարտական ու վճռական դիրեկտիվը:

Ձեռնարկություններում բանուծի հոսունության

դեմ պայքարելու նպատակով, կիրառել բանվորներին արտադրության ամբողջությամբ ձեռնարկմանը մի սխառն, դարգացնելով պրոլետարական համապատասխան հասարակայնություն, մտցնելով բանվորների ինքնապարտավորումն պրոլետարական հասարակայնության առաջ՝ տվյալ ձեռնարկության մեջ վորոշ ժամանակամիջոցում աշխատելու համար և կիրառել հասարակական ներգործման բոլոր միջոցները, մինչև իսկ բոլորի լինթարկելով արտադրության չարամիտ դասակարգներին, ինչպես նաև սահմանելով սարգեվատրման ու մատակարարման աշխատի ձևեր, վորոնք դրոշմ են բանվորներին յերկար ժամանակ մնալու տվյալ գործարանում»:

Հարց է ծագում, թե արդյուք, այդ վերին աստիճանի վճռական նշանակություն ունեցող խնդրի շուրջը լայն հասարակայնություն ստեղծված է, կամ Համ.Կ(բ)Կ կենտկոմի հոկտ. 20-ի մարտական հայտնի դիրեկտիվի կենսագործմանը գործնականապես ձեռնարկել են մեր համապատասխան մարմինները: Պատասխանն այնքան էլ դրական չէ, քանի վոր բանուծի հոսունության դեմ պայքարելու հարցում մեր հաջողությունները դեռ չափազանց աննշան են:

Հիմնական նշանակություն ունեն բանուծի հոսունության ձիշտ հաշվառման աշխատանքները, առանց վորի դժվար է նրա դեմ հաջող պայքար մղել: Դժբաղտաբար մինչև այժմ այդ գործը դեռ անկանոն դրության մեջ է: Այս հարցում անելիքներ ունեն նաև Միութենական Ֆեդերատիվ խորհ. տնտ. մարմինները: Նույնիսկ մինչև այժմ բանուծի հաշվառման միասնական ձև գոյություն չունի:

Մեր առաջ հսկայական պարտականություններ են դնում Համկոմկուսի հոկտեմբերի 20-ի վորոշումը, ինչպես նաև Համամիութենական Կենտգործկոմի և Ժողովրդխորհի 1930 թվի դեկտեմբերի 15-ի և Աշխտողկոմատի հունվար 4-ի վորոշումները՝ բանուծի ուսցիոնալ ոգտագործման, արդյունաբերություն ամրացնելու, բանուծի հոսունության դեմ պայքարելու և այլ ձեռնարկումների մասին: Մեր աշխատանքների հանրագումարից պարզվում է, վոր մենք դեռ չոչափելի արդյունքներ չունենք այդ ուղղությամբ: Վատ են կիրառվել սոցմրցմամբ ու հարվածայնորեն աշխատող լավագույն բանվորներին արտոնություններ տալու դիրեկտիվները:

1929-30 տնտեսական տարում մեր արդյունաբերական, չինարաբական և այլ խմբերի բանուժի հոսունություն մասին յեղած տվյալներից յերևում է, վոր միանգամայն անմխիթար գրույթյուն գոյություն ունի, արդյունաբերություն մեջ ընդունվել է 9291 բանվոր, արձակվել է 7015 հոգի կամ 80,2 տոկոս հոսունություն և տեղի ունեցել: Շինարարության մեջ ընդունվել են 16,346 հոգի, արձակվել են 15,225 հոգի: Յեթե 1930 տնտեսական տարվա առաջին կիսին արդյունաբերության մեջ բանուժի ամսական միջին հոսունությունը հասնում է 6,4 տոկոսի, ապա հաջորդ տարվա կիսամյակում այն հասնում է 10,2 տ. կամ ամբողջ կիսամյակի 61,2 տոկոսին: Ահա այն ազդակող թվերը, վորոնք պետք է մեր ուշադրության առանցքը հանդիսանան բանուժի հոսունության դեմ պայքարելու դործում:

Բանվորական կադրերին ձեռնարկությունն ամրացնելու, ավելի մնալուն դարձնելու և նրանց ռացիոնալ կերպով ուղտադործելու հարցն այսօր մեզ համար ավելի լուրջ, ավելի դժվար հարց է դարձել, քան նոր բանուժ գտնելու: Գեմ աս խնդրում ընալ պատահական չէ, վոր ընկ. ՍՍՍՍԽՆԸ 1931 թվին տնտեսավարների խորհրդակցությանն արտասանած իր պատմական ճառում այս հարցին կարևորագույն նշանակություն է տալիս, կանգ առնելով հատկապես աշխատավարձի խնդրի վրա:

«Նրանք, բանվորների այդ առաջատար խմբակները, կազմում են արտադրության հիմնական ողակը: Ամրացնել նրանց ձեռնարկությունը, դեխին, նշանակում է՝ ամրացնել բանվորների ամբողջ կազմը, հիմքից կասեցնել բանուժի հոսունությունը: Իսկ ինչպե՞ս ամրացնել նրանց ձեռնարկությունը: Նրանց կարելի չէ ամբողջել, և իմիպես առաջ քաշելու դեպքի վեր, քառձրացնելով նրանց աշխատավարձի մակարդակը, կազմակերպելով աշխատավարձն աչպես, վոր արժանի գնահատություն տրվի աշխատողի փորակալորմանը: Իսկ ի՞նչ է նշանակում առաջ քաշել դեպի վեր, բարձրացնել նրանց աշխատավարձի մակարդակը: Այդ, բացի մյուս բոլորից, նախատեսվում է հետևյալ բանալ փոփոխակալ կալ բանվորների առաջ խթանել նրանց գեպի վեր ընթանալու, փորակալների կարգն անցնելու»:

Կառավարության միջոցներից ամեն տարի հսկայական գումարներ է բաց թողնվում բանվորության, տնային հեր-

թին՝ ցածր վարձատրվողների աշխատավարձը բարձրացնելու համար, սակայն մեզ մոտ այդ առարկայում մինչև այժմ բավարար չափով կազմակերպված աշխատանք չի կատարվել, փոխանակ աշխատավարձի բարձրացումը բղխեցնելու բանվորի աշխատանքային պայմաններից ու արտադրանքի վորակից, յերբեմն մեխանիկորեն «ձախ» հավասարեցման գիծ է տարվել, վորը բացասական ազդեցություն է թողել աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման, բանվորներին արդյունաբերությանն ամրացնելու, մշտական ու հարաձուռն վորակալ կադրեր ստեղծելու, բանվորների կուլտուրական օլաթմանների ել ավելի բարելավման, ինչպես նաև արդիինպլանների կատարման վրա: Սչինչ այժմ աշխատավարձը ամենաբավ դործոններից մեկը պետի հանդիսանա ու ոժանդակի աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման և հենց դրա համար էլ՝

«Պետք է վերացնել հավասարեցումը պետք է կազմակերպել դրույքների այնպիսի սխեմա, վոր նկատի առնվեն վորակալ և վոչ վորակալ աշխատանքի, ծանր և թեթև աշխատանքի տարբերությունը» (ՍՍՍՍԽՆ):

Պետք է վերանայնել, վերակառուցենք աշխատավարձի սխեման մեր սոցչինարարության ներկա պահանջներին համապատասխան՝ ուժեղ պայքար մղելով սոցիալական և հարվածայնության, աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման խոշոր նշանակություն, ալ սպորտունիտական թևաբաղահատման և «ձախ» հավասարումների դեմ:

Աշխատավարձի հավասարեցման բազմաթիվ փաստեր կան մեզ մոտ: Կարբիտի դործարանում հյուսնր ստանում է 59 ուրբլի, իսկ պահեստի բանվորը՝ 69 ուրբլի, կիր կրող բանվորն՝ 99 ուրբլի: Ոճառի դործարանի չորանոցում ոճառ դարձող բանվորն որական ստանում է 2 ո. 44 կ: իսկ մամլի՝ մեքենայի վրա աշխատող բանվորը՝ 2 ո. 31 կ: ավելի պակաս, քան ստանում է ցրիչը: Կոնսերվի դործարանում սեւադործ բանվորն ավելի բարձր աշխատավարձ է ստանում քան արտադրության մեջ աշխատող բանվորը և այլն:

Աշխատավարձի հարցում պետք է մեր ուշադրության կենտրոնը դարձնել Համկոմկուսի հոկտեմբերի 20-ի դիրեկտիվը, վորի մեջ ասված է «... Միտեսակ վորակ ունեցող բանվորների աշխատավարձի այլոգանությունը վերացնել ինչպես միևնույն ձեռնարկության, այնպես էլ տարբեր ձեռնարկությունների մեջ»: Այս առարկայում նույնպես մեր

ճախարձի այս ձևի դեպքում ստացվում է հետևյալ պատկերը՝

Դիցուք բանվորն արտադրել է 65 կտոր։ Առդրակի դորժախարձի դեպքում նա կստանա $8 \text{ կ.} \times 65 = 520 \text{ կ.}$ մինչդեռ պրոդրեսիվ դեպքում նա կստանա $8 \text{ կ.} \times 50 = 400 \text{ կ.}$ և $15 \times 13 = 195 \text{ կոպեկ}$ ։ Ընդամենը՝ 520 կ. փոխանակ ուղղակի դորժախարձի դեպքում ստանալիք 520 կոպեկի։

Յեքիկորդ ձևի դեպքում բանվորը պլանային աշխատանքի արտադրողականության առաջադրանքը դերակատարելով ստանում է պրոդրեսիվ—աճող հատավճարով փոչ թե միայն արտադրածի դերակատարած մասի, այլ ամբողջ արտադրանքի համար, ընդ վերում յեթե նա դերակատարել է իր առաջադրանքը 20 տոկոսով, նույն 20 տոկոսով աճում է և նրա ամեն արտադրածի հատավճարը։ Որինակ՝ բանվորի նորման է 50 կտոր, իսկ նա արտադրել է 60 կտոր, այսինքն 20 տոկոսով ավելի։ Ուրեմն ըստ այս ձևի, նա կստանա ամեն մի հատի համար փոչ թե 8 կ. այլ 20 տոկոսով ավելի, այսինքն 9,6 կոպ. այսպիսով՝ 60 կտոր արտադրելու դեպքում նա ուղղակի դորժախարձի ժամանակ ստանալիք 8 կոպ. $\times 60 = 480 \text{ կոպ.}$ փոխարեն կստանա $9,6 \times 60 = 576 \text{ կոպեկ}$ ։

Այս յերկու ձևերից ավելի նպատակահարմարն է համարվում առաջին ձևը։

Պրոդրեսիվ դորժախարձը ճիշտ կազմակերպելու հետևանքով Խորհրդային Միության մի շարք արդյունաբերական ձեռնարկություններում ստացվել են խոշոր արդյունքներ։ Մեզ մոտ յեթե այսոր Դափանի ու Ալլահվերդու պղնձահանքերը մոտենում են իրենց պլանների կատարման, այդ խոշոր չափով պետք է վերագրել հանքահանության աշխատանքներում պրոդրեսիվ սխեման կիրառման։ Ալլահվերդում պրոդրեսիվ սխեման կարճ ժամանակամիջոցում տվել է դրական արդյունքներ։ Այսպես, որինակ հանքը ձեռքով դուրս կրելու աշխատանքներում այդ սխեման չնորհիվ՝ մի բանվորի արտադրողականությունը միջին հաշվով որական 2,8 տոկոս վազոնետկայից հասել է 4,2 վազոնետկայի, այսինքն աճել է 50 տոկոսով, իսկ դրա հետ միասին բանվորների աշխատավարձն աճել է 34,6 տոկոսով։

Այնտեղ, վերտեղ վորոշ պրոֆեսիաների վերաբերյալ հնարավոր չե և գծվար ե կիրառել պրոդրեսիվ սխեման, որի-

նակ՝ նորոգիչ բանվորների մեջ նպատակահարմար է կիրառել պարզեցված մեթոդն ձևը։ Այդ ձևը վերանորոգիչ բանվորին կատարում է իր սպասարկման դադրյալ-մեքենայի հետ։ Այլևս նա չի սպասում, վոր մեքենան փչանա և նրան կանչեն վերանորոգելու, այլ ուժեղացնում է իր հսկողությունը մեքենայի ու դադրյալի դրություն վրա, ժամանակին լրացնում է փոքրիկ թերությունները և այսպիսով կանխում խոշոր ու շատ ժամանակ պահանջող վերանորոգումներն ու պարապուրդը։ Իսկ պարապուրդները վերացնելով և լավորակ արտադրանքով նա նյութապես շահագրգռված է, ընդ վեր նա պարզեցավորվում է հենց դրանց համար, նա վորքան քիչ պարապուրդ ունենա, վորքան արտադրանքի վորակը լավ լինի, այնքան ավելի շատ աշխատավարձ կստանա։ Պարզեցված մեթոդի կիրառումը խոշոր արդյունքներ կտա մեզ, այդ պատճառով պետք է լրիվ չափով ոգտագործել այդ նպատակով հատկացված ֆոնդերը։

Այս բոլորի հետ միասին աշխատավարձի խնդրում աչքաթող չպետք է անենք ճարտարադիտական տեխնիկական անձնակազմի աշխատավարձի մեջ յեղած աննորմալ յերևույթները և նրանց մեջ, առաջին հերթին՝ աշխատավարձի կարգավորման խնդրում ստեղծենք այնպիսի պայմաններ, վոր բանվորը միշտ ուժեղ ձգտում ունենա ճարտ-տեխնիկական աշխատող դառնալու։ Պետք է պարզեցավորման ձևն անպայման տարածել ճարտ-տեխնիկական ուժերի վրա։

Մեզանում հաճախ խախտում են հավաքական պայմանագրերով և աշխատանքի մարմինների սահմանած աշխատավարձի նորմաները։ Կան և «հերոսներ», վորոնք այս կամ այն հիմնարկ-ձեռնարկությունից իրենց մոտ են զբաղվում աշխատողներ՝ ավելի բարձր աշխատավարձ տալով և կան այնպիսիները, վորոնք աշխատավարձը ժամանակին վճարելուն յերկրորդական նշանակություն են տալիս, ուշացումներ են կատարում և այլն։

Այսպիսի և նման շատ փաստեր աշխատավարձի կազմակերպման հարցում «ձախ» հավասարեցման, տնտրմալության ու խայտաբղետության որինակներ, վորոնք վերջին հաշվով մեծ չափով նպաստում են բանուժի հոսունությունը, վնասել և հարվածել են աշխատանքի արտադրողականությանը, մեր բանվորական լայն շարքերի առաջադիմությանը։

Աշխատավարձի վերաբերյալ ընդ. ՍՍՍՐԻՆԻ գլխավոր-

վր և այս խնդրի հետ կապված մյուս հարցերը մեր համապատասխան մարմինները պետք և արագորեն լուծեն և կոնկրետ ու հետևողական աշխատանքներ կատարեն հետազոյի համար: Բանվորների աշխատավարձի դրուժների սխտամի մեջ անհրաժեշտ փոփոխութուն մտցնելը պահանջում է լուրջ և հետևողական աշխատանք: Ճիշտ է, այդ աշխատանքները մի քանի ոլում լուծվող հարցեր չեն, սակայն այդ ուղղությամբ մեղանում բազմաթիվ աղաղակող թերությունների կան: Պետք է խիստ պայքար մղել հիշատակված «ձախ» հայաստանների և նրանց կողմնակիցների դեմ և կարճ ժամանակամիջոցում աշխատավարձի «ձախ» համաարեցումն ամբողջովին վերացնել մեղանում:

«Ճախ» հալապարեցման յերևույթներ և այլն: Մինչև այժմ
այդ ուղղութեամբ մեր պայքարը չառ թուլլ և յեղեր: աշխա-
տավարձի բոլոր տեսակի խեղաթյուրումներն ու աթիւոտաթի-
ւորտահանութիւնները պիտք և խիստ հարվածել և այդպի-
սով կանոնավորել այդ բնագավառը:

սուեությանը, վատ են անդրադառնում աշխատանքի արտա-
դրողականության վրա:

«... Հասարակական անդրի դրությունը չի բավարարում մասնատանքի զարգացած պահանջներին և ունի մի շարք աղաղակող թերություններ, վորոնք լուրջ կերպով վնասում են բանվորի անդրի ու մատակարարման գործի բարելավմանը», ախիւն «... յերկրի ինդուստրացումը և խոշոր համայնացված տնտեսության անցնելը պահանջում են հասարակական անդրի աշխարհի կադակերպում, վորն իրականում բանվորներին ու ծառայողներին լայն մասնատանքի ու նրանց բնտանքին անդամներին համար հնարավորություն ապահովի՝ լիովին ոգտվելու հասարակական անդրի ծառայություններին»:

Համկոմկուսի 1931 թվի, Պոստոսի 19-ի այս դերեկտիվն անչի ու արագ կենսագործելու համար պետք է մաքսիմալ ուժ ու յետանդ գործ դնել և մորիլիզացիայի յենթարկել մեր ամբողջ պրոդուարական հասարակայնության ուշադրությունը:

Բանմատակարարման թերությունները նման չեն մեր մյուս թերություններին, ինչպես, որինակ՝ բնակարանային կարիքին: Բանմատակարարման ասպարիդում ամենաչնչին թերացումը, բացի դրանից, վոր վնասում է արտադրությանը, միաժամանակ մեր դասակարգային թշնամու և նրա գործակալ հանդիսացող մորթապաշտներին, փախտակների (չետուն) և գրիողների համր դենք է ծառայում վարկարեկելու կոոպերացիան և վորոշ քայլայիչ աշխատանք կատարելու մեր յերիտասարդ աշխատավորության մեջ:

Աշխատանքի պաշտպանության բնադավառում աշխատող բոլոր պետական ու հասարակական մարմինները, ինչպես նաև մեր բոլոր տնտեսավարները խիստ ընադատում են կոոպերատիվ մարմիններին, սակայն նրանք շատ քիչ են ոգնում կոոպերացիային աուրյա պրակտիկ աշխատանքներին: Կոոպերատիվ աշխատանքներն անհրաժեշտ բարձրության վրա դնելու համար, առաջնակարգ և վճռական են հանդիսանում նրանց կադրերի վորակավորման և վերապատրաստման հարցերը, վորոնց մասին ամենից քիչ հոգ տանում է ինքը՝ Հայկոտպը: Կոոպերատիվ կադրերի հարցը մեզանից պահանջում է առանձին լուրջ աշխատանք: Աժմեյական հրա-

տապ հարց է ծառացած մեր առաջ՝ հարկ յեղած բարձրության վրա դնելու կոոպերացիայի աշխատանքների ամբողջ լայնածավալ ցանցի դավարին աշխատանքները, ուժեղացնել նրանց ապարասները կուսակցական դեկավար աշխատողներով:

Բոլոր համապատասխան մարմինների և ամբողջ հասարակայնության ուշադրությունը դրավելով այս խոշոր նշանակութուն ունեցող հարցի վրա և իրագործելով Համամիութենական Կոմկուսի Կենսկումի ու Ժողկոմխորհի 1931 թվի մայիսի 12-ի վորոշումը, մենք կհաղթահարենք բոլոր այն դավարությունները, վորոնք ծառացած են բանմատակարարման ասպարիդում:

Մեր աշխատանքներում մի խնդիր էս, վորն ինքնարժեքի իշեցման, արտադրության բարձրացման և բանուժի հոսունության դեմ պայքարն ուժեղացնելու խնդրում հանդիպում ուշադրության չի արժանացել և հակայական նշանակութուն ունի, այդ բանվորներին արտադրական և հատուկ հազուա մատակարարելն է: Մինչև Միութենական Ժողկոմխորհի 1931 թվի մայիսի 6-ի վորոշումը, վոր մեծ շրջադարձ կատարեց այդ ուղղությամբ, ավյալ հարցում տիրում էր բավականին խառնաշփոթ դրություն:

Հատուկ և արտադրական հազուա տները վաղուց դադարել էին իրենց նպատակին ծառայելուց: Փոխանակ բանվորներին արտադրական և հատուկ հազուա տ աալու, վիասոթրեն կատարվում էր բնդհանրապես հազուատի մատակարարում արդյունաբերության հաշվին: Այլ և ձախ բաժանվել են արտադրական և հազուկ հազուատի Փոնդերը, առանց հաշվի առնելու աշխատանքի բնույթն ու այս կամ այն պրոֆեսիայի համար արվող հազուատի անհրաժեշտությունը: Հաճախ էլ մի շարք անամարմինները արտահազուատով էլ ճգնել են և բանուժ դրավել իրենց ձեռնարկությունները և, այսպիսով, առաջ բերել բանուժի անանդի հոսունություն: Միանման առաջ բերել բանուժի վայրերում հազուատ առացել են պրոֆեսիաները տարբեր վայրերում հազուատ առացել են տարբեր նորմաներով: Այս հարցում էս տեղ է դտել «Հալատարեցումը» այն իմաստով, վոր արդյունաբերության դլխավոր ճյուղերի հիմնական պրոֆեսիաները բանվոր թի ծառայող և մյուս բանվորներն ուսացել են միատեսակ նորմաներով: Իրերի այդպիսի դրությունն առաջ է յեկել նրանից, վոր չեն յեղել արտադրական և հատուկ հազուատի հաստատուն միասնական նորմաներ, այլ պրեթե ամեն մի արհմիություն ինքը

կողմնամասնադրերով սահմանել ե իր միութեան անդամների արտադրական և հատուկ հազուադէպ նորմաները, հաճախ ել այդ ուղղութեամբ ընկնելով «նվաճումների» հետեւից:

Վատ ե դրված յեղել, յեթե չստենք բացակայել ե նաև բանվորներին տրված հատուկ հազուադէպ պահպանման, վերանորոգման, լվացման և հաշվառման աշխատանքը, վորի հետեւանքով հազուադէպ փշաքել ե սահմանված ժամկէտից շուտ, կորցվել ե և մեծ չափերով յուրացվել պատահական և սեզոնային բանվորների կողմից: Մինչդեռ մենք արտ. ձեռնարկութեան հիմնական կադրերի հատուկ հազուադէպ բաժարարելու խնդրում հենց այդ պատճառով հանդիպել ենք դժվարութիւնների: Դրա հետ միասին, ավելորդ չե ասել և այն, վոր մեզ մոտ հատուկ հազուադէպ, վոր տվյալ գործաւորների ֆաբրիկի սեփականութեանն ե, վորոչ դեպքերում բանվորներն ոգտագործել են վոչ միայն գործարանում, այլև տանը, և այդ կատարվել ե այն պատճառով, վոր մեր տնտեսարմինները մինչև այժմ չեն մտածել իրենց ձեռնարկութիւնների հատուկ հազուադէպ պահելու, պահպաններով, հանդերձարաններով ապահովելու մասին, և նույնիսկ համաժողովների Ժողկոմիտէի հատուկ վորոշումից հետո նախկին դրութեանը չարունակվում ե: Թույլ են յեղել միջոցառումներն արտադրական և հատուկ հազուադէպ փշաքնոցների, փշաքնոցների, պետական այդ գույքը վատնողների նկատմամբ, վերջապես տարբերութեան չի դրվել հատուկ և արտադրական հազուադէպ միջև, վորոնցից յերկրորդը տրվում ե բանվորներին իրենց հաշիւին: Այդ դրութեանն այլևս չարունակել չի կարելի: Պետք ե մեր ձեռնարկներն ազատել այդ վերադիր ծախսերից, պետք ե կանոնափոքել արտադրակ. և հատուկ հազուադէպ մատակարարելու խնդիր՝ յեյնելով Համամիութենական Ժողկոմատի և Աշխ. Ժողկոմատի (առաջինի 1931 թ. մայիսի 6-ի և յերկրորդի նույն տարւա հունիսի 4-ի) վորոշումներից: Այդ վորոշումներն անշեղարեմ կիրառելու համար անհրաժեշտ ե, վոր յուրաքանչյուր ձեռնարկութեան իր գծով ունենա հատուկ պատասխանատու աշխատակիցներ:

Յեմեկտի գործարանի կառուցման խնդրում, մի գործարան՝ վորի կառուցումը յերկու տարւա պատմութեանն ունի, այսնով աշխատող բանվորների պահանջը 6-700-ից ավելի չի յեղել, Եյնինչ բանվորական ուժ ե տրամադրւած 4-5 տեղում ավելի, և այդ հազարների հասցրած բանվորներ-

րից շատերը հատուկ հազուադէպ ստացել են և անհայտացել: Ընդհատ ե, այնտեղ կլիմայական պայմանները վատ են, բայց այդ բոլորը չի արդարացնում, վոր այնտեղ գնացող ու անհայտացող աշխատավորները (մեծ մասամբ գյուղացիներ-րից) հսկայական վնասներ հասցնեն նման կարեւոր ու հարկաւոր կառուցման գործին:

Մեր նոր ընդգրկած բանվորների վորոչ ողակներում դեռ կան մարդիկ, վորոնք զուրկ լինելով դասակարգային գիտակցութեանից, անդիտակցաբար անտես են առնում իրենց դասակարգային շահերը և մեր սոցիալիստական շինարարութեան գործին ծառայելու մարտական նշանակութեանը: Պատահել ե դեպք, յերբ Զանգեզուրի վերաշինման թիւնը: Պատահել ե դեպք, յերբ Զանգեզուրի վերաշինման աշխատանքների համար բանուժ ուղարկելու ժամանակ, յեղել են յետամնաց բանվորներ, վորոնք որբերով քարշ են յեղել այս ու այն կողմ, զանազան պատճառաբանութեաններով հրաժարվել են զնալ Զանգեզուր աշխատելու: Այնինչ Զանգեզուրի աշխատավորութեանն անհրաժեշտ եր ազատել զաւելք անձրևներից, ձյունից կամ համաճարակներից և դրա համար կարելի չե նույնիսկ, մեր բանվորներից զոհողութեան պահանջել: Արհմիութեանները մեծ աներկներ ունեն բանվորների այս յետամնաց խավերի մեջ կուտ-կրթական, հատկապէս կոմունիստական դաստիարակչական աշխատանք կատարելու ուղղութեամբ: Սորհրդ. Հայաստանի բանվորութեանն ամբողջ Միութեան պրոլետարիատի որինակով, արհմիութեանների ղեկավար շտաբի առաջին իսկ կոչին, վոչ մի դժվարութեանն առաջ կանգ չառնելով, լրացրել ե կարմիր բանակի շարքերը, նետվել քաղաքացիական կռիւի ֆրոնտը և հաղթանակով դուրս յեկել: Նա ծանր զրկանքներով վերականգնել ե մեր ծայր աստիճան քայքայված տնտեսութեանը և այսոր հաղթական քայլերով մեր յերկր-ը վերակառուցում ե սոցիալիստական հիմունքներով: Ահա այդ տեսակետից ե, վոր պետք ե մեր յերիտասարդ ու դեռ յետամնաց խավերը հետեւն մեր գիտակից բանվորական լայն զանգվածների որինակին:

Մեր մեծ ուսուցիչը 1920 թվին (մանածագործների համաժողովարում) արտասանած ճառում ասում ե.

«Հիմա պետք ե լարված կռիւնք սուրֆի համար: Տորֆը մեզ պետք ե՝ բանվորներին հաշիւադրելու յին-րին՝ աղ, մանածագործարաններին՝ բամբակ հացնե-

յու համար և այլն: Տորֆը մեր փրկութիւնն է: Տորֆը գտնվում է այն դժուարանների կողքին, վրոնը հիմա չեն աշխատում: Հիմա չի կարելի ասել, մենք մանածագործ ենք, վոչ թե տորֆ կարող: Բանվորների այդ տեսակետը կնշանակեր դարձ զեպի հինը: Այդ գործն ունի մեծ դժվարութիւններ: Գլխենք, շատերն ստիպված կլինեն ջրի մեջ աշխատել, առանց համապատասխան հագուստի: Մակայն մենք պետք է հիշենք, վոր արյան ճակատում մեր կարմիր բանակայիններն էլ առանց կոշիկների յեն, աշխատելով մինչև ծնկները ջրի մեջ՝ նրանք կարողացան հաղթանակ տանել, ինչպես վերջերս տեղի ունեցավ հարավային ճակատում... Մենք էլ պետք է աշխատանքի մակատում հաղթանակ տանենք» (ԱՆԵՆ):

Անշուշտ՝ այժմյան մեր պայմանները բոլորովին այլ են: Ներկայումս մեր կարմիր բանակայինն ու բանվորն ամեն ինչ ունեն: Այժմ կարելի չէ բորիկ ու մերկ ջրի մեջ աշխատելու մասին հիշել միայն վորպես հեռավոր ծանր անցյալ: Սակայն, հիմնականում մեր մեծ ուսուցչի կոչն իր այժմեյականութիւնը պահպանելու յն կոմունիզմի համար մղովոդ պայքարի ամբողջ ժամանակաշրջանում և այն բղիտում է մեր ամբողջ աշխատավորութեան ամանգարդ պրոլետարիատի շահերից ու պահանջներից:

Ուժեղացնելով և լավացնելով բանվորութեան իրավաւորութեան, կուրտուր-կենցաղային և աշխատանքի պաշտպանութեան դժուր, չպիտի մոռնալ, վոր մեր այժմյան պայմաններում նույնպես կարիք կլինի վրոն: Գոհացութիւնների դիմել: Այդ վոչ այլ ինչ է, յեթե վոչ այժմյան սոցմրցումն ու հարվածայնութիւնը, բանվորական դրահներն ու բուքսիրները: Այժմ մեզ մոտ հերթի յն դրված հաղթանակ տանել պղնձի, բամբակի, շինանյութերի արտադրութեան և այլ հիմնական վտական նշանակութիւն ունեցող ֆրոնտներում, վորոնց մարտական պայանների կատարումն ինչչնով էլ լինի պետք է ապահովել: Միաժամանակ պետք է բուքսակական արադիցիաների հետեւից գնացող անուղղելի մարդկանց, ովքեր էլ լինեն նրանք, վորոնք դեմ են գնում բանվոր դասակարգի շահերին, բայլլեկիյան անողւք պարբարի միջոցով հարվածել ու չեզոքացնել, թույլ չտալով նրանց տեղ գրավելու մեր արդյունաբերութեան մեջ:

Աշխտողկոմատը վերջերս Յեմչինում աշխատող մի բանի

բանվորների, վորոնք «Ուստանովկա»-յի դժով ավարտել էին շինգարնտացները, իբրև աշխատանքի դասալիքների, և ամսով արգելեց աշխատելու իրենց մասնագիտութեամբ և մեր հիմնական արդյունաբերական ձեռնարկութիւններում: Նան «Ուստանովկա»-յի Հայաստանի բաժանմունքին առաջարկեց նրանց դեմ քաղաքացիական հայց հարուցել, դատարան կարգով հետ դարձնելու այն դումարները, վորոնք պետութեան միջոցներից ծախսվել են նրանց պատրաստման համար: Այս դեռ քիչ է, պետք է ավելի ուժեղ և հանուղական միջոցներ ձեռք առնել նմանների դեմ:

Մյուս հիմնական հարցերից մեկն էլ բանվորական բնակարանային շինարարութեան հարցն է, վորի կարիքը նույնպես մեծ չափով նպաստում է բանուժի հոսունութեանը: Բնակարանային շինարարութեան պլանները կազմելու և մանավանդ նրանց իրագործման ասպարիզում հակայական թերութիւններ ունենք: Այս խնդրի հաջող կատարման համար անհրաժեշտ է հիմնական չըջադարձ առաջ բերել մեր բոլոր շահադիւրեւում մարմինների աշխատանքներում: Այդ առաջնակարգ նշանակութիւն ունեցող բնագավառում արդյունաբերութեան գծով աշխատող ընկերները, վորոնք անմիջականորեն ղեկավարում են այդ գործը, բնակարանային շինարարութեան արժանի ու չադրութիւն և անհրաժեշտ նախաձեռնութիւն ցույց չեն տալիս:

Արդյունաբերական շրջաններում անդի է առհասարակ բանմատեղարարման աշխատանքներն զգալի չափով լավացել են, այդտեղ անհամեմատ բաւարար դրութիւն դոյութիւն ունի, սակայն արդյունաբերութեան մեջ մեր ամենանեղ տեղը դեռ մնում է բնակարանային շինարարութիւնը, վորն ամենազլխաւոր շարիքներից մեկն է հանդիսանում բանուժի հոսունութեան համար: Յեղել են դեպքեր, վոր մինչև իսկ ինքնահոսի կարգով բանուժ է յեկել աշխատելու, բայց մերժել են բնդունել, քնակարան չլինելու պատճառով (Ալլահվերդու կոմբինատը), չնայած այնտեղ բանուժի կարիքը մեծ է յեղել: Արդյունաբերական ձեռնարկութիւններում յեղած բնակարանները մեծ մասամբ անբաւարար դրութեան մեջ են, թե՛ քանակի և թե՛ կուր-կենցաղային հարմարութիւնների տեսակետից: Ալլահվերդում և Ղախանում բանվորութեան մոտ մեկ քառորդն է բնակարանով ապահովված, իսկ մի բանվորի բնակարանային տարածութեան չափն Ալլահվերդում հասնում է 4,11 ք. մ., Ղախա-

նում՝ 3,88 ք. մ., այնինչ այդ տարածությունը պետք է հասցնել ամենաքիչը մինչև 6 ք. մ., վորպեսզի հնարավոր լինի ստեղծել անհրաժեշտ կուլտուր-կենցաղային պայմաններ: Այն արդյունաբերական ձեռնարկությունները, վորոնք բնակարանային տեսակետից քիչ լին շատ լավ վիճակի մեջ են, այնտեղ գրեթե ամենից թույլ է արտահայտվում բանութի հստակությունը, ինչպես՝ Անի-Պեմզան: Այս ինդըում ամենավատթար դրության մեջ է մեր պղնձի արդյունաբերությունը: Բացի նրանից, վոր մինչև խորհրդայնացումը Փրանսիայի կապիտալիստները բնակարանային չինարարության մասին վռչինչ չեն արել, յեթե չհաշվենք մի քանի նախկին տիպի կաղարմաները, մենք ել ամհրաժեշտ աշխատանք չենք կատարել: 1931 թ. բնակարանային և կոմունալ շինարարության պլանն Ալլահվեբում 9 ամսում կատարվել է 42 տոկոսով, Ղափանում՝ 45 տոկոսով, Իսկ նախորդ տարիներում ավելի քիչ գործ է կատարված: Չպետք է բավարարվել նրանով, վոր նախորդ տարվա համեմատությամբ այս տարի ավելի շատ շենքեր են կառուցված Ղափանում և Ալլահվեբում: Պետք է նախ լրիվ կատարել բնակարանային կոմունալ շինարարության 1931 թվի պլանները և ապա ընթացիկ տնտեսական տարում ուժեղացնել բնակչինարարության ներդրումները: Յեթե պղնձի արդյունաբերության գծով այդ ուղղությամբ մենք 1932 թվին չկարողանանք ուժեղացնել աշխատանքներ կրկնակի չափով և ուժեղ չըջադարձ առաջ բերել բնակարանային չինարարության մեջ, մեր արտադրական պլանների կատարումը կարող է վտանգվել: Պետք է այս ուղղությամբ վռչինչ չինայել և կուրս վերցնել դիսպոզիտայես կառուցելու, բնասնիրավորների բնակարաններ, փորովհետեւ հանրակացարանները շատ քիչ են ողնում բանվորներին արդյունարիության ամբացնելու հարցում:

Բնակկոոպերացիան գրեթե մուտք չի գործել մեր հիմնական արդյունաբերական ճյուղերը: Մինչդեռ պղնձի և տեքստիլ արդյունաբերությանը բնակկոոպերացիայի մեջ ընդգրկելու հարցը հրատապ և շատ լուրջ հարց է և մեր բնակկոոպերացիան անմիջապես պետք է դիմի կոնկրետ գործնական քայլերի: Բնակկոոպերացիայի գծով կատարվող աշխատանքները դեռ զգալի չափով չեն վերակառուցվել: Բնակկոոպերացիան իր հարուստ փորձով և կազմակերպչա-

կան ընդունակություններով պետք է ողնության հասնի տնտեսական մարմիններին:

Թույլ է Աշխողկոմատի մարմինների մասնակցությունը և հսկողությունն այս առարկայում: Չի կարելի բավարար համարել արհմիութենական մասնաշաղկան հսկողությունն ու մասնակցությունը բնակչինարարության պլանները կազմելու և կատարելու աշխատանքին:

Այն հսկայական կարիքը, վոր դիսպոզիտայես մեր աննախընթաց աճման հետեանքով կա բնակարանային առարկայում, դժվար թե մինիմալ չափով բավարարվի այն միջոցառումներով, վոր մինչև այժմ ձեռնարկվել են: Անհրաժեշտ է դիմել արտակարգ միջոցների, ուժեղացնել եւ ժամ շենքերի կառուցումը, թեկուզ այդ շենքերն ու հանրակացարանները կարճ կյանք ունենան, միայն թե դրանք ունենան առողջապահական և կենցաղային (կանանց ներգրավման հետ կապված) տանելի պայմաններ: Այլևս շարունակել հին դրությունը, նույն դանդաղկոտությամբ, մենք ցանկալի հետեանքների չենք հասնի և բանութի հստակության հարցում բավարար պայքար մղել չենք կարող:

Պահանջվում է անապառ յեռանդ ու բայլչեկկյան վճռականություն բանվորական ուժի հստակությունը հաղթահարելու համար:

ՊԱՅԲԱՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՀԱՍԱՐ

«դիսատանքի արտադրողականությունը, ի վերջո, ամենակարեւորն է, ամենադիսպոզիտոր նոր հասարակակարգի հաղթանակի համար: Կապիտալիզմը ստեղծել է աշխատանքի այնպիսի արտադրողականություն, վոր ճորտության սրտը տեսնված չէ: Կապիտալիզմը կարող է վերջնականապես հաղթվել և կհաղթվի նրանով, վոր սոցիալիզմը ստեղծում է նոր, աշխատանքի շատ ավելի բարձր արտադրողականություն»:

Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման տնտեսական և քաղաքական խոշոր նշանակություն ունեցող այս հարցի մասին, վոր կոմունիզմի համար մղվող պայքարի ամենամարտական հարցերից մեկն է, Լենինը խոսել է դեռևս 1919 թվին, մեր արտադրությունն աշխատանքի սոցիալիստական ձևով բարձրացնելու, նրան տեխնիկապես կատարելագործելու միջոցով է, վոր մենք վերջնականապես

կհասնենք կոմունիստական հասարակարգին: Կապիտալիստական հասարակարգում աշխատանքի արտադրողականութան անկման, ինչպես նաև սոցիալիզմ կառուցող յերկրի շատ ավելի բարձր արտադրողականութան մասին մեր մեծ առաջնորդի խոսքերն այժմյան պայմաններում մի անգամ ևս հաստատվում են: Կապիտալիստական յերկրներում անտիճանարար ուժեղացող ձգնաժամը, գերանից ըրդ-խող գործադրկութան և արտադրողականութան անկման փաստերն այդ են ասկացուցում: Ինչո՞ւ մենք կապիտալիստական յերկրները համեմատությամբ առաջ ենք գնում չտեսնված արագ տեմպերով: Մի կողմից այդ արդյունք է մեր սոցիալիստական տնտեսության պլանային բնույթի, մյուս կողմից՝ այն բանի, վոր ինչպես ասում է ընկ. Ստալինը՝ «... Բանվորներն աշխատում են վոչ թե կապիտալիստի համար՝ այլ իրենց սեփական պետության համար, իրենց սեփական դասակարգի համար, այդ գիտակցությունն անագին շարժիչ ուժ է հանդիսանում մեր արդյունաբերության զարգացման ու կատարելագործման խնդիրներում» (Ընդգծումն իմն է, Վ. Խ.):

Կուտակցության ղեկավարությամբ բանվոր դասակարգը զարգացնում և հետզհետե կատարելագործում է մեր ամբողջ սոցիալիստական տնտեսությունը: Սակայն այժմ մեր նվաճումները մասին չե, վոր պետք է յերկար խոսենք: Մենք այժմ պետք է խոսենք աշխատանքի կազմակերպման ասպարիզում յեղած թերությունների մասին:

«Ամեն մի սոցիալիստական հեղափոխության մեջ պրոլետարիատի կողմից իշխանության գրավման խնդիրը լուծելուց հետո և այն չափով, վոր հիմնականում լուծվում է եքսպրոպրիատորների եքսպրոպրիացիայի խնդիրը, անհրաժեշտորեն առաջանում է և կանգնում առաջին շարքերում ավելի բարձր հասարակարգ ստեղծելու արժատական խնդիրը, քան կապիտալիզմն է, այն է՝ աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը, իսկ դրա հետ կապված (և դրա համար) նաև նրա առավելագույն կազմակերպման խնդիրը»:

Աշխատանքի բարձրագույն ձևի կազմակերպումն ավելի քան վճռական նշանակություն է ստանում այժմ, յերբ մեր արդյունաբերությունն ավելի ընդարձակվել, լայնացել է և թարձրացել են նրա արտադրական-տեխնիկական պրոցեսները,

յերբ գործադրկությունն ամբողջովին լիկվիդացիայի յենթարկված, և, վերջապես, յերբ մեր հնգամյակի բարձր տեմպերն ավելի ու ավելի յեն ընդարձակում բանվորական ուժի պահանջը: Այժմ նրա ռացիոնալ ոգտադործման, աշխատանքային պրոլետարական դիսցիպլինան լրիվ կիրառելու և, վերջապես, մաքսիմալ չափով պատասխանատվության զգացմունք արթնացնելու հարցը դրվում է ամբողջ աշխատավորության առաջ:

Այդ ասպարիզում մեր ունեցած բավական խոշոր թերությունների մասին ընկ. ՄՏԱԼԻՆԸ 1931 թվի հունիսի 23-ին տնտեսավարների խորհրդակցությանն ասել է՝ «... Կան արդյունաբերության բնագավառներ, վորոնց արտադրանքն ընթացիկ 5 ամսում, անցյալ տարվա հետ համեմատած, աճել է 40—50 տոկոսով, կան բնագավառներ, վորոնք 20—30 տոկոսից ավելի չեն աճել: Ի վերջո, կան նաև առանձին բնագավառներ, վորոնք աճել են ընդամենը 6 տոկոսով կամ ավելի պակաս: Վերջիններիս շարքը պետք է դասել անխաղճյունաբերությունը և սև մետալուրգիան: Ինչպես տեսնում եք, իրոք խայտաբղետ պատկեր է: Ինչո՞վ բացատրել այդ խայտաբղետությունը...»: Ընկ. Ստալինն ինքը պատասխանում է իր դրած հարցին: «Պրա պատճառն այն է, վոր վերջերս արդյունաբերության զարգացման պայմաններն արժատապես փոխվել են, ստեղծվել է նոր դրություն, վորը պահանջում է ղեկավարության նոր պրիոմներ, իսկ մեր մի քանի տնտեսավարներ, փոխանակ փոխելու աշխատանքի պրիոմները, դեռևս շարունակում են աշխատել հին ձևով: Հետևաբար խնդիրն այն է, վոր արդյունաբերության զարգացման նոր պայմանները նոր ձևով աշխատանք են պահանջում, իսկ մեր տնտեսավարները չեն հասկանում այդ, չեն տեսնում, վոր այժմ հարկավոր է ղեկավարել նոր ձևերով: Այդ է պատճառը, վոր մեր արդյունաբերության մի քանի ճյուղերը յեստ են մնում»:

Ահա աշխատանքի կազմակերպման այդ նոր «ձևերը» ու «պայմաններն» են, վոր մենք, և առաջին հերթին տնտեսավարները պետք է լավ ըմբռնենք ու տիրապետենք, վորպեսզի ի վիճակի լինենք լավ կառավարելու մեր արդյունաբերությունը: Այս «նորն» ընկ. Ստալինն ամբողջովին կառում է ժողտնտեսությունը բանուժով ապահովելու, բանուժի հոսունության ղեմ պալքարելու և, վերջապես, աշխատանքի կազ-

Սոցմրցության և հարվածայնության նորագույն ձևերից մեկն էլ հանդիպական պլանն է և հերթային հանդիպական պլանը, վորոնք պետք է արժանանան առանձին ուշադրության: Դրանք յերկուսն էլ իլեցնում են ինքնարժեքը, բարձրացնում արտադրողականությունը և տնտեսում նյութերը: Հանդիպական պլանի ժամանակ բանվորը, ստանալով իրեն առաջադրած պլանը և հաշիվ առնելով իր դադդյահի և սարքավորման գործիքները հնարավորությունները՝ իր առաջարկներն ու ուղղումները մտցնում է ստացած պլանի մեջ և այդպիսով դառնում վոչ միայն լուկ կատարող, այլև պաշտպանող, պլանը կոնկրետացնող և ճշտող: Այս ուղղությամբ ևս մենք դեռ թերություններ չառնենք, պետք է ելլ ավելի հետևողական աշխատանք կատարել: Մեր պլանների կատարման ասպարիզում թերություններն ու ճեղքվածքները վերացնելու համար ամենից շատ և ամենից առաջ անելիքներ ունեն տնտեսավարները: Վերցնենք 1931 թվի առաջին յեռամսյակի արդֆինսպլանների կատարման արդյունքները, վորի առթիվ Հայկոմկուսի 1931 թվի ապրիլի 10-ի վորոշումն արձանագրում է. «Թույլ է յեղել Հայաստանի և Անդրկովկասի ԺՏԳԽ տեխնիկական ղեկավարությունը և բացակայել է նրանց ամենուրյա վերահսկողությունն արդյունաբերական ձեռնարկությունների աշխատանքներին: Ձեռնարկության ղեկավարները չեն ոգտագործել գոյություն ունեցող կազմակերպչական ու տեխնիկական հնարավորություններն արդֆինսպլանները կատարելու համար: Նրանք դեռ թույլ են տիրապետել արտադրության տեխնիկական սլոցեսներին և միշտ դեպքերում անպատասխանատու վերաբերմունք են ցուցաբերել արդֆինսպլանի կատարմանը, պատրվակ բռնելով «որյեկտիվ պատճառները»:

Այս դրությունն արձանագրելով, Կենտկոմն ընդգծում է, վոր մեր ձեռնարկություններում որյեկտիվ դժվարություններ չկան, ընդհակառակը, բոլոր հնարավորությունները գոյություն ունեն մեր արդֆինսպլանների կատարման ու գերակատարման համար: Տվյալ յեռամսյակում, բաղառությամբ 3-4 ձեռնարկությունների, հումքի և ոժանդակ նյութերի պակաս չի յեղել: Այստեղ ամենահիմնականն այն է, վոր աշխատանքի կազմակերպումը յավ չի դրված—սոցմրրցակցությունն ու հարվածայնությունը լավ չեն գլխավորվում

և այլն: Վատ տնտեսավարին հատուկ ու շատ սիրած «բանուժ չկա» առարկումն արդարացում չի կարող լինել: Տվյալ յեռամսյակում պահվել է պլանի 9,2 % ավելի բանուժ, մինչդեռ աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման պլանը թերակատարվել է 31,1 տոկոսով: Գործադրկության լիկվիդացիայից հետո, բանուժի հսկայական պակսորդի պայմաններում ավելցուկ բանուժ պահել, նշանակում է՝ վոչ միայն նպատակը պլանների թերակատարման, այլև չգիտակցել բանուժի հարցի լուծման տնտեսական, քաղաքական նշանակությունը և տուրք տալ դեմադրկության:

Համկոմկուսի Կենտկոմի հոկտեմբերի 20-ի վորոշման մեջ բանուժի, վարչատեխնիկական կազմի ռացիոնալ ոգտագործման մասին ասվում է. «Բանվորների և վարչական տեխնիկական կազմի վորտադրությունը ձգձգելու, դեֆիցիտային արդֆեսիանների բանվորական ուժը ձեռնարկության մեջ աննպատակահարմար ոգտագործելու, ձեռնարկություններից բանվորներին ու տեխնիկական կազմին իրենց մոտ գրավելու, պայմանագրով հաստատված աշխատանքի վարձատրության նորմաները խախտելու և պլանով սահմանած նորմայից ավելի բանվոր վարձելու համար պատասխանատվության են յենթարկվում հիմնարկների և ձեռնարկությունների ղեկավարները, ինչպես և վորտադրումից խուսափող տեխնիկական կազմը»:

Այս դիրեկտիվը դեռ լրիվ չեն կենսագործում տնտեսավարները և Աշխտգլխումտի մարմինները: Վերջիններս շատ թույլ են վարվում բանուժի ավելցուկ հայտարարելու, վերաբաշխելու և մեղավորներին պատասխանատվության կանչելու խնդրում: Պետք է հետագայում կանխել այդ հանցավոր ու անտարբեր վերաբերմունքը, մեր ուշադրության առնցքը դարձնելով բանուժի ռացիոնալ ոգտագործման հարցերը և այդ ուղղությամբ կատարելով խիստ ծրագրային ու հետևողական աշխատանք: Յուրաքանչյուր տնտեսական մարմին բանուժի հոսունության հարցը, բանուժի պատրաստման և այլ աշխատանքներ կանոնավորելու ձեռնարկության ցեխերը, դադդյահներն ու աղբղատներ կոնկրետ ղեկավարելու, սոցմրցակցության ու հարվածայնության շարժումը գլխավորելու համար՝ առաջին հերթին և ամենից շատ պետք է մտածի իր գործարանային բարձր և միջին հրամա-

նատարական կազմի աշխատանքները լավ հունի մեջ ղեկելու, նրանց մեջ ուժեղ կարգապահութիւն ստեղծելու և, վերջապես, նրանց ռացիոնալ ոգտագործման մասին:

Մեր ձեռնարկները, թե բարձր վորակյալ կադրերի շարքերը, և թե աշխատավորական վորոշ ողակները քիչ չեն խցկւում մասն բուրժուական տարրեր, գոնաւոր ու անգույն հակահեղափոխականների սպասարկողներ: Ահա սրանք են, վոր տեղ գրաւելով մեր ժողտնտեսութիւնն այս կամ այն ճյուղում, մեկը խորհրդային մասնագետի կոչումով, մյուսը բանվորի անունը շահագործելով հսկայական գումարներ են կորցում մեր պետութիւնից, սարգի նման ծծում մեր բանվորի ու աշխատավոր գյուղացու ծանր պայքարի միջոցով ձեռք բերած հարստութիւնները:

Թող դարմանալի չլի՛ւ, վոր մեր ձեռնարկներում կան և ուրիշ «փոքրիկ վնասարարներ» տղրուկներ, վորոնք պրոլետարական պետութիւնն գուշքի հետ անխնամ են վարում: Մեքենաների, գործիքների, հատուկ հագուստի փչացման դեպքեր են տեղի ունենում, արտադրանքն անպիտում են և, վերջապես, հում նյութի, մթերքի կամ արտադրած ապրանքի գողանալու դեպքեր են տեղի ունենում: Նման բոլոր յերևույթները գալիս են մեր դասակարգային թշնամիների բանակից: Պետք է հարմար ռզղել այդ կողմը ևս:

Այդ վողորմելի, չնչին թիւ կադմող, բայց բավականին զգալի հարվածներ հասցնող տարրերին պետք է կարողանալ շուտ հայտաբերել, նրանց այլասերող ու քայքայող ազդեցությունները կասեցնել և, վերջապես, բանվորի բուռնցքի մեջ պահել և լավ աշխատեցնել, կամ դուրս չարտել ձեռնարկութիւններին:

Ձեռնարկութիւնն մեջ աշխատանքի կադմակերպման առանցքն աշխատավորի, բանվորի ֆունկցիաների ճիշտ բնութագրումն է, արտադրանքի նորմաների ճիշտ սահմանումը: Սա չափադանց լուրջ հարց է, իսկ մենք այս ուղղութիւնը դեռ քիչ արդիւնքների յենք հասել: Յեթե յուրաքանչյուր բանվոր իր տարեկան, յեռամսյակային, ամսական և, վերջապես, օրական արտադրանքի նորմայի ճիշտ պլանը չունենա, նրա դադդեյահը նույնպէս յենթակա յե դիմադրկութիւն: Այդ դեպքում ինչ խոսք կարող է լինել արտադրողականութիւնն բարձրացման մասին:

Գործավարձի անշեղ կիրառման և նրա դրական արդիւնքներն ապահովելու գործում խոշոր նշանակութիւն ունի աշխատանքի չափավորումը, մինչդեռ մեղնում այդ աշխատանքները դեռևս բավական թույլ են: Այդ խոշոր չափով պետք է վերագրել այն բանին, վոր մենք չենք կարողացել արդիւնարեութիւնն ապահովել տարիֆային չափավորողների անհրաժեշտ կադրով: Սակայն այսօր իրերի դրութիւնը հրամայողական պահանջ է դնում մեր առաջ՝ ամեն կերպ ուժեղացնել և խորացնել այդ աշխատանքը: Տարեցատարի հսկայական գումարներ են ծախսւում արդիւնարեութիւնը մեքենացնելու, սարքավորելու և վերակառուցելու վրա: Մեր առաջ խնդիր է դրվում բարձրացնել աշխատանքի արտադրողականութիւնը, իսկ վորպեսզի այդ կարելի լինի կատարել, անհրաժեշտ է նորմավորումը՝ թե նոր աշխատանքների արտադրանքի նորմաների ու գնացուցակների մշակումը և թե հին, այժմեականութիւնը կորցրած գնացուցակների վերացումը: Այժաչափով և փորձնական վիճակագրական տվյալների հիման վրա սահմանած բոլոր նորմաները պետք է վերանայվեն և փոխարինվեն տեխնիկական նորմավորման հիմունքներով մշակված նոր նորմաներով: Վորպեսզի այդ աշխատանքի ժամանակ կուլտային տարրերը, դաշնակցականները, մենչևիկները և տրոցկիստները մնացորդներն ու գյուղից նոր յեկած հետամնաց բանվորները չխանդարեն մեզ, հարկավոր է՝ արդիւնարեութիւնն ձեռնարկութիւնները, կուտակցական պրոֆ. և ԼԿՅԵՄ կադմակերպութիւնները կիպ մոտենան այդ աշխատանքներին և ամեն կերպ ապահովեն մեր հաղթանակը դասակարգային պայքարի այս ճակատում ևս:

Եթե բուրժուական ռացիոնալացումը—աշխատանքի նորմավորումը, բանվորի դրութիւնը վատթարացնող, նրան դուրս նետող, աշխատավարձն իջեցնող միջոց է հանդիսանում, մեր ռացիոնալացումը, աշխատանքի նորմավորումը մեր առաջավոր բանվորների անմիջական խնդիրներից մեկն է, այդ տվելացնում է օոցիալիստական կուտակման աղբյուրները, բարձրացնում է աշխատանքի արտադրողականութիւնը և դրա հետ միասին՝ բանվորների նյութական բարկեցութիւնը:

Մեր ձեռնարկութիւններին մեծ մասում դեռ չարունա-

կում են կիրառել հին նորմաները, վրձնը վոչ բավարարում են մեր արդյունաբերութեան զարգացման տեմպերին, և վոչ եւ չահագորգում, խթան հանդիսանում բանվորութեանն առաջադիմելու: Այստեղ առավել ևս պետք է խորանալ նոր ձևերի ու սլաքանքների մեջ:

Աշխատանքի արտադրանքի նորմաների մշակման ու վերամշակման հարցերում ամեն տեսակ դանդաղիտութիւն մեզ հակադասական միասնեւ կայստճառի: Անհրաժեշտ և մեր բոլոր ձեռնարկութեաններում, առանց բացառութեան արմատապես վերանայել հին նորմաները (կան նույնիսկ 4-5 տարվա անփոփոխ նորմաներ) և մշակել նորմաներ այն բոլոր ձեռնարկութեաններում, վրտեղ դրանք բոլորովին բացակայում են, իսկ այդպիսի ձեռնարկութեաններ շատ կան: Այդ աշխատանքները պետք է կրեն հարատև ու սխտեմատիկ բնույթ և տարվեն խիստ ծրագրված: Վորպեսզի տվյալ աշխատանքներն արդյունավետ լինեն, պետք է ուժ ու յեռանդ չխնայել ստեղծելու դրանց համար անհրաժեշտ պայմաններ (խրոնոմետրատիստներ, նորմավորողներ), ժամանակին մտածել նորմավորող կադրերի և մյուս կարևոր հարցերի մասին: Այն ժամանակ միայն կարելի է հուսալ, վոր գերական-տեխնիկական նորմավորումը կկիրառվի, և մենք կստանանք զործավարձային աշխատանքի ամբողջ եֆեկտը:

Արտադրանքի նորմաների մշակման և վերամշակման աշխատանքներն առաջներում սովորաբար միայն տնտեսավարի և մասամբ արհմիութեան դործն եր համարվում: Այդ տրամադրութեաններն այժմ դրեթե վերացել են, բայց դեռ անհրաժեշտ հասարակայնութիւն է ստեղծված այդ չափադանց կարևոր աշխատանքների չուրջը: Աշխատանքի մարմինները հսկողութիւն սահմանելու և տնտեսավարին ոգնելու ու աշակցելու խնդրում հսկայական անելիքներ ունեն: Նրանք նույնպես պետք է հետևողական, սխտեմատիկ աշխատանքներ կատարեն: Այդ աշխատանքի ընթացքն ապահովելու, նրա չուրջն անհրաժեշտ հասարակայնութիւն ստեղծելու համար պետք է հետադադում արտադրանքի նորմաների վերանայման, մշակման հարցերին նվիրված պարբերաբար հատուկ նպատակային ստուգատեսներ և միամսյակներ անցկացնել, դուրս բերելով այդ հարցը նեղ շրջանակներից և դարձնելով լայն մասսաների սեփականութիւն:

Աշխատանքի կադրակերպման լավագույն միջոցները մեկը պետք է համարել աշխատանքի ֆունկցիոնալ մեթոդը, վորդժախտաբար շատ չնչին չափով է կիրառված մեր դործարաններում, ֆաբրիկներում և այլ ձեռնարկութեաններում: Մեղանում դեռևս կարելի է հանդիպել այնպիսի դեպքերի, յերբ վորակյալ բանվորն իր աշխատանքի թանգարտեք ժամերի մեծ տոկոսը վատնում է վոչ արտադրական աշխատանքի վրա և հակառակ իր կամքի, դառնում է մի տեսակի դործալիք, և այդ առաջ է դալիս նրանից, վոր մենք մինչև այժմ շատ քիչ ենք մտածել ոժանդակ բանվորների խնդրով, վորոնց բացակայութեան պատճառով է, վոր վորակյալ բանվորը փոխանակ իր անմիջական արտադրական աշխատանքը կատարելու, դրադվում է այնպիսի աշխատանքով, վորն համար վոչ մի վորակ էի պահանջվում: Մեր վորակյալ բանվորն ինքն է իրեն անհրաժեշտ նյութերը մատակարարում, ինքն է մաքրում մեքենան, մինչդեռ այդ բոլորը կարող է կատարվել ոժանդակ բանվորի ձեռքով, իսկ վորակյալ բանվորն իր այդ կողմնակի աշխատանքների ժամերը կարող է ոգտագործել անհամեմատ ավելի նպատակահարմար, տալով ավելի լավ և ավելի շատ արտադրանք, բարձրացնելով դադգյահի ոգտագործումը:

Մենք դեռ շատ քիչ բան ենք արել արտադրական պրոցեսը առանձին ոպերացիաների բաժանելու խնդրում: Մեր աշխատանքներում դեռևս վերացված է հին տնայնագործական ձևը, յերբ մի արտադրանքի պատրաստումը սկզբից մինչև վերջ կատարում է միևնույն բանվորը:

Անհրաժեշտ է վերացնել այդ ձևը: Աշխատանքային պրոցեսը պետք է բաժանել առանձին հասարակ ոպերացիաների, ֆունկցիաների, այսինքն՝ անցնել աշխատանքի ֆունկցիոնալ ձևին, վորը կտա և արդեն տալիս է խոշոր արտադրական և տնտեսական եֆեկտ: Այդ ուղղութեամբ պետք է սուսլին հերթին մտածի Լենտեքստիլը, վորտեղ սկսված են այդ աշխատանքները, բայց դեռևս դանվում են սաղմնային դրութեան մեջ: Չպետք է մոռանալ, վոր միայն նախապատրաստված աշխատանքներից հետո ֆունկցիոնալ սխտեմի անցնելը հսկայական խնայողութիւն կտա:

Ֆունկցիոնալ սխտեմը խոշոր չափով կթեթեացնի վորակյալ կադրերի այն պահանջը, վոր զգացվում է այժմ մեր

արդյունաբերութեան մեջ, քանի վոր այն ֆունկցիաները, վորոնք կհանդիսանան բարդ աշխատանքային պրոցեսի մասերը կլինեն չափազանց պարզ և առանձին վորակ չպահանջող: Այդ մի կողմից, իսկ մյուս կողմից՝ նույն այդ ֆունկցիոն սխառնում հնարավորութիւն կտա մեզ ավելի լրիվ ոգտագործել մեր ունեցած մեխանիզմները, իսկ մեխանիզմները լիովին և նպատակահարմար ոգտագործումն իր հերթին հնարանվորութիւն կտա մեզ տնտեսել բանութը մի շարք աշխատանքներում և նրանց ոգտագործել ժողովրդական տնտեսութեան այլ բնագավառներում:

Աշխատանքի կազմակերպման ասպարեկում խոշոր տեղ են դրաւում ռացիոնալացման ու մեքենացման աշխատանքները: Միջոցներ տրամադրելու և խնայողութիւն ստեղծելու հարցերում թույլ են մեր աշխատանքները, շատ վատ ե դրված մեր առաջավոր բանվորները՝ լավագոյն հարվածայինների առաջարկները իրադրծումը և, վոր ամենահիմնականն է, մեր արժանի ուշադրութեան չի արժանացել գյուտարարութիւնը, հակառակն նշանակութիւն ունեցող այդ գործը: Պետք է մեր աշխատանքի հերոսներին քայայտել, ոգնել, նրանց շուրջը ստեղծել ընկերական մթնոլորտ և լայն հասարակայնութիւն: Այն ժամանակ նրանք ավելի ստեղծող ու կատարելագործող կլինեն, և ավելի արագ կաճեն մեր սոցիալիստական տնտեսութեան վերելքին նպաստող գյուտարարների շարքերը:

Որդյունաբերական արտադրողականութիւնը բարձրացնելու, ինքնարժեքն իջեցնելու և նման մի շարք հարցերում մեծ տեղ է բռնում անընդհատ արտադրական շաքաթը:

Անընդհատ արտադրական շաքաթն ամենից առաջ մեծ չափով նպաստող գործադրելութեան վերացմանը: Նա հիմնականում բարձրացրեց մեր արդյունաբերութեան արտադրանքը: Ի վերջո՝ լավ կազմակերպված անընդհատ մի անհրաժեշտութիւն է մեր յերկրի ինդուստրացման համար: Սակայն այդ բնագավառում շատ թերութիւններ են ունեցել և թույլ ենք պայքարել դրանց դէմ:

Անընդհատի վատ կազմակերպումը, ինչպես, որինակ՝ նախադաստիպական աշխատանքների թուլութիւնը, փութարկողների հարցի անկանոնութիւնը և, առհասարակ, անհրաժեշտ պայմաններ չստեղծելը, շատ դեպքերում վտ-

խանակ դրական եփեկտ տալու, վնասել և դործին: Վերջապես, այդ բոլորը նպաստել է ձեռնարկութեան մեջ առաջ բերելու անպատասխանատվութեան դժգոհութիւնը: Անխնամ, անփույթ վերաբերմունք դեպի գործը, դեպի մեքենաներն ու գործիքները: Ինչպես ընկ. ՍՏՍԱԼԻՆԵ և ասում, այդ ամենը դիմադրելութիւն է, վորը «ձեռնարկութիւն մտաւ վտրպես անընդհատի ասպրինի ուղեկից»:

Այնտեղ, վորտեղ անընդհատն անցել է հապճեպ կերպով, վորտեղ չեն յեղել հարկ յեղած նախապայմաններ, անընդհատը նպաստել է արտադրողականութեան անկմանը, վնասել է աշխատանքի կազմակերպման գործը: «Իսկ դրա հետևանքն այն յեղավ, վոր տարերքի կամքին թողնված անընդհատը վերածվեց դիմադրելութեան, դրա նորհիւ մի շարք ձեռնարկութիւններում մենք ունենք թղթի ու խոտքերի անընդհատ, և վոչ թե թղթի, այլ իրական դիմադրելութիւն» (Ստալին):

Նման դիմադրելութեամբ վարակված ու նման թղթի անընդհատ կա նաև Հայաստանում, մասնավորապես մեր հիմնարկ-ձեռնարկութիւններում, վորոնց վրա անհրաժեշտ ուշադրութիւն չի դարձված:

Ընկ. Ստալինի այս առթիւ տված դիրեկտիւից հետո, պետք է առանց հապաղելու յեղած թերութիւնները հետևողականորեն շտկել, սակայն յերբեք չընկնել հակառակ ծայրահեղութեան մեջ, կամ մեխանիկորեն անընդհատ շաքաթի անցնել: Այս աշխատանքները կամպանիոն աշխատանքներ չեն և վոչ ել մի քանի որվա գործ: Անհրաժեշտ է անընդհատ ասպարեկում հարատե և հետեողական աշխատանք կատարել և այդ ուղղութեամբ նկատվող թերութիւններն ուղղել: Մեզ մոտ ևս, կարելի յեղած դեպքում, պետք է անընդհատ շաքաթից ընդհատ վեցորդակի անցնել, յեթե այդ պահանջում են աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման և, ընդհանրապես, արտադրութեան շահերը, բայց կրկնում ենք՝ այդ չի նշանակում, վոր անընդհատն ինքնստինքյան վատ է, ընդհակառակն՝ նրա ծրագրված կիրառումը նպաստում է արտադրութեան բարձրացմանը:

«Սակայն սխալ կլինի ասել, թե անընդհատ աշխատանքն անպայման իր հետ բերում է դիմադրելութիւն արդյունաբերութեան մեջ: Յեթե աշխատանքը ճիշտ կադ-

մակերազմի, յեթե սահմանվի յուրաքանչյուրի պատաս-
խանատվութիւնը վորոշ աշխատանքի համար, յեթե
բանալորները խոշոր խմբերն ամբողջին մեխանիզմներին,
դադարեալներին, յեթե հերթափոխութիւնը ձիւծ կազ-
մակերազմի, այնպէս, վոր հերթերն իրենց հատկութեամբ
ու վորակավորութեամբ չզիջեն իրար, այս պայման-
ներում անընդհատ աշխատանքը կտա աշխատանքի ար-
տադրողականութեան հսկա աճում, աշխատանքի վորա-
կի լավացում, զիմադրկութեան վաճառում»:

Յեւնելով ընկ. ՍՍՍԻՆՆԻ այս ցուցումը, պետք է վոր թե
անընդհատ աշխատանքի զաղափարը վարկաբեկել կամ վե-
րացնել, այլ ընդհակառակը՝ անհրաժեշտ է կիրառել մեր
արդիւնաբերութեան մեջ բազմահերթ անընդհատ աշխա-
տանք, վոր լավագոյն միջոցն է զիմադրկութեան վերաց-
ման համար: Այդ ուղադրութեան արժանի ձևը, ստորև բեր-
ված յերեք հերթափոխութեան անընդհատ աշխատանքի չորս
բրիգադային որացուցակն է

Որեր	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
հերթափոխ.																
Աշխատում է																
1-ին հերթը	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4
Աշխատում է																
2-րդ հերթը	3	4	4	4	4	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3
Աշխատում է																
3-րդ հերթը	2	2	3	3	4	4	4	4	4	4	1	1	1	1	2	2

ԾԱՆՈԹՈՒԹ. — 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ շաբաթը ցուց
տված արաբական թվերը բերագո-
նելի համարներն են:

Այս գրաֆիկով տարին բաժանված է 16-որյակներ: Ա-
մեն մի 16-որյակում բանվորը դուրս է գալիս աշխատանքի 12
անգամ, աշխատելով ամեն անգամ անընդհատ գործող ար-
դիւնաբերութեան մեջ (եղկայան, կարբիդի գործարան, հա-
ցի գործարան) ութական ժամ: Ընդհանուր հաշվով բանվորն

ամեն մի 16-որյակում աշխատում է 12 որ, որական 8 ժամ,
ընդհամենը՝ 96 ժամ: Տարվա մեջ կա $360:16=22,5$ 16-որ-
յակի: Ուրեմն՝ տարվա ընթացքում նա կաշխատի $96 \times 22,5$
հավասար է 2160 ժամի, ի դիմաց 2016 ժամի, վորը պիտի
աշխատեր բանվորը 7 ժամյա աշխատանքի անցած ձեռնար-
կութեան մեջ: Այսպիսով՝ ստացվում է տարեկան 2160 ժամ-
— 2016 ժամ = 144 ժամ արտաժամ, վոր վարձատրվում է իր-
բն արտաժամյա ամսական 12 ժամի չափով:

Անընդհատ չգործող և միայն 3 հերթափոխութեամբ աշ-
խատող գործարաններում ամեն անգամ գործի դուրս գալիս
բանվորը (կամ բրիգադը) աշխատում է 7 ու կես ժամ, վոր
վերը նշված ձևով հաշվելով, տալիս է ամսական միայն 45
րոպե արտաժամ: Աշխատելով այս որացուցքով՝ բանվորն ա-
մեն 4 որ աշխատելուց հետո ստանում է 48 ժամյա անընդհատ
հանգիստ և 16 որյակի ընթացքում 4 անգամ կես ուրին և 4 անգամ՝
դուրս գալիս առափութան, 4 անգամ՝ կես ուրին և 4 անգամ՝
դիշերը: Հերթափոխի 48 ժամյա անընդհատ հանգստի և
աշխատանքի դուրս գալու կարգի միջև յեղած համաչափու-
թիւնը ավելի որացուցի խոշոր դրական կողմերից մեկն է,
վոր անշուշտ պետք է հաշվի առնել: Յեթե վերցնենք առան-
ձին որերը, կտեսնենք, վոր ամեն որ աշխատում է 3 հերթա-
փոխ և հանգստանում է մի հերթափոխ: Աշխատանքի այս
ռեժիմին պետք է նախորդի առաջին հերթին հերթափոխ-
ցելների կազմակերպումը, այսինքն՝ պետք է ստեղծվեն մշտա-
կան կազմով, միշտ միատեղ աշխատանքի դուրս յեկող հեր-
թափոխներ, ամեն մի հերթափոխն ամբողջի հերթափոխա-
յին ադմինիստրատիվ-տեխնիկական պերսոնալ և հասարա-
կական կազմակերպութեան ներկայացուցչութիւն:

Կիրառելով Միութեան Ժողկոմխորհից հավանութիւն
նտացած աշխատանքի այս 4 բրիգադային որացուցակը, ա-
մենից առաջ պետք է առաջուց կարիք յեղած նախապատ-
րաստական աշխատանքները կատարել այդ լուրջ գործում,
այլ կերպ զիմադրկութիւնը վերացնելու հույսերը ջուրը
կնկնեն: Նախապատրաստված, կազմակերպված ու տեխնի-
կապես որացուցքով աշխատանք կիրառելու ղեկըրում հնարա-
վոր կլինի վերացնել զիմադրկութիւնը, ավելացնել ձեռ-
նարկութեան մեջ աշխատանքի և տարբարման ոգտագործ-
ման ժամերը: Այս ձևն ավելի յե պարզեցնում աշխատանքի

հաշվառումը, ողնում է գործավարձի և պարզեացումն սխառմի կիրառմանը և այլն:

Աշխատանքի այս որացուցակը կիրառելու խնդրում կա թերազնահատուկ լուծն այն մասին, վոր գիշերային հերթի աշխատանքի արտադրողականութունն ընկնում է և այլն: Սակայն մեր տնտեսավարները պետք է նման բոլոր տեսակի թերահավատ արտահայտութուններին ուժեղ հարված հասցնեն, աշխատեն վերացնել գիշերային աշխատանքների արտադրողականութունն իջեցնող մոմենտներն ու ավելի խորացված կերպով կիրառել այդ որացուցակը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՃԱՐՏԱՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱԴՐԵՐԻ ՌԱՑԻՈՆԱԼ ՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆԸ

Ավելի քան ակադեմիական ընդլայնված ստացել մեր արտադրական-տեխնիկական խնդիրները նախատեսահարմար և լրիվ ուղտադործման խնդիրը: Ժողտնտեսութունը բանուժով ապահովելու, հոսունության դեմ պայքարելու և, վերջապես, նոր ձևերով ու մեթոդներով աշխատանքի կազմակերպումն անհրաժեշտ բարձրության վրա դնելու հարցերը սերտ կապված են մեր Հարտարադրական-տեխնիկական կադրերի, մեր ձեռնարկութունների այդ հրամանատարական կազմի հետ: Վորքան ել բազմակողմանի ընդունակութունների տեր լինի միանձնյա գեղարարող տնտեսավարը, նա մենակ այս կամ այն աշխատանքի բանակի հրամանատարութունը լավ վարել է կարող: Հենց այդ պատճառով մեզ անհրաժեշտ է առաջին հերթին ուժեղացնել և բազմապիսի աշխատանքները բազմապիսի կոնկրետ ղեկավարման գործը: Մեր կուսակցիչներն ու պրոֆկուլեկտիսները, ձեռնարկության ամբողջ լեռանկունին այդ չափազանց լուրջ գործը պիտի դարձնեն իրենց ամենօրյա ծրագրային աշխատանքը: Պետք է մեր լավագույն բանվորների, մասնագետների, հարվածախններին վերաբերմամբ լինել հոգատար և ապահովել լեռանկունութուն մասնակցութունը մեր ամբողջ ճարտ-տեխնիկական կադրերի ղեկավարմանը, նրանց նպատակահարմար ուղտադործմանը:

Ճարտարագետին և տեխնիկին ռացիոնալ կերպով չողտադործող, չույլ և անփութ տնտեսավարին պետք է պատասխանավորության կանչել: Մյուս կողմից՝ անհրաժեշտ է

մեր մասնագետների մեջ նույնպես զարթեցնել ավելի նախաձեռնության վորդի: Բաղի այս բոլորից, անհրաժեշտ է մեր մասնագիտական-տեխնիկական կադրերի մեջ ավելի ևս ուժեղացնել կոմունիստական դադափարախոսութունը, կուլտուրական մասսայական աշխատանքները և նրանցից պահանջել առավելագույն կոնկրետ ղեկավարութուն, ընկերական և հոգատար վերաբերմունք դեպի մեր հարվածախններն ու ամբողջ բանվորութունը: Ահա այսպիսով մեր արտադրական տեխնիկական կադրերը կկարողանան անսահման վստահութուն վայելել մեր բանվորական լայն խավերում և, վոր գլխավորն է, այս բոլորն ոժանդակ հանդամանքներ կհանդիսանան արտադրողականության բարձրացման համար: Մյուս կողմից՝ նման առողջ մթնոլորտը նպատավոր պայմաններ կստեղծի մեր լավագույն և ընդունակ բանվորներին նորանոր ղեկավար կադրեր առաջ քաշելու համար:

Հսկայական նշանակութուն տալով բանվորական կադրեր ստեղծելուն՝ Համկոմկուսի Կենտկոմը սեպտեմբերի 3-ի իր դիմումի մեջ ասում է.

«Ապահովել ճարտարագետների և տեխնիկների արտադրական-տեխնիկական նախաձեռնութունը և ամեն կերպ ուժ սալ բանվոր դասակարգից նոր կադրեր ստեղծելու գործին, ավելի համարձակորեն ու համառ կերպով առաջ քաշել և տնտեսավարական պաշտոններ տալ առաջավոր բանվորներին, մանավանդ սոցիալիստական մրցութուն կազմակերպողներին, և աշխատավ հաղթահարել անշարժութունը, բյուրոկրատիզմը և ուղտադործման թերահավատութունը դեպի բանվոր դասակարգի ուժերը»:

Ահա այս դիրեկտիվի կենսագործման միջոցով է, վոր պետք է ել ավելի ուժեղացնել պրոլետարական ազդեցութունը մեր սոցիալիստարարության բարձունքների վրա և, վոր ամենաանհրաժեշտն է, դրա միջոցով հնարավոր կլինի դուրս չպրտել ու ջախջախել մեր շատ հիմնարկ ձեռնարկներում գոյութուն ունեցող ուղտադործման ու բյուրոկրատիզմի մնացորդները:

Ինչպես ամբողջ թորհրդային Միության մեջ, այնպես ել թորհրդային Հայաստանում ճարտ-տեխնիկական կադրերի խիստ մեծ կարիք կա: Առ 1-ն հուլիսի 1931 թ. Աշխատող-կոմատում հաշվի յե առնված զանազան պրոֆեսիաների

մասնագետներ՝ թվով 1490 հոգի: Տեխնիկական հնարավոր
չի առել, թե ի՞նչ չափով և սպասարկվում մեր ժողտնտեսու-
թյունը ճարտ- տեխնիկական ուժերով, կամ պակասորդն
ի՞նչ տոկոսի յե հասնում, սակայն ընդհանուր առմամբ նրանց
կարիքը մեծ է, հատկապես շինարարության և պղնձար-
դյունաբերության ասպարիզում: Ահա նման դրությունն է,
վոր ավելի հրատապ ու վճռական է դարձնում նրանց ուս-
ցիոնալ ողտադրոման հարցը, տեխնիկային տրամադեսելու
հարցը:

Մասնագիտական տեխնիկական ուժերի մեծ պակասը
լրացնելու ուղղությամբ մինչև այժմ կատարված աշխա-
տանքներն անբավարար են, դանդաղիտուությունն այս հար-
ցում զգալի վնասներ և հասցնում մեր սոցիալիստական շինա-
րարությանը: Գոյություն ունեցող կադրերի պակասը լրաց-
նելու գլխավոր միջոցը բարձրագույն և միջնակարգ դրու-
թյուններն են, հետևյալ դասընթացները, վորոնց միջոցով
նրանց ստորադասելն ու վերադաստիարակելն պետք է ավելի
ուժեղացնել, ավելի մասսայական դարձնել բանվորական
խավերի ընդգրկումն այդ դրություններում, կանգ չառնելով
արտակարգ ձեռնարկումների ու նյութական զոհողություն-
ների առաջ: Մյուս աղբյուրը՝ այդ մեր ձեռնարկություն-
ների յերկարամյա փորձ ունեցող լավագույն բանվորներին
ու հարվածայիններին արտադրական և տեխնիկական կադ-
մի մեջ առաջ քաշելու միջոցն է, վորի համար քիչ բան է
արված և յերբեմն ել թերադնահատվել է կադրերի այդ ուե-
ղերվը: Ունենք բանվորներ, վորոնք պրակտիկ աշխատանքի
մեծ փորձ ունեն, կոփվել են բայլչևիկյան պայքարի դիր-
քերում և կոմունիզմի դպրոց հանդիսացող արհմություննե-
րում: Այս լավագույն բանվորները, մեր լավագույն մասնա-
գետների ողնությամբ կարողարացնեն իրենց, յեթե առաջ
քաշվեն: Պետք է այդ կարգով առաջընթացներին դարկ տալ,
չխնայել վոչ մի միջոց նրանց վերադաստիարակման համար:
Ստեղծել նրանց համար աշխատանքի լավագույն պայման-
ներ և նրանց հանդես միշտ հողատար ու ընկերական վերա-
բերմունք ունենալ:

Դրա հետ միասին, մեզ անհրաժեշտ է կատարել ԽՍՀՄ
Կենտրոնականի 3-րդ նստաշրջանի դիրեկտիվը՝ 660 հազար
հոգի սակավորակ բանվորներին ավելի վորակավոր աշխա-
տանքի առաջ քաշելու մասին: Այդ խնդրում ևս մենք չառ

քիչ բան ենք արել: Պետք է ուժեղացնել աշխատանքն այդ ուղ-
ղությամբ, խայտառակ, մեռած դրությունից դուրս հանել
առաջ քաշվածների դասընթացների ու խմբերի կազմակերպ-
ման և նրանց կանոնավորման գործը: Այլ կերպ անհնար
կլինի առաջ քաշված բանվորներով բավարարել մեր արդ-
յունաբերությունն իր բարդացող տեխնիկական պրոցեսնե-
րով:

1931 թ. առաջին կիսամյակում Հայաստանի բարձրա-
գույն դպրոցներն ու տեխնիկումներն ավարտել են հետևյալ
պրոֆեսիաների ուսանողները (տես աղյուսակ №5)

1931 թ. առաջին կիսամյակում ինստիտուս յեւ տեխնիկում
ավարտածների քիվն ըստ մասնագիտւթյան

№ №	ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	Ավարտող- ների քիվն	
1	Ճարտարապետ-կառուցողներ .	10	
2	Հիդրոտեխնիկներ	20	
3	Կառուցող տեխնիկներ	47	
4	Ճանապարհ. տեխնիկներ . . .	6	
5	Մեխանիկներ	30	
6	Շէկաբոտեխնիկներ	29	
7	Մանչավարժ. տեխնիկում . .	65	
8	Քիմիկոսներ	14	
9	Ֆիզիկոսներ	12	
10	Կենսաբաններ	8	
11	Բժիշկներ	62	
12	Տնտեսագետներ	28	
13	Դաշտային տեխնիկներ . . .	23	
14	Այգեգործ. տեխնիկում . . .	27	
15	Ստեփանավանի պանրագործ. վարդ. դասընթացներ . . .	14	
	Ընդամենը . . .	385	

Դժվար և խոսել այդ նորավարտներին վորակի մասին, տալ նրանց ճիշտ պատկերը, սակայն հիմնականում նրանք իրենց արդարացնում են և, վոր ամենավարկերն և, նրանց շարքերը հարուստ են պրակտիկ աշխատողների փորձ ունեցողներով. նրանք մասսայական աշխատողներ են և այդ մի խոչընդոտ և նրանց մեջ աշխատանքների բոլոր բնագավառների համար: Սակայն չպետք և աչքաթող անել, վոր մեր այդ դպրոցներն ու դասընթացները լի յեն թերություններով: Ուսանողներին շարքերում դեռևս կան անհարապատ տարրեր, վորոնք ներս են խցկվել և ավարտել: Ոչ մի աչքաթող սիններն ավելի շատ զբաղված են կարյերայով և բյուրոկրատիզմի սերմեր են ցանում, քան թե ոգտակար աշխատանք կատարում: Յերբեմն պատրաստվում են կադրեր, վորոնց կարիքը չկա, յերբեմն ևլ ավելորդ ժամանակ ու միջոցներ են վատնում: Ժողտնտխորհի գծով պատրաստվել են այսպես կոչված «կամերալ» շինտեխնիկներ, վորոնց վոչ սոցիալզմն և լավ ընտրած յեղել, և վոչ ևլ նրանք կարող են մեր շինարարության վրա արդյունավետ աշխատանք կատարել: Պետք և վերջ դնել նման «կարիներային» դասընթացների համար գումարներ ծախսելուն և պետք և սովորողների հավաքը, նրանց սոցիալզմ լավ ընտրել, ամեն կերպ զգուշ լինել և ճարտարությամբ իրենց գործը սարքող ձրիակերներից ազատել մեր դպրոցական հաստատությունները:

Հետևյալ թերությունն այն և, վոր նորավարտ մասնագետների պլանային և նպատակահարմար բաշխման աշխատանքը դեռ իր բարձրության վրա չի դրված: Պետք և վերջնականապես լուծել, կանոնավորել այդ գործը և այսպիսով վերջ տալ նաև չրջանային մարմինները մասնագիտական ուժերով ուժեղացնելու թերահավատ վերաբերմունքին: Ծարտտեխնիկական ուժերի նախատակահարմար բաշխումը, վերաբաշխումը, մի հարց և, վորին հաջող լուծումը մեծ չափով կդյուրացնի մեր աշխատանքները և հսկայական չափով կըմեղմացնի մասնագետների դեֆիցիտը: Դժբախտաբար այս հարցի լրջությունն իր ամբողջ հասակով դեռ չեն գիտակցում մեր գերտեսչություններից շատերը, ամենից ավելի, տնտեսական մարմիններ:

Հնգամյա պլանի իրադրոծումը, մեր ամբողջ սոցիալիստական շինարարության պահանջներից բղխած նորանոր հիմնարկ-ձեռնարկությունների աճումն ու ծավալումը, նը-

րանց արագ վերելքը, մեր առաջ ակտուալ հարց են դնում՝ վերաբաշխել առանց այն ևլ քանակապես անբավարար ճարտտեխնիկական ուժերը, հաճախ անհրաժեշտ փոխադրումներ կատարել: Յեւ այն փոխադրումները կամ մոբիլիզացիան, վոր վերջերս կատարում ևր ՀՍՍՀ Աշխտողությամբ, պատահական չե, այլ չափազանց անհրաժեշտ մի աշխատանք:

1930 թ. հատուկ յեռամայակից մինչև 1931 թ. հուլիս ամիսը բավական մեծ թվով մասնագետներ են վերաբաշխված: Կատարված են փոխադրումներ, մոբիլիզացիաներ, պարտադիր ուսման համար իրենց մասնագիտությամբ չըզբաղվող նախկին ուսուցիչների վերաբերմամբ, մոբիլիզացիայի յեն յեն թարկված նախկին բանակային աշխատողները, յերկաթուղայինները, փոստի-կապի աշխատողները: Պետբանկի և Սնարդբամարիդի աշխատողների 10 տոկոսը փոխադրվել են չրջանները, Զանգեզուրի և Մեղրու վերաշինման համար կատարված են փոխադրում-մոբիլիզացիաներ, նույն բանը կատարված և պղնձի արդյունաբերության համար և այլն:

Իրանց ընդհանուր թիվը հասնում և մոտ 250 հոգու: Անշուշտ այս թիվն ըստ յերևույթին, փոքր և, բայց յերբ նկատի յենք առնում մեր մասնագիտական կադրերի ուսուցաններն, այդ փոխադրումների կարևորությունն ու դրություն և ստանում: Անհրաժեշտ և այս կարևոր աշխատանքների շուրջը ստեղծել լայն հասարակայնություն և նախապայմաններ՝ հետագայում փոխադրություններն ավելի ճկուն և արագորեն կատարելու համար:

Բացասական յերևույթներից մեկը՝ այդ մեր վորոչ տրնտեսավարների տեղի ու անտեղի համառ դիմադրությունն և, յերբ նրանք ջանում են իրենց մոտ աշխատող մասնագետներին անպայման մի կերպ ազատել մոբիլիզացիայից: Պետք և ըմբռնել, վոր ներկա ետապում նման տեղափոխությունները չափազանց կարևոր են և բղխում են սոցշինարարության ընդհանուր չահերից:

Մյուս բացասական կողմն այն և, վոր մեր ինտելիգենցիայի շարքերում դեռ կան հատուկ մարդիկ, վորոնք թերազնահատում են չրջաններում և մեր արդյունաբերական հիմնական ճյուղերում աշխատելու կարևոր նշանակությունը և խուսափում են տեղափոխումից, ցանկանալով ընդմիշտ մնալ

Յերևանում կամ Լենինականում: Նման դեպքերի ևս մենք հանդիպել ենք:

Վորպեսզի լավ ինտելիգենտը, մասնագետը իրավունք ունենա կոչվելու բանվոր դասակարգի ղեկավար, նա պետք է ձգտի չփակել նրա հետ, նա չտեք խուսափի գործարաններում, հանքերում ու հանքահորերում լինելուց: Դրանից խուսափող բյուրոկրատներ բանվոր դասակարգին պետք չեն:

Ժողատնտեսության մեջ պահաս դեր չունի հաշվային ապարատում աշխատող մեր ինտելիգենցիան: Մեր հաշվային աշխատանքները վորոչ ողակներում յեղած վորակի թուլությունը, գանդադիտությունը ու խառնիճադանձ վիճակը նույնպես նպաստում են մեր տեմպերի թուլացման: Դրանք սահմանափակումով բյուրոկրատիզմի ու վարակիտայի յերեւոյթներ են, վորոնք վերջին հաշիւով կամ պետք է աղտոլաղեն համապարտութեան հիմնարկի ֆինանսական հաշիւետւթյունները, կամ առաջացնեն բանվորի աշխատավարձի ուշացում և այլն:

Մեր իրականութեան մեջ գոյութիւն ունեցող տվյալները գալիս են ապացուցելու, վոր այդ բալական կարեոր նշանակութիւն ունեցող բնագալաում մենք անհամեմատ հետ ենք մնում և այդ հարցի վրա քիչ ուշադրութիւն ենք դարձնում: Նույնիսկ յեթե ալելի խորանանք, կտեսնենք, վոր կարծես թե հաշվային աշխատավորների խնդիրն ալելի մեծ դժվարութիւնների առաջ է կանգնեցնում մեզ վորոչ ողակներում, քան ճարտ-տեխնիկական և ալելի բարձրորակ կողերերի պակասը: Սակայն իրականութիւնն այլ է. նայի՛ հաշվային աշխատանքն ալելի հեշտ և ալելի պարզ գործ է և, հետո՛ այդ աշխատանքների պակասը համեմատաբար ալելի նվաղ է, միայն այն տարրերութիւմը, վոր այդ կողերն ալելի վատ են ոգտագործվում:

Ձնայած նրան, վոր քանի գնում, հաշվային գործը պարգեցվում և հեշտացվում է, շատ տեղերում կիրառվում են միասնական ստանդարտ ձևեր, այնուամենայնիւ այդ բոլորը քիչ դրական եֆեկտ են տվել: Յեթե կա մի բնագալաւ, վորտեղ ամենավատ, վորչ ուցիտնալ աշխատանք է կատարվում, այդ հաշվային աշխատանքների բաղմաթիւ ողակներն են: Անշուշտ, այստեղ մեծ մեղք ունեն առաջին հերթին մեր հիմնարկ-ձեռնարկութիւնների դեկավարները, վորոնք դեռեւս շարուակում են այդ կարեոր աշխատանքների

վրա մատների արանքով նայել, բալականանալ նույնիսկ յերեմն առանց թվերի մեջ խորանալու, ստորագրելով բոլոր տեսակի հաշվային գործերը, թեև այստեղ ալելի հեշտ է խորանալ, ալելի հեշտ է տիրապետել գործին, քան վորեւ տեխնիկական մասնագիտական հարցում:

Անշուշտ բալականին կարեոր է հաշվային աշխատավորները աշխատավարձի մեջ գոյութիւն ունեցող ալազանութիւնն ու աննորմալ դրութիւնը կանոնավորելու խնդիրը, վորի մեջ արհմիութիւններն ու Ալաթողկոմատի մարմինները մեծ անելիքներ ունեն: Սակայն իր հերթին հաշվային աշխատողների սեկցիան (ՈՌՈՒ) մեծ անելիքներ ունի մեր հաշվային աշխատողների վորոչ ողակների աշխատավարձի խայտառակ աթիտաթին վերջ տալու ապարիիղում: Այդ ուղութիւմը ՈՌՈՒ-ն գրեթե անհրաթեշտ պալքար չի մղել մանր բուրժուական տեղեկեցների, վիախտակների, գովողների դեմ: Պետք է ութեղ ու հետեղական աշխատանք կատարել այդ ուղութիւմը:

Մեր հաշվային աշխատավորների խոշորագույն մասը, գիտակցում է իր աշխատանքների նշանակութիւնը մեր սոցիալատական շինարարութեան մեջ: Թե հին և թե հատկապես յերիտասարդ հաշվային ինտելիգենցիայի շարքերում կան շատ ձեռնհաս և հասարակական քաղաքական ջիղ ունեցող ընկերներ, վորոնց պետք է վեր հանել, քաշել արհմիութենական (ՈՌՈՒ-ի) դեկավար աշխատանքներում, անհրաթեշտ է անխնա պալքար մղել այն բոլոր տեսակի վնասակար տրամադրութիւնների դեմ, վորոնք վերջին հաշվով վնասակար են պրոլետարիատի շահերին:

Միաթամանակ անհրաթեշտ է ութեղացնել հաշվային աշխատողների քանակական և վորկական պատրաստման գործը: Պետք է ամեն կերպ առողջացնել և արթանի բարձրութեան վրա դնել հաշվային, ֆինանսական, վիճակագրական աշխատանքները:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ

Մեր ժողտնտեսութիւնը բանութով ապահովելու, աշխատանքի ուցիտնալ կաղմակերպան, բանութի հոսունութեան դեմ պալքարելու և նման խնդիրները հաջող լուծելու

համար, մեծ նշանակութիւն ունի աշխատանքի պաշտպանութեան հարցերի կարգավորումը: Աշխատանքի կազմակերպման և առողջապահան գործը արտադրութեան մեջ ուշադրութեան կենտրոնում պահելով, յերեք և վոչ մի դեպքում չպիտի անտեսել աշխատանքի պաշտպանութեան մյուս բնագավառներում հետևողական աշխատանք կատարելու խնդիրը: Պետք է լավ դիտարկել, վոր աշխատանքի պաշտպանութիւնը և առողջապահութեան շրջանում հանդիսանում է աշխատանքի կազմակերպման լավագույն և անհրաժեշտ մասը:

Աշխատանքի պաշտպանութեան ասպարիդում մինչև այժմ դեռ դժուար թերութիւններ ունենք: Դեռևս կան հիմնարկ-ձեռնարկների ղեկավարներ, վորոնք այդ հարցին յերկրորդական տեղ են տալիս, կամ «ձախ» քայլադրողութեան մեջ են ընկնում՝ արդարանալով նրանով, վոր մեզ մոտ չափազործում գոյութիւն չունի, կամ մեզ մոտ ինքը՝ բանվորն է արդյունաբերութեան տերն ու տնօրէնը: Մեզնում տեղի չեն ունեցել աշխատանքի պաշտպանութեան որոնքների վորոշ խախտումներ, նույնիսկ բանվորական ժամերի խախտում—սոցմրցակցութեան և հարկաւճայութեան դադարաւորն աղաւաղելու խմատով (Տեքստիլ): Փոխանակ բանուժի ռադիոնայ ոգտագործումը լավ կազմակերպելու, վորոշ տնտեսավարներ փրկութիւն են վորոնում սիստեմատիկ անտեղի արտաժամյա աշխատանքներ կատարել տալով, բանվորների հանդիսոր խանդարելով: Այդ «ձախ» քայլադրողութիւնն է, վոր վերջին հալ-վով հարկած է հասցնում արտադրողականութեան բարձրացման:

Աշխատանքի տեխնիկական անվտանգութեան ապահովութիւնը, ինչպես և առողջապահական դրութեան կանոնավորումը և այդ ուղղութեամբ հատկացվող գումարների ծախսումը, բանվորութեան կուրորտա-սանիտարական և հանգստեան տների գծով ունեցած արտոնութիւնների լրիւ կիրառումը, վերջապես՝ աշխատավարձի, արտադրական և հատուկ հաղուտի, արձակուրդի, նաև աշխատանքային փոխհարաբերութիւններից բղիտղ վեճերի արագ լուծումն ու կանոնավորումը, պետք է միշտ մեր հիմնարկ-ձեռնարկների և մեր հասարակայնութեան ուշադրութեան կենտրոնը

կազմեն: Այստեղ ևս անհրաժեշտ են բայլչեիկյան ուժեղ ձեռնարկումներ:

Աշխատանքի պաշտպանութեան, բանվորական մատակարարման և բանվորների կուլտուր-կենցաղային պայմանների բարելավման բոլոր բնագավառներում յեթե մենք մաքսիմալ ուժ ու յեռանդ գործ դնենք, յեթե կարողանանք այդ ասպարիդներում մաքսիմալ հաջողութիւնների հասնել, անգամ անհնարինը հնարավոր դարձնել, այն ժամանակ դարանք ուժեղ գործոն կհանդիսանան բարձրացնելու աշխատանքի արտադրողականութիւնը և արտադրանքի վորակը, ալեկի լավ հիմքերի վրա կդրվի աշխատանքի կազմակերպումը ու բանուժի ռադիոնայ ոգտագործումը և, վերջապես, ալեկի մեծ հեռանկարներ կբացվեն մեր բանվորական լայն խավերին խանդավառութեամբ ու վոգեւորութեամբ դլտովին գրավելու սոցմրցման ու հարկաւճայութեան մեջ: Յեւ այդ տեսակետից աշխատանքի ու պրոֆմարմինների հետ միասին պետք է ուժեղացնել ու կանոնավորել հասարակական աշխատանքների գործունեութիւնը և, վոր գլխավորն է, մեր լավագույն հարկաւճային բանվորների ու ամբողջ պրոֆակտիվ ուշադրութիւնը մոբիլիզացիայի յենթարկել հիշյալ հարցերի ալեկի կանոնավորման ու լավացման վրա:

Այս բոլոր միջոցառումները, վոր մինչև այժմ ձեռնարկված են բանուժի մեծ պակասը մեղմացնելու, վերացնելու, բանուժի ռադիոնայ ոգտագործման խնդիրն ապահովելու, բանուժի հոսունութեան դեմ պայքարելու աշխատանքի կազմակերպման և նրա հետ կապված բոլոր հարցերի լավացման համար, դեռ անբավարար են, քանի վոր աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման, արտադրանքի վորակի լավացման, մի խոսքով՝ մեր արդֆինպլանների կատարման մեջ վճռական նշանակութիւն ունեցող այդ հարցերում դեռ հսկայական աղաղակող թերութիւններ ունենք, վորոնք իրենց ամբողջ հասակով մեր առաջ ծառացած են: Այս հարցի համար հաջող աշխատանք և ուժեղ պայքար մղելը դարձել է որվա մարտական խնդիր: Աշխատանքի մարմինները, խորհրդային տնտեսական բոլոր ողակները, արհմիութիւնների հսկայական բանակների հետ միասին պետք է ամենաուժեղ և հետևողական գործի դիմեն՝ այդ ասպարիդում յեղած բոլոր խոչընդոտները հաղթահարելու համար: Մեր

կուսակցութեան առաջնորդ ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻ առաջադրած
գերեկտիվի համաձայն պետք է լուծարքի յենթարկել այդ
ուղղութեամբ մեր առաջ ծառացած բոլոր դժվարութիւննե-
րը՝ աշխատանքի նոր ձևին ու մեթոդներին, նոր պայմանե-
րին ու պրոլետներին տիրապետելու և կոնկրետ ղեկավարելու
միջոցով:

Լենինյան կուսակցութեան ղեկավարութեամբ ՀՍԽՀ
բանվորութիւնը կ'լուծի աշխատանքի կազմակերպման,
բանուժի ու պրոլետարական կադրերի պրոլետմէն իր ամբողջ
մեծութեամբ, հնգամյակի իրադրոժման հետ միասին:

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Մ

Յ Ե Ր Կ ՈՒ Խ Ո Ս Ք

Աչքի առաջ ունենալով արտադնացութեան խնդրի հրա-
տապ ու կարեւոր նշանակութիւնը և այն հանգամանքը, վոր
այդ խնդրի վերաբերմամբ գոյութիւն ունեցող մեր վերա-
դաս մարմինների գերեկտիվները ղեկուս անհրաժեշտ չափով
չեն մասսայականացված, մենք անհրաժեշտ ենք գտնում այս
բրոշյուրին, վոր նվիրված է բանվորական ուժի կազմակերպ-
ված ոգտադրոժման ու նրա հաջաբարկման նոր պայման-
ներին, կցել պետական մեր բարձրագոյն որդաների հետե-
վյալ գերեկտիվները, նպատակ ունենալով մեր աշխատավո-
րական լայն մասսաներին իրազեկ պահել այդ վորոշումնե-
րին:

1. ԽՍՀՄ Կենտրոնական վորոշումը արտադնացութեան
մասին,

2. Հ. Կ. (բ) Կ Կենտրոնական վերաուղիչ Հանձնաժո-
ղովի և ԽՍՀՄ Բ. Գ. Տ. վորոշումը.

3. ԽՍՀՄ Սոխտոլիմատի, Ժողտնտեսիւրհորհրդի, Հող-
ժողիմատի և Կոլտնտէստրոնի վորոշումները:

Վ. Խ.

ԱՐՏԱԳՆԱՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՍՀՄ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻ ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Կոլտնտեսականներին, ինչպես և մենագնացներին արտադնաց աշխատանքի դուրս բերելու համար ԽՍՀՄ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիսարներին խորհուրդ է տալիս՝

I

ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՐՏԱԳՆԱՑ ԿՈՆՏՏԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ահմանել հետևյալ արտոնություններն այն կոլտնտեսականներին համար, վորոնք կոնտրակտացիա չեն կապում աշխատելու պետական արդյունաբերության մեջ (այդ թվում՝ փայտամթերման, փայտի գետային փոխադրման, տորֆի մշակման, ձկնորսության և այլն), տրանսպորտում, խորհրդակցություններում, ինչպես և պետական շինարարություններում և սպորտական ու բնակչին արարական կոոպերացիայի կառուցողական աշխատանքներում։

1. Արտադնաց կոլտնտեսականները լիովին ազատվում են կոլտնտեսությունների հասարակական ֆոնդերին իրենց աշխատավարձից վորեւ հատկացումներ անելուց։

2. Արտադնաց կոլտնտեսականների մասնակցությունը կոլտնտեսության յեկամտի, փողի և մթերքի մասերի բաշխման դործում ապահովելու համար, արտադնաց աշխատանքից վերադառնալիս՝ կոլտնտեսությունում նրանց աշխատանք տրվում է առաջին հերթին։

3. Կոլտնտեսությունների բերքը բաշխելիս՝ արտադնաց

կոլտնտեսականներին մթերավորելու համար անպայման առանձնացվում է բերքի մի մասը սահմանված գներով և այն քանակությամբ, վորով մթերավորվում են կոլտնտեսությունները մեջ բարեխղճորեն աշխատող մյուս կոլտնտեսականները։

4. Արտադնացի ընտանիքից կոլտնտեսության մեջ մնացած աշխատունակ անդամները կոլտնտեսության աշխատանքներին մասնակցում են ընդհանուր հիմունքներով։

Յեթե արտադնացի ընտանիքն իր ունեցած աշխորերով չի կարող ստանալ անհրաժեշտ քանակությամբ պարեն և կերի միջոցներ կամ թե չե ընտանիքում աշխատունակ անդամներ չկան, ապա բերքը բաշխելիս կոլտնտեսության վարչությանը պարտավոր է նրան պարենով և կերի միջոցներով ապահովել նույնպիսի քանակությամբ, վորքան ստանում են կոլտնտեսությունում բարեխղճորեն աշխատող կոլտնտեսականները, և նույն գներով՝ կանխիկ վճարով։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Յեթե արտադնացի ընտանիքի անդամները հրաժարվում են կոլտնտեսության մեջ աշխատելուց, ապա այդ ընտանիքը սույն արտոնությունը չի վայելում, իսկ ինքը արտադնացը վայելում է 3-րդ հոդվածում նշված արտոնությունը։

5. Սահմանված տոկոսային այն հատկացումը, վոր բաժանվում է կոլտնտեսականների վրա հանրայնացված գույքին համապատասխան, մյուս կոլտնտեսականներին համաձայնաբար հիմունքներով, ամբողջապես տարածվում է նաև ալտադնաց կոլտնտեսականների գույքի վրա։

6. Կոլտնտեսական արտադնացիների ընտանիքները կոլտնտեսության մյուս անդամներին համահավասար վայելում են դեֆիցիտային ապրանքներ ստանալու և առողջապահական բոլոր արտոնությունները։ Վորակավորում ձեռք բերելու կամ այն բարձրացնելու նպատակով դպրոցներ, դատընթացներ և այլ ուսհիմնարկներ ուղարկելիս նախապատվություն տրվում է արտադնացիների ընտանիքի անդամներին։

7. Արտադնաց կոլտնտեսականների ընտանիքները կոլտնտեսության այլ անդամներին համահավասար վայելում են կոլտնտեսության աշակցությունը (բանջարանոցների մշակման համար ինվենտար, սայլ տրամադրել և այլն)։

8. Արտադնաց կոլտնտեսականներն ազատվում են տրե-

տեսութեան չհանրայնացված մասից տրվելիք գյուղատնտեսական հարկից, ներառյալ նաև վոչ-հողագործական վաստակը:

9. Տնտեսական մարմինների կողմից արտադնաց կոլտնտեսականների հետ կնքվելիք պայմանագրերում պետք է նախատեսել հետևյալը.

ա) արտադնացների ապահովել բնակարանով և պարենով.

բ) տնտեսական մարմինն իրական արժեքի չափով պետք է վճարի արտադնացի ուղեվորման ծախքը բնակավայրից մինչև աշխատավայր և (պայմանագրի ժամկետը լրանալիս) վերադարձի ծախքը.

գ) արտադնացի ճանապարհորդութեան բոլոր ուղերի համար վճարել որական 2 ու. 50 կ. որապահիկ:

10. Սույն արտոնութիւնները վայելում են.

ա) այն արտադնաց կոլտնտեսականները, վորոնք աշխատանքի յեն գնում տնտեսական մարմինների հետ կնքված պայմանագրերի համաձայն.

բ) այլ կոլտնտեսականներ, յեթե նրանք իրենց կատարած աշխատանքի մասին ներկայացնում են տնտեսական մարմնից տրված վկայական:

11. Այն արտադնաց կոլտնտեսականները, վորոնք կոնտրակտացիոն ժամկետը լրանալուց առաջ հեռանում են աշխատանքից, զրկվում են արտոնութիւններից:

II

ԲԱՆԱԿԱՆ ԱՐՏԱԳՆԱՑՆԵՐ ԱՌԱՆՁՆԱՑՆԵԼՈՒ ԿԱՄ ԻՐԵՆՑ
ԱՆԴԱՄ ԱՐՏԱԳՆԱՑՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱՐԿՄԱՆՆ ՈԺԱՆԴԱԿԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՐԽԻՆՆԵՐԻ ՀԵՏ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐ
ԿՆՔՈՂ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԽՐԱՆՈՒՍԵԼՈՒ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Սահմանել խրախուսանքի հետևյալ միջոցները այն կոլտնտեսականների նկատմամբ, վորոնք տնտեսական մարմինների հետ պայմանագրեր են կնքում բանվոր արտադնացիներ առանձնացնելու կամ պետական արդյունաբերութեան, տրանսպորտի, խորհրդատեսութիւնների, ինչպես և պետական շինարարութիւնների մեջ և սպառողական ու բնակչինարարական կոոպերացիայի կառուցողական աշխատանք-

ներում արտադնացների հավաքարկման ոժանդակելու մասին:

12. Բանվոր արտադնացիներ առանձնացնելու կամ նրանց հավաքարկմանն ոժանդակելու մասին տնտեսական մարմինների և կոլտնտեսութիւնների միջև կնքվող պայմանագրերում պետք է հատկապես նախատեսել, վոր տնտմարմինները կոլտնտեսութիւններին հատուկ միջոցներ կընձեռեն նրանց արտադրութիւնը բարելավելու համար, համաձայն այն կոլտնտեսականների թվի, վորոնք արտադնաց աշխատանքի մասին պայմանագրի կնքեն տնտմարմինների հետ:

13. ԽՍՀՄ Հողգործկոմատին և դաշնակից հանրապետութիւնների Ժողկոմխորհներին հանձնարարվում է գյուղատնտեսական մեքենաների դերադանց մատակարարում կազմակերպել այն կոլտնտեսութիւնների նկատմամբ, վորոնք զգալի քանակութեամբ արտադնաց կոլտնտեսականներ կառանձնացնեն:

14. Դաշնակից հանրապետութիւնների Ժողկոմխորհներին հանձնարարվում է աշխարհի կոլտնտեսութիւններին նախապատվութիւն տալ դպրոցներ և ուրիշ կուլտ-կրթական հիմնարկներ, մսուրներ, մանկական տներ և այլն կազմակերպելիս:

15. Սոցիալական աշխատանքի հիմնարկների (ճաշարաններ և այլն) կազմակերպման համար միջոցներ հատկացնելիս և աշխարհի ուրախութիւն սպառողական կոոպերացիան պարտավոր է նախապատվութիւն տալ այն կոլտնտեսութիւններին, վորոնք ամենից ավելի մեծ թվով արտադնացիներ են տալիս:

1. Սույն արտոնութիւնները վայելում են այն կոլտնտեսութիւնները, վորոնք կապահովեն բանվոր արտադնացիներ առանձնացնելու կամ նրանց հավաքարկմանն ոժանդակելու մասին տնտեսական մարմինների հետ կնքված պայմանագրերի իրական կատարումը:

ԱՐՏԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՐՏԱԳՆԱՅ ՄԵՆԱՏՆՏԵՍՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

17. Կիսով չափ իջեցնել վոչ-հողադործական վաստակից տրվող գյուղատնտեսական հարկն այն արտադնաց մեխատըն-տեսների նկատմամբ, վորոնք բարեխղճությամբ կատարում են իրենց պարտականությունները տնտմարմինների հան-դեպ:

18. Արտադնաց մեխատնտեսներն աշխատանքի վայրում ապահովվում են բնակարանով և սարքերով, ինչպես և ըս-տանում են ուղեվորման ծախքերի հատուցումները և որա-պահովը, արտադնաց կոլտնտեսականներին համահավասար (հոդ. 9):

IV

ԱՐՏԱԳՆԱՅՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱՐԿՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՁԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

19. Իրենց արտադրական պլանները կազմելիս կոլտըն-տեսությունները պետք է առանձին հաշվի առնեն մասնագի-տություն ունեցող կոլտնտեսականներին (աժխարդյունարե-րական բանվորներ, տորֆադործներ, հյուսներ, արադժա-գործներ, քարտաշներ և այլն): Կոլտնտեսություններն այդ կոլտնտեսականներին հնարավորություն պետք է տան ար-դյունաբերության մեջ, տրանսպորտում, խորհանտեսու-թյուններում աշխատելու համար, կոլտնտեսության աշխա-տանքի համար նրանցից թողնելով միայն ամենամահաբաժնի քանակություն:

20. Կոլտնտեսությունների վարչությունները պարտա-վոր են արտադնաց աշխատանքի ղեկավար մասին կոլտնտեսա-կաններից ղեկավար ստանալուն պես անհապաղ նրանց տեղե-կանքներ տալ այն մասին, վոր նրանք կոլտնտեսության ան-դամ են:

21. Արտադնաց աշխատանքի ղեկավար ցանկություն ու-նեցող կոլտնտեսականներին սպասեցնելու համար կոլտնտե-սությունների վարչությունները պատասխանատվության են յենթարկվում:

Կոլտնտեսությունների վարչություններին արգելվում է

ժամկետը լրանալուց առաջ աշխատանքից հեռ կանչել կոլ-տնտեսականներին:

22. ԽՍՀՄ Կոլտնտեսություններին Հանձնարարվում է 10 որվա ընթացքում կոլտնտեսություններին տալ անհրաժեշտ ցուցումներ՝ բանվոր արտադնացիներ առանձնացնելու ու յա-նուժի հավաքարկման գործում տնտեսական մասրկներին տժանդակելու մասին պայմանագրեր կնքելու և արտադնաց կոլտնտեսականների կողմից այդ պայմանագրերի չկատար-ման դեմ պայքարելու վերաբերյալ:

V

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՈՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ- ՆԵՐԸ

23. ԽՍՀ Միության որենսդրությունից մեջ մտցնել սույն վորոշումից բխող հետևյալ փոփոխությունները.

1) 1931 թ. գյուղատնտեսական միասնական հարկի կա-նոնադրության (ԽՍՀ Միության Որենքների ժողովածու, 1931 թ., № 19, հոդ. 171) 26-րդ հոդվածի «դ» կետը լրաց նեկ հետևյալ բովանդակությամբ.

«Դ» հարկումից լիովին ազատվում է տնտեսություն հանրայնացված մասը, ներառյալ նաև վոչ-հողադործական վաստակները, այն կոլտնտեսականների նկատմամբ, վորոնք կոնտրակտացիա յեն կապում աշխատելու պետական ար-դյունաբերության մեջ (այդ թվում՝ փայտամթերման, փայտի գետաշին փոխադրման, տարֆի մշակման և այլն), տրանսպորտում, խորհանտեսություններում, պետական շի-նարարություններում, ինչպես և սպասողական ու բնակ-չինարարական կոոպերացիայի կառուցողական աշխատանք-ներում: Կոլտնտեսականները կզրկվեն այս արտոնություն-ներից, յենթե կոնտրակտացիոն ժամկետի լրանալուց առաջ թողնեն աշխատանքը»:

2) Սույն կանոնադրության 64¹ հոդվածը լրացնել հետե-վյալ բովանդակությամբ—Արտոնություններ արտադնացի-րին:

«64¹. Յեթե արտադնաց մեխատնտեսը կոնտրակտացիա յե կապում աշխատելու պետական արդյունաբերության մեջ (այդ թվում՝ փայտամթերման, փայտի գետաշին փոխա-

զրման, տորֆի մշակման և այլն), տրանսպորտում, խորհրդարանում, պետական շինարարությունում, ինչպես և սպառողական ու բնակչության արտադրական կոտայերացիայի կառուցողական աշխատանքներում, առաջ նրա տնտեսությունը գյուղատնտեսական միտնարկը սահմանելիս, այն վատապահ, վորը ձևը և բերված այս աշխատանքներում, կիսով չափ հանվում և այն նորմաներից, վորոնք յուրյն են տրված 47-րդ հոդվածում: Տնտեսական մարմնի հետ կնքած պայմանագրերը խախտելու դեպքում արտադնացը զրկվում է այս իրավունքից»:

3) Գյուղատնտեսական արտելի որինակելի կանոնադրություն (ԽՍՀՄ Որենքների ժողովածու, 1930 թ., № 24, հոդ. 255) 15-րդ հոդվածի ծանոթությունը հաստատել հետևյալ խմբագրությունը—ծանոթություն. Արտադնաց զրադմունքի միջոցով արտելի անդամների վատապահ գումարներից հատարական Փոնդերին հատկացում է կատարվում աշխատավարձի 3-ից մինչև 10 տոկոսի չափով: Այս սահմաններում հատկացման չափը վորոշում է արտելը, կամ կոլարնամիբավորումը:

Սակայն այս հատկացումից ազատվում են այն արտադնացները, վորոնք կոտորակապիս յեն կապում աշխատելու պետական արդյունաբերությունում մեջ (այդ թվում՝ փայտամթերման, փայտի դետային փոխադրման, տորֆի մշակման և այլն), տրանսպորտում, խորհրդարանությունում, պետական շինարարությունում, ինչպես և սպառողական ու բնակչության արտադրական կոտայերացիայի կառուցողական աշխատանքներում: Արտադնաց կոլարնտեսականները կզրկվեն այս արտոնությունից, յեթե կոտարակապիս ժամկետի լրանալուց առաջ թողնեն աշխատանքը»:

ԽՍՀ Միութայն Կենտրոնական

Գործադիր Կոմիտեյի նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀ Միութայն Ժողովրդական

Կոմիտայրների Խորհրդի նախագահ՝

Վ. ՄՈԼՈՏՈՎ (ՍԿՐՅԱԲԻՆ)

ԽՍՀ Միութայն Կենտրոնական

Գործադիր Կոմիտեյի Քարտուղար՝

Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՅԵ

1931 թ. հունիսի 30

98

ՀԱՄԿ (Բ) 4 ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ
ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԽՍՀ-Ի
ԲԱՆՎՈՐԱԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ ՏԵՍՏՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

28/8 - 1931 թ.

ԱՐՏԱԳՆԱՅՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՅԵՎ ՏՆՏՈ Ր-
ԳՄՆՆԵՐԻ ՈՒ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ
ՊՈՅՄԱՆՍԳՐԵՐ ԿՆՔԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կենտրոնական Վեր. Հանձ. և Բանդյուդեսչություն 1931 թ. հունիսի 30-ի կատարած ստուգումն արտադնացությունը գեկրեթի կիրառման վերաբերյալ հայտարարեց մի շարք թերություններ և խեղաթյուրումներ արտադնացություն կազմակերպման գործում:

Դրանց վերացման համար ԿՎՀ նախագահությունը, ԽՍՀՄ Բանդյուդեսչության Կուլեգիան, ԽՍՀՄ Աշխատող-կոմատին, Ժողկոմխորհին, Հողժողկոմատին և Կոլտնտիկներին առաջարկում են կիրառել հետևյալ միջոցառումները:

1. ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1. Սահմանել, վորպես կանոն, վոր հարվածային շինարարություններին, նոր գործարաններին և միութենական արդյունաբերություն կարևորագույն ձեռնարկություններին ու տրանսպորտին բանուծ մատակարարելու համար առաջին հերթին ամեն մի տնտրգանի տրամադրվում է վորոշ շրջան (կամ շրջանի մի մասը): Հավաքարկման շրջանների բաշխումը տնտրգաններին միջև կատարում են Աշխատողկոմատը և նրա որդանները՝ համաձայնություն դալով տնտրգաններին և կոլտնտեսական սխտեմի հետ: Մինչև սույն թվի նոյեմբերի 1-ը Աշխատողկոմատը, Ժողտնտխորհը և Կոլտնտիկները ԿՎՀ և ԲԳՏ-ին պետք է ներկայացնեն դեկուցում սույն վորոշման կիրառման մասին:

2. Աշխատանքի կազմակերպման դեկավարություններն ու ձեղացները և կոլտնտեսություններում արտադնացություն

99

դործը կանոնավորելու համար դառնել անհրաժեշտ չըջկողմանա միութենաների կողմից պարզ աշխատանքային բալանս կազմելը, վոր հիմնված լինի կոլտնտեսութեանների արտադրական պլանների վրա: Կոլտնտեսութեանների 1932 թ. արտադրական պլանները կազմելիս նախատեսել կոլտնտեսական վորտեյալ բանվորների (հյուաներ, ատաղձագործներ, քարտաշներ, դարբիններ, փականագործներ, քարածխային բանվորներ և այլն) հաշվառումը: Հանձնարարվում է կոլտնտեսներին մի դեկադի ընթացքում տալ այս խնդրի առթիվ անհրաժեշտ ցուցումներ:

3. Բանվորներ համաքարկելու համար սահմանել հետևյալ կարգը.

Աշխտողկոմատը և նրա որդանները տնտմարմինների համար վորտեյում են համաքարկման չըջանները:

Բանվորական ուժի պահանջվող կոնտրոլ թվերը հատկվում են միջև համաքարկման չըջանները: Կատեգորիկ կերպով արգելվում է կոնտրոլ թվերն առանձին դեղեկներ և կոլտնտեսութեաններին հասցնելը:

Բանվորական ուժի պահանջի հայտերը պետք է կազմել բոլոր յետաձայնների (խորհանտեսութեանների համար սեղոնային), վոր տնտմարմինները պետք է ներկայացնեն Աշխատանքի Կոմիտեի արտի որդաններին, հիշյալ կոմիտեի սկզբելուց մի ամիս առաջ: Աշխտողկոմատի որդանների մի դեկադի ընթացքում պարտավոր են ուսումնասիրել ու հաստատել տնտմարմիններից ստացած հայտերը և նշել բանուժի համաքարկման չըջանները:

2. ՏՆՏԱՐԱՄԻՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿՈՂՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐ ԿՆԲԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Տնտմարմինների կողմից կոլտնտեսութեանների հետ պայմանագրեր կնքելու համար սահմանել հետևյալ կարգը.

1. Տնտմարմինները կոլտնտեսութեանների վարչութեաններին հետ կնքում են պայմանագրեր, պարտավորեցնելով նրանց բանվորական ուժ համաքարկելու դործում ցույց տալ ակտիվ աջակցություն:

Պայմանագրերը կնքվում են միմիայն կոլտնտեսութեաններին հետ: Տնտմարմինները վոչ մի պայմանագիր չպետք է կնքեն յերկրային կոլտնտեսութեանների կամ չըջմիութեանների հետ:

2. Բացի տնտմարմինների և կոլտնտեսութեանների միջև կնքվող պայմանագրերից, պարտագիր է նաև պայմանագրի կնքումն անհատ արտադնացների հետ: Ձեռնարկութեանները պայմանագիր են կնքում անհատ արտադնացի հետ, վորտեյ հիշատակում են արտադնացի աշխատանքի պայմանները ձեռնարկութեան մեջ:

3. Տնտմարմինների և կոլտնտեսութեանների միջև կնքվող պայմանագրերը պետք է կնքեն արտադրական ոգնութեան ցույց տալու բնույթ և բովանդակեն կոնկրետ պարտավորութեաններ, վորտեյ հնարավոր լինեն կատարելու թե չըջտնտմարմինների և թե կոլտնտեսութեանների կողմից: Նրդեկել պայմանագրերում զուտ առևտրական բնույթ կրող պայմաններ մտցնելը, ինչպիսիք են պայմանագրանցման սույթ և այլն:

Պայմանագրերի կնքումը պետք է կատարել կոլտնտեսական լայն հասարակայնութեան մասնակցութեամբ:

4. Համարել սխալ և կառավարական դեկրետի կռպիտ խեղաթյուրում այնպիսի պայմանագրերի կնքումը, վորտեյ կոլտնտեսականները վերցվում են պարտագիր կարգով և յերբ արտադնաց կոլտնտեսականի աշխատավարձը ստանում է, վոչ թե ինքը կոլտնտեսականը, այլ կոլտնտեսութեանը, վորը և նրա հետ հաշիվ է տեսնում համաձայն նրա աշխտերի:

Առաջարկել Աշխտողկոմատին, Կոլտնտեսներին և տնտմարմիններին բոլոր նման պայմանագրերն անհապաղ վերացնել:

5. Չնայած կառավարական դեկրետով արտադնացութեան դուրս յեկողներին արգելք հանդիսանալուն՝ ուղղակի արդեկելուն, կոլտնտեսութեանների վարչութեանները («Ձարյա» Արևմտյան Սիբիր, Դուբրովնու գյուղ, «Ժուրավնինսկի Պախար», Արևմտյան Սիբիր, «Վոսխոդ» Ուրալ, Չերվոնո-Արմեյսկայա Չորակա», Մոսկի սոցիալիզմ, Ուկրաինա, Նոյմոյսկի գյուղ) համառ կերպով արգելադրում էյին արտադնացութեանը, չեյին տալիս անհրաժեշտ տեղեկանքներ, առանձին կոլտնտեսականների արտադնացութեան համար հանում էյին կոլտնտեսութեան ցուցակից:

Կենտր. վերտ. հանձնաժողովի նախագահութեանը և ԽՍՀՄ ԲԳՏ. առաջարկում են կոլտնտեսութեաններին դատական պատասխանատվութեան յենթարկել այդ կոլտնտեսութեանների վարչութեաններին:

3. ՀԱՎԱԲԱՐԿՄԱՆ ԱՊԱՐԱՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

1. Առաջարկել տնտնարմիններին վերանայել հավաքարկողներին կազմը՝ նրանց կայունացնելու նպատակով: Վերադառնալ հավաքարկողներ պետք է առաջ քաշել տոկոսն բանվորներ, քաղաքականապես պատրաստված, վերոնք կարողանան գյուղում կատարել մասնաշահյան քաղաքական աշխատանք բանվորական ուժի հավաքարկման գործը կազմակերպված առաջ տանելու համար:

Ամեն մի հավաքարկողի ամրացնել հավաքման վորոշ շրջանի մինչև արտադնացների հավաքարկման ավարտումը: Ամեն մի հավաքարկողի վրա անձնական պատասխանատվություն դնել լրիվ կատարելու իրեն կցված շրջանի հավաքարկման պլանը:

Տնտրողանները սխտեմատիկ հսկողություն պետք է ունենան հավաքարկողների աշխատանքների վրա, պարբերաբար ձևանարկության պատասխանատու ներկայացուցիչներ ուղարկելով նրանց աշխատանքներին ծանոթանալու համար:

2. Արմատակն պետք է բարելավել հավաքարկողներին աշխատանքի միջոցառումը: Հավաքարկողին իր աշխատանքները պետք է կատարել կոտնտեսական լայն հասարակայնության միջոցով, գործակցության կանչելով կոտնտեսությունների վարչություններին և գյուղատնտեսներին և արտադրի Կ.Գ.Կ. և Ժողկոմխորհի արտադնացության մասին ղեկընտրել լայն բացատրությունը:

4. ԱԱՐՏԱԳՆԱՅՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԿՈՒՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՍՏԵՄՈՒՄ

1. Կենտ. վերստ. հանձնաժողով և ԲԳՏ գտնում են, վոր կոտնտեսականի սխտեմի կարևորագույն աշխատանքներից մեկը պետք է դառնա արտադնացության կազմակերպման աշխատանքը: Արտադնացության մասին կառավարական ղեկընտրել հաջող կիրառման և տնտնարմինների կողմից կոտնտեսությունների հետ պայմաններ կնքելու գործում կոտնտեսական սխտեմը կրում է լրիվ պատասխանատվություն:

Առաջարկել կոտնտեսներին լայն բացատրական աշ-

խատանք կատարել արտադնացության խնդրի մասին, ձգտելով, վոր կառավարության ղեկընտրել արտադնացության մասին և նրանց տրվող արտոնությունները լայն տարածվեն մասնաշահյան մեջ:

Խնդրել Համ. արդյունաբերության կենտ. խորհ. տալ հատուկ դիմումներ վորդյունություններին, վոր նախք ակտիվ կերպով ժամանակն արտադնացության կազմակերպմանը, տնտնարմիններին և կոտնտեսություններին ցույց տալով հարկավոր աջակցություն:

2. Արտադնացության կազմակերպման գործում, կոտնտեսական սխտեմի ղեկավարություն ու պատասխանատվություն ուժեղացնելու համար դրանի անհրաժեշտ Կոտնտեսներին աշխատանքի սեկտորին կից կազմակերպել արտադնացության դժուր գրադվող վնջություն խմբակ. նույնպիսի խմբակներ կազմակերպել նաև Հանրապետական յերկրային կոտնտեսություններին կից, իսկ ջրային կոտնտեսություններում ունենալ արտադնացության կազմակերպման տեսուչներ:

Յուրը և միջակ կալանատարություններում նշանակել վարչության անդամներից մեկին, վորն անմիջականորեն պատասխանատու լինի արտադրության կազմակերպման գործում: Վարչության այդ անդամի վրա պատասխանատվություն դնել հետևելու արտադնացության մասին յերաժ կառավարական ղեկընտրել արտոնությունների կիրառման և հոգսու արտադնացների ընտանիքի մասին:

3. Պարտավորեցնել Կոտնտեսներին ու նրա տեղական օրդաններին ունենալ խիստ հսկողություն և ստուգել կառավարական ղեկընտրել արտադնացների ընտանիքներին մասին: Ինչ կոտնտեսությունների վարչությունները, վորոնք արտոնություններով չեն ապահովում արտադնացներին յենթարկել խիստ պատասխանատվության:

Առաջարկել շրջկոտնտնություններին, միջերկրներ լայն ժամանակ կապակցությամբ, անմիջապես ստուգել, ինչ արտադնացների ընտանիքներն ինչպես են ապահովված միջերկրներով:

5. ԱՐՏԱԴՆԱՑՆԵՐԻ ՊԱՐԵՆԱՎՈՐՄԱՆ ՅԵՎ ԿՈՒԼՏ-
ԿԵՆՑԱՂԱՑԻՆ ՍՊԱՍԱՐԿՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արտազնացների բաժարար պարենավորումը և կուլտ-
կենցաղային սպասարկումը խթան և հանդիսանում բանվոր-
րական ուժի կազմակերպված հավաքարկման և, վերջինս
վճարկան պայման, հոսունություն ղադարեցման համար:

Տնտրողանները և պրոֆիտություններն աշխատանքի աշխ-
կարեորադույն մասին անհրաժեշտ ուշադրություն չեն
հատկացրել, վորի հետևանքով մի շարք կառուցումների վրա
և ձեռնարկություններում ղղացվում են աղաղակող պակա-
սություններ:

ԿՎՀ. Նախագահությունը և ԲԳՏ Ժողկոմատը վորչում
են արտազնացության պարենավորման կազմակերպման և
նրանց կուլտ-կենցաղային կարիքների սպասարկման (սնունդ
բնակարան և այլն) անմիջական պատասխանատվություն յեն-
թարկել պատասխանատվության հետևյալ ձեռնարկություն-
ներում և խորհանտեսություններում:

1. Նաղեծղինակի դործարանի, ՁՐԿ և քաղադրաժ-
նի ղեկավարներին 2400 արտազնաց կուլտեսականների տե-
ղավորման դործում ցույց տված հանցավոր բյուրոկրատական
վերաբերմունքի համար, արտազնացների ժամանման պահին
բնակարան պատրաստ չունենալու, նրանց բանվորական մա-
տակարանում դործի վիժեցման, սանիտարական սպասարկ-
ման միանգամայն րացակայության և մի շարք անկարգու-
թյունների համար, վորոնք պարզվել են ԲԳՏ քննության
հետևանքով:

2. Մակեյկովսկու շինարարության ղեկավար աշխատող-
ներին (մետաղադործական դործարան)՝ դեպի արտազնաց-
ների կենցաղային պայմանները ցույց տված անկարգ, ան-
հոգ վերաբերմունքի (անկողինային պարագաներ չի մատա-
կարարվել, յերբ դրանցից յեղել են պահեստում), բարակ-
ների հակասանիտարական վիճակում պահելու համար և
այլն:

3. Ֆեդորովսկի խորհանտեսության ղեկավարին (ՈՒԿ.
ՍՈՀ), վորը բանվորներին գետեղել և անտանելի հակասանի-
տարական պայմաններում (չինությունը աղտոտված և կող-
քին դանկող խողանոցից):

4. Կրասնոյարսկի խորհանտեսության ղեկավարին

(ՈՒԿՍՈՀ), բարակները հակասանիտարական պրոպեդան
մեջ պահելու, բանվորներին սպաններ չտալու հա-
մար տյն ժամանակ, յերբ պահեստում աղաղխոք կային:

5. Դրուզյենովի խորհանտեսության ղեկավար (կենտ.
ուհանող շրջան) արտազնաց բանվորների համար ան-
բաժարար բնակարանային պայմաններ ստեղծելու, բնակարան-
ների հակասանիտարական դրություն գեմ վող մի պայքար
չմղելու համար:

6. «Բայլելիկ» խորհանտեսության ղեկավարին (ՈՒԿ.
ՍՈՀ) արտազնացներ ընդունելու նպատակով շենքեր չպատ-
րաստելու համար, վորի հետևանքով նրանցից շատերը մնա-
ցել ելին բացօթյա, մասնավորապես խիստ պատասխանա-
տվության յենթարկել արտադրական շրջանի վորիչ Կ. Շու-
րովին, վոր անապատում աշխատելու ժամանակ, խիստ չո-
վին հրաժարվել և ջուր տալ, պատճառաբանելով արտա-
դրական հանձնարարումների լրիվ չկատարած յենեկը:

7. Առաջարկել Ոսկրայնայի ԿՎՀ և ԲԳՏ, Ուրալյան և
Կենտրոնական Սեանողային ԲԳՏ-ին տեղական դատախազա-
կան մարմինների հետ անմիջապես քննություն կատարել
վերոհիշյալ փաստերի մասին, հանցավորներին դատի տալ և
յենթարկել կուլակցական պատասխանատվության: Մի
ամսվա ընթացքում հայտնել ԿՎՀ և ԲԳՏ այդ դործերի առ-
թիվ կայացած վորոշումների մասին:

8. Առաջարկել Հանրապետական յերկրային (շրջանային)
վերստ. հանձ. և ԲԳՏ պրոֆիտությունների և տնտրողանե-
րի հետ միասին կազմակերպել խոչոր ձեռնարկություններ-
ում, կառուցումների վրա, խորհանտեսություններում լայն
հասարակական ստուգում արտազնացների մատակարարման
հետ ծանոթանալու և այդ, իսկապես, կարեորագույն յերեղ-
րում ձեռք բերելու վորոշակի և լուրջ նվաճումներ, առանձին
ուշադրություն դարձնելով բնակարանային շինարարության
և հասարակական սննդի վրա:

9. Յերկու ամսից հետո ԿՎՀ պրիդելիտաժի նխատում յսել
Սչիսոդեկմատի, ԺՏԳՈ և Կոլանտեկենտրոնի հաղորդագրու-
թյունները սույն վորոշման կիրառման մասին:

10. Կոլանտեսական - կուլերատիվ յարակին հետևել
սույն վորոշման կիրառման ընթացքին:

Համ. ԿԿ(Բ) ԿՎՀ Ժողկոմի նախագահ և իՍՄՄ ԲԳՏ Ժող
կոմի տեղակալ՝ ԱՆՏԻՊՈՎ.

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ԽՍՀՄ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ, ԽՍՀՄ ԺՈՂՏՆՏ-
ԽՈՐՀԻ, ԽՍՀՄ ԿՈՒՆՏԱԿՆՏՐՈՆԻ

1931 թ. սեպտեմբերի 28, № 263

Բանվորներ հավաքակելու համար ՏՆՏՐՈՂԱՆՆԵՐԻ
Կողմից Կույսնեստուբյուկների հետ պայմանագրեր
կնքելու մասին

ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿՊ սույն թվի հունիսի 30-ի արտագնա-
յության մասին վորոշման գործնական կիրառման ստու-
գումը ցույց տվեց, վոր կոլտնտեսականների հետ պայմանա-
գրեր կնքելով բանվորական ուժ հավաքակելու նոր ձևը
տեղի յն ունենում չափազանց դանդաղ, կատարվում է մի-
շարժ հիմնական թերություններով և չեղումներով՝ կառա-
վարական գերեկախիցներ, այսինքն՝

ա) ԿԳԿ և ԺԿՊ արտագնացության մասին վորոշման
մասնագիտական բացատրական աշխատանքներն ընթանում են
միանշանակ անբավարար։ Արտագնացների արդյունությունն
րի մասին բոլոր կոլտնտեսությունները չեն տեղեկացել։

բ) Մի քանի գյուղխորհուրդների և կոլտնտեսություն-
ների վարչություններ չարժանակում են մինչև հիմա հետ պա-
հել արտագնացներին և հետ կանչել ձեռնարկություններին,
խորհրդատեսությունների և շինարարությունների աշխա-
տակիցներին։ Առանձին կոլտնտեսությունները մինչև իսկ
կոլտնտեսությունից հանում են այն անդամներին, վորոնք
գնացել են արտագնաց աշխատանքների («Զարյա», «Նովայա
ժիզն», կոլտնտեսության, Կենտրոնական սեռահոգային շր-
ջան)։

գ) Աշխատանքի որդանները չեն ղեկավարում կոլտնտե-
սություններին հետ կապվող պայմանագրերի աշխատանքները
և չեն ել օտուգում նրանց փաստական կիրառումը, չնայած
տեղի յն ունեցել կոպիտ խախտումներ։

դ) Մի շարք շրջանային աշխրատներ (Կ. Ս. չրջան,
Արևմտյան Սիբիրի, Լենինգրադի և այլն), նաև Ուկրաին-
ային ՍՍՀ և Բել. ՍՍՀ Աշխրատները կանգնել են օխալ
ձանապարհի վրա, բոլոր տնտրողանների համար հրատարա-
կելով տիպային պայմաններ, վոր արգելվում են տնտրողան-
ները և ձեռնարկությունների նախաձեռնությունը, կոլ-

տնտեսությունների հետ ավելի գործնական փոխհարաբու-
թյուններ ստեղծելու, ինչպես և պայմանագրեր կնքելու գոր-
ծում։

ե) Յեղել են կոլտնտեսությունների հետ պայմանագրեր
կնքելու կարգի և տնտրողանների ու կոլտնտեսությունների
փոխհարաբերությունների մասին կառավարական ղեկեկ-
տիվների կոպիտ խախտումներ։ Որինակ՝ տնտրողանների մեջ
ձգտում է նկատվում բանվորական ուժի հավաքակումը
ձեռնարկել վորպես կոլտնտեսության կողմից տնտրողանի հա-
մար բանվորական ուժ մատակարարելու պարտավորություն
մինչև այն աստիճան, վոր բանվորական ուժի պակասության
հետևանքով արտագրության կանգ առնելու դեպքում վոր-
տնտեսությունը կրում է նյութական պատասխանատվու-
թյուն (Սարգսյանի տիպական պայմանագրերը, Յեկատե-
րինայի յերկաթգծի ղեկեկցիայի պայմանագրերը, Վասիլովս-
կիի շրջ. կոլտնտեսության հետ և այլն)։

զ) Մի քանի պայմանագրերում նախատեսված է կոլ-
տնտեսություններին վճարել դումարներ, վորոնց արտագրու-
թյունը բարելավելու համար ի հաշիվ արտագնացների։

է) Կոլտնտեսականների հետ միշտ չեն, վոր կապվել են
անհատական պայմանագրեր։ Յեղել են դեպքեր, յերբ ան-
հատական պայմանագրերը փոխարինել են արտելի ավազնե-
րի հետ կապվող պայմանագրերով (Բել. ՍՍՀ Աշխրատ-
տի վորոշումը)։

զ) Մի քանի աշխատանքի որդաններ գեո մինչև այժմ
ել բանվորներ հավաքելու պատվերին մոտենում են ֆորմալ
կերպով։ Հաճախակի պատահել են դեպքեր, յերբ մի քանի
տնտրողանների տրվում է միևնույն շրջանը բանուժ հավա-
քելու, առանց ցույց տալու հատկապես թե տնտրողաններից
ամեն մեկը վոր գյուղխորհուրդին կարող է ղեկել բանուժ հա-
վաքելու համար։ Թույլ է նաև աշխատանքի որդանների վե-
րահակողությունը, վորի հետևանքով դեռ տեղի յն ունենում
բանուժի հավաքակման դեպքեր առանց աշխատանքի որ-
դանների պատվերների։

Նշված թերությունները վերացնելու և տնտրողանների
կոլտնտեսությունների հետ կապված պայմանագրերի պրակ-
տիկայի լավացման համար ԽՍՀՄ Ժողտնտխորհը, ԽՍՀՄ
Կոլտնտեսականորնը համաձայնության դալով Համ. Պրոֆ-
միութ. Կենտխորհրդի հետ, համապատասխանեցնելով Համ.
Կ(բ)Կ կվՀ նախագահության և ԽՍՀՄ ԲԳՏ սույն թվի որո-

տոսի 28-ի վորոշումներին («ԽՍՀՄ ԿԳԿ տեղեկատու» 10|9-31 թ.) վորոշում են:

1. Բանվորներ հավաքարկելու պայմանագրեր տնտրողանները կարող են կնքել բացառապես և անմիջականորեն կողմնակցությունների վարչությունների հետ: Բոլոր պայմանագրերը, վորոնք կնքվել են կողմնակցությունների հետ, սույն վորոշման հրատարակման մոմենտից վերադրվում են:

սույն վորոշման հրատարակման մոմենտից վերացվում են:

2. Տնտեսական կազմակերպություններին կողմնակցությունների հետ պայմանագրեր կնքելիս, արգելվում է պարտավորեցնել կողմնակցություններին, իսկ վերջիններին՝ իրենց վրա պարտավորություններ վերցնել անմիջականորեն բանվորներին հավաքարկում սրտաբանելու: Հավաքարկման գործի ամբողջ աշխատանքները, վորպեսիք են՝ հարկավոր պրոֆեսիաների բանվորներին ջոկելը, նրանց ուղարկումն աշխատանքի տեղը և այլն, կատարվում են իրենց տնտեսական որդանների ուժերով:

3. Պայմանագրերում կողմնակցությունները պարտավոր են արտադրացություն հավաքարկման գործում ցույց տալ տնտրողաններին համապատասխան աջակցություն, կազմակերպելով կողմնակցության աշխատանքները լավագույն ձևով, ներկայացնելով հավաքարկողներին իրենց արտադրական և բանվորական պլանների և կողմնակցության աշխատանակ անդամների ցուցակները, նշելով նրանց վորակը, կողմնակցություններին, մենատնտեսներին մեջ մասնայական և բացատրական աշխատանքներ կատարելով, կարգավորելով աշխատավորական ուսուցանների հաշվառումը և այլն:

4. Տնտրողանները կողմնակցությունների հետ կնքած, իրենց պայմանագրերում պետք է նախատեսեն կամ նշությունների տեխնիկական ոգնություն (գյուղատնտեսական մեքենաների վերանորոգում, դարձնողի սարքավորում, վերանորոգման արհեստանոց, տնտրողաններին անպետք նյութերի հանձնումն կողմնակցություններին և այլն) կամ դրա տեղ կողմնակցությանը նրա արտադրության լավացման համար տան վորոշ դրամական հատուցում, համաձայն ԽՍՀՄ Աշխատողների սեպտեմբերի 21-ի, 1931 թ. № 260 վորոշման:

Բացի դրանից, տնտրողանները պայմանագրերով կարող

են իրենց վրա վերցնել կողմնակցության տնտեսական դրույթան բարելավման նպատակով վորոշ կազմակերպական արտադրական աշխատանքներ (աշխատանքի կազմակերպում, աշխատանքի հաշվառման կարգավորում և այլն):

5. Արգելել տնտրողաններին պայմանագրերում նախատեսելու կողմնակցությանի աշխատավարձի մձարումը կողմնակցության վարչության միջոցով, ինչպես և արգելել նախատեսել պայմանագրերում կողմնակցությունների աշխատավարձից վորևե տոկոսներ հանելու միջոցով մձարումներ տնելը՝ կողմնակցության, նրա արտադրության բարելավման համար:

6. Ամբողջ կողմնակցության մասաններին սոցիալիստական արդյունաբերության և գյուղատնտեսական ձեռնարկություններում ներգրավելու դործն ասքահովելու, ինչպես և ապագայում պայմանագրեր կնքելու ժամանակ հնարավոր թյուրվաղությունները կանխելու համար, պայմանագրեր չկնքել առանց նույն խնդիրները նախապես քննելու կողմնակցությունների ընդհանուր ժողովում:

7. Արգելել աշխատանքի չըջանային որդաններին և չըջանային կողմնակցության բանվորներին հավաքարկման կոնտրոլ թվերը հասցնել գյուղերը և կողմնակցությունները: Շըջանային աշխատողները (հանրապետական) կոնտրոլ թվերը հասցնում են միայն մինչև չըջանների կենտրոնները:

Շըջանային աշխատանքի որդանը, հիմնվելով կողմնակցությունից ստացած բանվորական ազատ ուժի քանակի տեղեկությունների վրա, ունենալով կողմնակցության արտադրական պլանի աշխատանքային բալանը, նաև տեղեկություններ ստանալ չըջանի աշխատանքի ընդունակ գյուղական արդարեակցության մասին, նշում է տնտրողաններին, թե վոր գյուղում նրանք կարող են բանվորներ հաքավարկել և վոր կողմնակցության հետ պայմանագրեր կնքել: Այդպիսով աշխատողանները չպետք է թույլ տան միևնույն գյուղում մի քանի տնտրողանների կատարել միևնույն պրոֆեսիայի բանվորների հավաքարկում:

8. Տնտրողանները կարող են պայմանագրեր կնքել միայն այն կողմնակցությունների հետ, վորոնք դնվում են Աշխատողների կողմից հավաքարկման համար իրենց տրամադրված չըջաններում:

Նեխություն վերցրած ձեռնարկությունները կարող են

իրենց յենթաշէֆ կողմնատեսություններում անցկացնել բանվորական ուժի համաքարկում անկախ նրանից, թե նրանք առկայված են այդ նույն գյուղին, թե վոչ: Այդ դեպքում շէֆ ձեռնարկությունները համաքարկման բոլոր դեպքերի և ժամկետի մասին պետք է նախապես հայտնեն՝ ՌՍԳՍ-ում չըջանային (յերկրային) աշխատանքի որդանին, իսկ միութենական մյուս հանրապետություններում՝ կողմնատեսություն զործելու վայրի Աշխտողկոմատին:

9. Արդելվում է համաքարկված կողմնատեսականներին կողմից մի անձի միջոցով ընդհանուր պայմանագիր կնքելը:

Անհատական պայմանագրեր պետք է կնքել թե մենատնտես և թե անհատ կողմնատեսական արտադնացիների հետ:

10. Սահմանել, Վոր բանվորական ուժ համաքարկելու պայմանագրերը մշակում են անմիջականորեն իրենք՝ տնտրգանները, հիմնվելով իրենց վերադաս տնտրգանների ցուցմունքների վրա:

Սրա համապատասխան վերացնել աշխատանքի որդանների վերամշակած տիպային պայմանագրերը, վորոնք կնքվել են արդեն կողմնատեսությունների և տնտմարմինների միջև:

11. Տիպային պայմանագրերը, վորոնք մշակված են տնտրգանների կողմից, և կողմնատեսությունների հետ արդեն կնքված պայմանագրերը, վորոնք չեն համապատասխանում սույն վորոշման, վերացնել: Տնտրգանները պետք է դրանց վոխարեն կնքեն նոր պայմանագրեր:

12. Տնտրգանների (ձեռնարկությունների, շինարարությունների, խորհատեսությունների) հետադա պայմանագրերը կողմնատեսությունների հետ յենթակա յին անարյման զբանցման հանրապետական, չըջանային, յերկրային կամ ռայոնական աշխատանքի որդաններում: Իրա համար բարր տնտրգաններն իրենց կնքած բոլոր պայմանագրերից մեկական որինակ անձամբ կամ յիստով պետք է ներկայացնեն Աշխտողկոմատի որդաններին՝ պայմանագրերը կնքելուց հետո 5 օրվա ընթացքում:

Աշխատանքի որդանները, պայմանագրերի զբանցման ժամանակ պարտավոր են ճշտել թե ստացված պայմանագրերը վորքան համապատասխան են կառավարական դերեկտիվների հետ՝ բանվորների համաքարկման ժամանակ տնտրգանների և կողմնատեսությունների ունենալիք հարաբերությունների մասին:

13. Շըջանային աշխտողաններում անպայման սահմանել կնքված պայմանագրերի հաշվառում: Հաշվառումը կատարվում է հետևյալ ձևով ա) յե՞րբ և կնքված պայմանագրեր, բ) վո՞ր տնտրգանի և կողմնատեսության մեջ է կնքված արայմանագրեր, գ) վո՞րքան բանվոր կա համաքարկելու և ի՞նչ պրոֆեսիաների դ) համաքարկման ժամկետը, ե) պայմանագրերի ուժի ժամկետը:

14. 1931 թ. նոյեմբեր - դեկտեմբեր ամիսներին սահմանել տնտրգանների և աշխտողանների հաշվետվություն՝ տնտրգանների և կողմնատեսությունների մեջ մղվող պայմանագրեր կնքելու կամպանիայի ընթացքի մասին:

ա) Ամեն ամսի 1-ին, 11-ին, 21-ին չըջանային աշխտողաններն ուղարկում են իրենց վերադաս որդան հանրապետական Աշխտողկոմատին կամ չըջանային աշխատիչներին տեղեկանք (համաձայն 13-րդ հոդվածում ցույց տված ձևի դեպքում) կնքված յուրաքանչյուր պայմանագրի մասին:

բ) Հանրապետական աշխտողկոմատները ՌՍՀՄ Աշխտողկոմատին տեղեկություն են ներկայացնում ամսի 20-ին առաջին դեկադի, 30-ին յերկրորդի, 10-ին՝ յորրորդի ընթացքում կապված պայմանագրերի մասին հետևյալ ձևով, ամեն մի տնտեսություն առանձին ճյուղի կապած պայմանագրերի քանակը և վորքան բանվորի համար:

գ) Տնտմիավորությունները ՌՍՀՄ Ժողտնտխորհին (աշխատանքի սեկտորի) տեղեկություններ են ներկայացնում համաձայն ՌՍՀՄ Ժողկոմխորհի 1931 թվի սեպտ. 11-ի:

15. Պարտավորեցնել միութենական հանրապետությունների աշխտողկոմատներին, կոլտնտկենտրոսներին, չըջանային աշխատանքի բաժիններին և կողմնատեսություններին նաև ՌՍՀՄ-ի Ժողկոմխորհի բոլոր տնտմիավորումներին մի դեկադի ընթացքում առաջ քաշել արտադնացություն և տնտրգանների ու կողմնատեսությունների միջև կնքված պայմանագրերի համար պատասխանատու անձնավորություններ, և նրանց ցուցակները ներկայացնել ՌՍՀՄ Աշխտողկոմատ, ՌՍՀՄ-ի կոլտնտկենտրոս, ՌՍՀՄ-ի Ժողտնտխորհ, ըստ պատկանելության:

16. Առաջարկել բոլոր տնտմարմիններին մի ամսվա ընթացքում վերանայել իրենց համաքարկման ապաքառորդացնելով այն վորձված, քաղաքականապես դրադետ, վորակավոր աշխատավորներով, վորոնք ծանոթ լինեն թե ար-

տաղաթխած պայմաններին և թե հնարավորութեան չափ
համաքարկման շրջանին:

Ամեն մի համաքարկողի ամրացնել իր համաքարկման
շրջանին մինչև համաքարկման ավարտումը, դնելով նրա վրա կըց-
ված շրջանի համաքարկման աշխատանքների պատասխանա-
տվութիւնը:

Տնտրողանները պետք է սահմանեն համաքարկման աշ-
խատանքների անստիճանի ստուգում, պարբերաբար հա-
մաքարկման շրջաններն ուղարկելով իրենց պատասխանատու
ներկայացուցիչներին:

17. Աշխատանքի որդանները, պրոֆմիտութիւնների կազ-
մակերպութիւնների հետ միատեղ, պարտավոր են կազմա-
կերպել մշտական ստուգում, պարզելու ձեռնարկութիւն-
ներին, շինարարութիւնների և խորհանդեսութիւնների
պատրաստականութիւնը՝ հանդիպելու, ընդունելու և բնա-
կաբաններում տեղավորելու, ինչպես նաև աշխատանք տալու
արտադրանքներին, վորոնք պաշխ են նրանց մոտ համաքարկ-
ման միջոցով: Բանվորներին ընդունելու գործը չնախապատ-
րաստողներին պետք է յենթարկել պատասխանատվութեան:

18. Աշխատանքի որդանները պարտավոր են տույժի յեն-
թարկել և պատասխանատվութեան կանչել տնտնարմիներին
պաշտոնական անձանց, կորստեսութիւնների վարչու-
թիւններին և գլուխորհուրդներին, վորոնք արտադրու-
թիւնների և կորստեսութիւնների հետ պայմանագրեր
թերութեամբ թույլ են տվել կուտակցութեան և կառավա-
րութեան դիրեկտիվների խեղաթելում:

Յեթե նույնպիսի խախտումներ թույլ են տվել նաև աշ-
խատանքի մարմինները, այդ դեպքում դրանց ղեկավարները
կամ վերադատ աշխատողները պարտավոր են անմիջապէս
տույժի և պատասխանատվութեան յենթարկել այն պաշտո-
նական անձանց, վորոնք կատարել են այդ խախտումները:

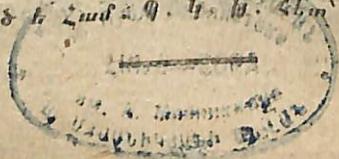
ԽՍՀՄ Աշխտողկոմի տեղակալ՝ ԿՐՍՎՍԼ

ԽՍՀՄ Կոլտնտկենտրոնի նախագահի տեղակալ՝ ԳԵՅ

ԽՍՀՄ Ժողտնտխորհի նախագահ՝ ՖԻԳԱՏՆԵՐ

ԽՍՀՄ Հողտողկոմ՝ ԲԻՐԻ

Համաձայնեցված է Համ.Պ. Կ. Խ. հետ՝ ՅԱՅՈՒԲՈՎՍԿԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Եջ	
1. Առաջարանի փոխարեն	3	»
2. Մարտական խնդիր	5	»
3. Գործադրութեան հաղթական լիզվիդացիան	8	»
4. Պալքարիլ բանուծի պլանային մատակարարման համար	11	»
5. Կանանց առավելագույն չափով ներգրավել ժողտնտեսութեան մեջ	27	»
6. Բանուծի պատրաստումն ուղադրութեան կենտրոնում	35	»
7. Սոցիալական ապահովագրութեան գանձարկը ների դերը բանուծի պատրաստման գործում	45	»
8. Վերացնել բանուծի հոսունութունը	47	»
9. Պալքար աշխատանքի կազմակերպման համար	65	»
10. Ուղադրութունն ճարտարագիտական-տեխնիկական կազմերի ռացիոնալ ոգտագործմանը	80	»
11. Աշխատանքի պաշտպանութունն ուղադրութեան կենտրոնում	87	»
12. Հավելված	91	»

ՆԿԱՏՎԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Եջ	Տող վեր. հերք.	Տպագրված և	Պետք և լինի
3	վերջում	.	1931 թ. 27-ին զեկ.
8	վեր. 14	ուժի ինքնահոսի վրա արդյունաբերու	ուժ պետք և հավաքար- կել կազմակերպ-
15	վեր. 7	մասնագետներ	տնտեսավարներ
18	9 գրաֆ.	հունվար-մայիս ամիս	հունվար-հոյեմբեր ամ.
19	հեր. 13	վում Դիլիջանի աշխ- տեսչին մեկ լերկու որում 40 քարտաշ-	վում և, վոր թե առա- ջին և թե լերկորդ շրջանների աշ-
28	հեր. 17	հասարակութուն	հասարակական
43	հերք. 1	հանրապետութուն	հանրալրթական
52	հերք. 4	կամ ըստ տարիֆային	կամ լավագույն զեպ- քում ըստ
60	հերք. 11	ժողկոմատի	ժողկոմխորհի
78	վեր. 12	բացնել, ալլ	բացնել անընդհատ, ալլ
78	վեր. 17	որացուցակն և	գրաֆիկն և
79	վեր. 3	լակի	լակներ:
79	վեր. 13	որացուցով	գրաֆիկով
85	վեր. 12	բանակային	բանակային
86	վեր. 5	չափ	չպետք և

